

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 5 [2791]

Пятніца, 30 студзеня 1976 г.

Цана 8 кап.

КАМУНІСТЫ—ГЭТА ЛЕНІНА САЛДАТЫ, ВОЛЯЙ ПАРТЫІ З'ЯДНАНЫЯ РАДЫ.

Аркадзь КУЛЯШОЎ.

Ідзе па краіне ўпэўненым, цвёрдым крокам новая, дзесятая пяцігодка, пяцігодка эфектыўнасці вытворчасці і якасці работы, пяцігодка новых планаў і здзяйсненняў нашага народа.

У гэтыя дні, стаўшы на працоўную вахту ў гонар XXV з'езда КПСС і XXVIII з'езда Кампартыі Беларусі, рабочыя і калгаснікі, дзеячы літаратуры і мастацтва працуюць творча і ініцыятыўна, з вялікай энергіяй і энтузіязмам.

І прыклад у працы на карысць роднай Айчыны, як заўсёды, паказваюць камуністы, тыя, што ідуць у першых шэрагах будаўнікоў светлага камуністычнага грамадства.

Праз некалькі дзён адбудзецца XXVIII з'езд Кампартыі Беларусі. З усіх куткоў рэспублікі на гэты форум з'едуцца дэлегаты. І сярод іх — лепшыя з лепшых, тыя, хто з дня ў дзень памнажае багацце сацыялістычнай Радзімы, вядзе за сабой працоўнікоў. Гэта рабочыя і жылёлаводы, інжынеры і канструктары, работнікі ідэалагічнага і культурнага фронту.

Гомельская партыйная арганізацыя, напрыклад, пасылае на XXVIII з'езд Кампартыі Беларусі світарку калгаса «Камунар» Чачэрскага раёна Соф'ю Лашкіну і швачку-матарыстку Гомельскай панчошна-трыкатажнай фабрыкі імя 8 Сакавіка Ганну Дзяржынскую. Першая з іх — ударніца камуністычнай працы, летась дабілася выдатных поспехаў — атрымала ад кожнай свінаматкі па 20 парасят. Другая — перадавік вытворчасці, за самаадданую працу адзначана вялікімі ўрадавымі ўзнагародамі — ордэнамі Леніна і «Знак Пашаны».

Сярод дэлегатаў з'езда ад Віцебшчыны будуць звеннявы-механізатар калгаса імя Дзяржынскага Аршанскага раёна, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Анатоль Ганчароў і старшыня калгаса «Перамога» Талачынскага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы Лідзія Навумава.

Дэлегатамі XXVIII з'езда КПБ выбраны народныя пісьменнікі Беларусі Кандрат Крапіва і Іван Шамякін, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, кінарэжысёр Ігар Дабралюбаў, народныя паэты рэспублікі Пятрусь Броўка і Максім Танк, народныя артысты СССР Рыгор Шырма і народны артыст БССР Мікалай Яроменка...

Сёння яшчэ і яшчэ раз прыгадваюцца хвалюючыя радкі паэта:

Камуністы — гэта слова, як са сталі,
Камуністы — гэта слова, як з агню.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

аб пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі

У Мінску 27 студзеня 1976 года адбыўся пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

Пленум ЦК КПБ разгледзеў пытанні чарговага XXVIII з'езда Кампартыі Беларусі.

Пленум зацвердзіў справаздачны даклад Цэнтральнага Камітэта КПБ XXVIII з'езду Кампартыі Беларусі.

На пленуме ЦК КПБ абмеркаваны і адобраны сацыялістычныя абавязачальствы працоўных Беларускай ССР на 1976 год.

МАГУТНЫ ТАЛЕНТ САТЫРЫКА

У шэрагу выдатных імён, якія адкрыла свету руская класічная літаратура, асаблівае месца займае М. Я. Салтыкова-Шчадрын. Па сталасці таленту, па магутнасці выкрывальніцкага пафасу яго сатыра — з'ява незвычайная не толькі для рускай рэчаіснасці другой палавіны мінулага стагоддзя. Яна перажыла рамкі часу, і сёння, перагортваючы старонкі яго кніг, вядомых яшчэ са школьнай парты, раптам ловім сябе на думцы, што некаторыя, выстракаюцца ішчы раз і ў нашым жыцці. Прыстасавальніцтва, кар'ерызм, подласць, бюракратызм, пустаслоўе былі даследаваны вялікім сатырыкам ва ўсёй паўнаце. І таму ў барацьбе з імі сатыра М. Я. Салтыкова-Шчадрына — наш

верны і добры саюзнік. Аб гэтым гаварыў, адкрываючы вечар, які адбыўся 26 студзеня і быў прысвечаны 150-годдзю з дня нараджэння вялікага рускага сатырыка і рэвалюцыйнага дэмакрата, старшыня юбілейнай камісіі, народны пісьменнік БССР, Герой Сацыялістычнай Працы К. К. Крапіва. Доклад «Рэвалюцыйны пафас сатыры М. Я. Салтыкова-Шчадрына» зрабіў доктар філалагічных навук, прафесар Ф. І. Куляшоў. Творчасць вялікага пісьменніка, адзначыў ён, была неаддзельнай ад шуканняў рускай рэвалюцыйна-дэмакратычнай думкі, ад пяснянай барацьбы, якую вялі перадавыя розумы Расіі супраць тупасці і жорсткасці самадзяржаўнага ладу.

Вялікая папулярнасць кніг М. Я. Салтыкова-Шчадрына ў беларускага чытача. Яго творы выдаваліся ў рэспубліцы 13 разоў тыражом, які перавышае шэсцьсот тысяч экзэмпляраў. У розны час у нашых выдавецтвах выйшлі «Паны Галабульвы», «Пашахонская даўніна», чатыры разы «Казкі». У гэтым годзе намечаны да выпуску яшчэ дзве кнігі сатырыка. Докладчык адзначыў прыкметны ўплыў спадчыны М. Я. Салтыкова-Шчадрына на беларускую літаратуру, на творчасць нашых сатырыкаў. У канцэрце майстроў мастацтваў рэспублікі ўдзельнікі вечара зноў сустрэліся з героямі твораў вялікага сатырыка. На вечары прысутнічалі сакратар ЦК КПБ А. Т. Кузьмін, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова і загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў.

БЕЛТА.

«ПОЛИТИЗДАТ»:

ВЫНІКІ ЗРОБЛЕНАГА

З 1200 кнігамі, брашурамі, альбомамі і іншымі выданнямі можна было пазнаёміцца на справаздачнай выстаўцы выдавецтва, што працавала ў Доме палітычнай асветы Мінскага абкома партыі. Гэта — рапарт буйнейшага выдавецтва краіны XXV з'езду Камуністычнай партыі аб рабоце за апошнія два гады. За гэты час выйшла 850 назваў агульным тыражом 216 870 тысяч экзэмпляраў.

Асабліва шмат было наведвальнікаў ля стэндаў, дзе экспануюцца творы класікаў марксізму-ленінізму: зборы твораў Маркса, Энгельса, Леніна.

Цікавасць выклікалі работы, даклады, прамовы Генеральнага сакратара ЦК КПСС тав. Л. І. Брэжнева: чатырохтомнік «Ленінскім курсам», паасобныя выданні — «Аб камуністычным выхаванні працоўных», «Аб знешняй палітыцы КПСС і Савецкай дзяржавы» і іншыя. Побач — творы выдатных дзеячаў камуністычнага і рабочага руху Густава Гусака, Эдварда Герэка, Паль-

міра Тальяці, Ле Зуана, Іосіфа Броз Ціта, кніга Сальвадора Альенды «Гісторыя належаць нам».

Шмат на выстаўцы масавых выданняў. Сярод іх — папулярныя серыі «Старонкі гісторыі Савецкай Радзімы», «Герой Савецкай Радзімы», «Калі ім было дваццаць», «Палымныя рэвалюцыйныя нервы». У апошній былі і ма-

стацка-дакументальныя аповесці пра пісьменнікаў Коста Хетагурава, Тараса Шаўчэнка, Вісарыёна Бялінскага, Аляксандра Радзішчава.

Адкрываючы выстаўку, з кароткай прамовай выступіў сакратар Мінскага абкома партыі Р. П. Платонаў.

На адкрыцці прысутнічалі загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ С. Я. Паўлаў, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю М. І. Дзялец.

ПАМЯЦЬ НАРОДНАЯ

Савет Міністраў рэспублікі прыняў пастанову аб увекавечанні памяці народнага пісьменніка БССР М. Ц. Лынькова. Імя пісьменніка прысвоена Крынкаўскай агульнаадукацыйнай школе Лёзненскага раёна і Гомельскаму гарадскому прафесіянальна-тэхнічнаму вучылішчу № 35. Імем М. Ц. Лынькова будуць названы таксама вуліцы ў Мінску і Бабруйску.

Мінскаму гарвыканкому сумесна з Саюзам пісьменнікаў БССР даручана ўстанавіць мемарыяльную дошку на доме № 12 па Ленінскаму праспекту, у якім жыві пісьменнік. На магіле М. Ц. Лынькова будзе

ўстаноўлены надмагільны помнік.

Інстытуту літаратуры імя Я. Купалы Акадэміі навук БССР і выдавецтву «Навука і тэхніка» ракамендавана выдаць поўны збор твораў вядомага празаіка.

БЕЛТА.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ў друку і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем намеснік рэдактара абласной газеты «Гомельская праўда» Аляксандр Усцінавіч БРОУКА ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА

ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб прысваенні т. ДАШКОВУ Я. І. і УСАНАВАЙ Л. М. ганаровага звання заслужанага артыста Беларускай ССР

За заслугі ў развіцці беларускага савецкага тэатральнага мастацтва і актыўны ўдзел у грамадскім жыцці прысвоіць ганаровае званне заслужанага артыста Беларускай ССР:

Дашкову Яўгену Іванавічу — артысту Гомельскага абласнога рускага драматычнага тэатра. Усанавай Людміле Мікалаеўне — артыстцы Гомельскага абласнога рускага драматычнага тэатра.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. СУРГАНАУ. Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. ЧАГІНА.

26 студзеня 1976 года. г. Мінск.

Дашкоў Я. І.

Усанава Л. М.

Смачнеў В. А.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА

ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб прысваенні тав. СМАЧНЕВУ В. А. ганаровага звання заслужанага артыста Беларускай ССР

За заслугі ў развіцці беларускага савецкага тэатральнага мастацтва і актыўны ўдзел у грамадскім жыцці прысвоіць артысту Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра тав. Смачневу Віктару Андрэевічу ганаровае званне заслужанага артыста Беларускай ССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. СУРГАНАУ. Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. ЧАГІНА.

26 студзеня 1976 года. г. Мінск.

СЛОВА ПІСЬМЕННІКАЎ — З'ЕЗДУ

У гаспадарцы мяркуюць будаваць шматпавярховыя дамы. Цэнтральнае ацяпленне, газ, водаправод, калектыўныя тэлеантэны — усё гэта ўкараняецца ў сельскі быт. Калгаснікі пасадзяць парк, разалецца штучнае возера, на беразе якога ўзвысіцца санаторый-прафілакторый на сто месцаў.

Потым у сельскім Палацы культуры адбыўся літаратурны вечар. Першым выступіў старшыня гаспадаркі І. Мядзведзеў. Сваімі уражаннямі ад наведвання вёскі Маслакі — цэнтральнай сядзібы калгаса — дзеліцца П. Панчанка. Ён гаворыць, што праца хлебараба ў нечым падобна на пісьменні-

кую. Каб атрымаць высокі ўраджай на літаратурнай ніве, таксама трэба старанна працаваць, і выказвае ўпэўненасць, што гэтая сустрэча дасць шмат цікавага матэрыялу для напісання новых яркіх твораў аб сельскіх працаўніках.

Для юных чытачоў, якія таксама прыйшлі на сустрэчу, прачытаў казку В. Вітка.

Усхваляваным было выступленне цялятніцы С. Чарняўскай. Яна і яе сяброўкі не толькі дабіваюцца самых высокіх прыяваў, але і прымаюць актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, захапляюцца мастацкай самадзейнасцю, любяць чытаць кнігі беларускіх пісьменнікаў.

Удзячныя хлебарабы паднеслі гасцям хлеб-соль.

Надоўга застанецца ў памяці і сустрэча з выкладчыкамі і студэнтамі двойчы ардэнаўноснай Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі. Вечар адкрыў сакратар парткома ВНУ Л. Дылёнак. Прарэктар акадэміі па вучэбнай частцы А. Двайнішніцаў расказаў аб вучобе і жыцці студэнтаў.

З цікавасцю слухалі студэнты выступленне намесніка старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. Чыгрынава. Пісьменнікі наведалі таксама мемарыяльны комплекс у вёсцы Леніна.

М. СТАЛЯРОУ.

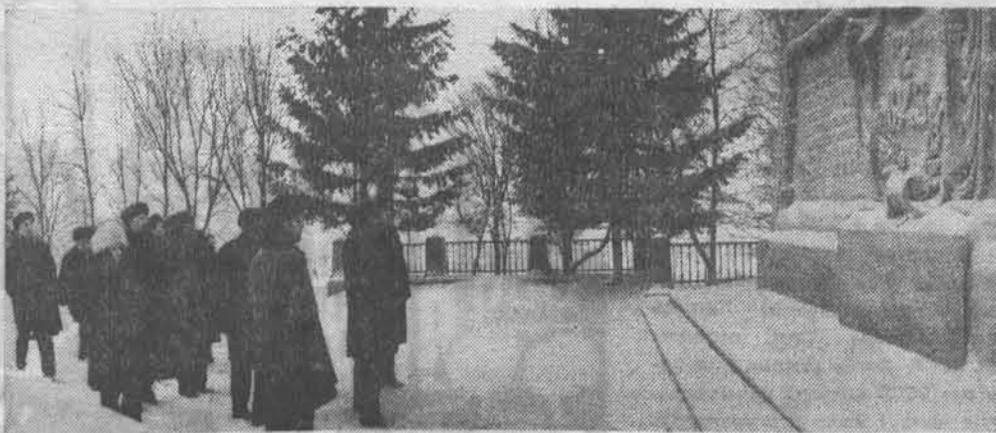
І. Чыгрынаў выступае перад студэнтамі.

«Натхнёнае слова пісьменніка — XXV з'езду партыі» — пад такім дэвізам Саюз пісьменнікаў БССР запланаваная серыя творчых справаздач літаратараў перад працаўнікамі абласцей рэспублікі. У канцы мінулага года першыя сустрэчы адбыліся на Гомельшчыне. А зусім нядаўна народны паэт Беларусі П. Панчанка, пісьменнікі І. Чыгрынаў, В. Вітка, М. Аўрамчык, В. Адамчык, Р. Барадулін, Н. Гілевіч, П. Макаль, В. Зуёнак, А. Пысін выязджалі ў Горацкі раён Магілёўскай вобласці.

Аб поспехах сельскіх працаўнікоў расказаў гасцям сакратар райкома КПБ Дз. Цярэш-

чанка. А здабыткі тут сапраўды значныя. Летась пры неспрыяльных кліматычных умовах у сярэднім з кожнага гектара атрымана па 24 цэнтнеры збожжавых.

Цікавая сустрэча адбылася ў калгасе «Шлях Леніна». Пісьменнікаў у свой кабінет запрасіў старшыня праўлення гаспадаркі І. Мядзведзеў. Завязалася шчырае, сардэчнае гаворка. Ёсць чаму радавацца хлебарабам. Штогод расце прыбытак калгаса, узводзяцца новыя вытворчыя і грамадскія будынкі. Нядаўна тут пабудаваны сучасны кароўнік на 400 галоў. Яго будучы абслугоўваць толькі два майстры машынага даення.

Пісьменнікі наведалі мемарыяльны комплекс у вёсцы Леніна.

Фота І. ПАУЛАВА.

БЫЦЬ КАМУНІСТАМ...

Быць камуністам —
Добра ведаць:
Адказнасці заўсёды шмат,
Што за тваім
За кожным следам
Дасціпны ленинскі пагляд.

Быць камуністам —
Гэта значыць,
Штодня вышэй ісці ў палёт.
Быць камуністам —
Ясна бачыць
Наперад шмат на многа год.
Быць камуністам —
Заўжды зоры
Чырвоныя ў грудзях насіць.
Быць камуністам —
Знай, і ў горы
Скалою непахіснай быць.
Быць камуністам —

Пятрусь БРОЎКА

Чулым сэрцам
Нязменна весці ў новы шлях.
Быць камуністам —
І памерці
За справу партыі не страх.
Быць камуністам —
Шчырай працай
Ісці ў радах перадавых,
Быць камуністам —
Быць змаганцам
За светлы лёс людзей усіх!

Гэты артыст часта іграе вобразы людзей, чые справы і ўчынкі маглі б быць і яго, Мікалая Яроменкі, справамі і ўчынкамі; чые перакананні і ён падзяляе цалкам, як грамадзянін, патрыёт, камуніст. Дастаткова назваць такі прыклад — у вядомым фільме С. Герасімава «Людзі і звыры» ён арганічна паглыбіўся ў характар маладога суайчынніка Паўлава, лёс якога аказаўся надзвычай складаным і вымагаў ад юнака жалезнай духоўнай стойкасці. Шматмільённы глядач прызнаў Паўлава жывым і праў-

дзівым персанажам рэальнай гісторыі з часоў другой сусветнай вайны. Потым з артыкулаў і з апублікаваных інтэрв'ю стала вядома, што М. Яроменка, удзельнік вайны, аддаў гэтаму персанажу штосьці заповітнае, бо многія перыпетыі кінатвора адпавядалі перажытаму самім артыстам.

Гэта не азначае, што поспех і забяспечваўся толькі супадзеннем біяграфіі выканаўцы ролі з яе сутнасцю. Не, М. Яроменку ўласціва мастакоўскае імкненне зразумець характар, тып чалавека, якога яму даручана паказаць у святле рампы або на экране. Асабліва блізкія яму натуры мужныя, надзеленыя ад прыроды мэтанакіраванасцю, здольныя самастойна мысліць і адстойваць свае ідэалы. Варта назваць з вялікага рэпертуарнага спісу акцёра засяроджанага і тэмпераментнага Азорыча («Святло з Усходу» П. Глебкі) і адважнага Канстанціна Заслонава з аднайменнай драмы

ПАПЛЕЧНІКІ, ПАБРАЦІМЫ — ЛЕНИНЦЫ

А. Маўзона, мудрага Міканора з інсцэніроўкі рамана І. Мележа «Людзі на балоце» або ўнутрана мабільнага Бахірава з «Бітвы ў дарозе» паводле кнігі Г. Нікалаевай... Раней артыстаў такога плана адносілі да амплуа сацыяльнага героя. І М. Яроменка цалкам апраўдвае прыналежнасць да яго.

Ленинцы — такія героі маглі б скласці галерэю партрэтаў. Паплечнікаў, пабрацімаў.

Артыст не замыкаецца ў рамкі аднаго напрамку ў сваіх творчых шуканнях. Ролі з п'ес айчынай і замежнай класікі таксама ўпрыгожваюць яго рэпертуар. Шэкспір, Астроўскі, Горкі... У летанісу сцэнічнага жыцця твораў гэтых драматургаў на беларускай сцэне ёсць старонкі, што належаць удумліваму інтэрпрэтатару М. Яроменку.

Артыст спалучае творчую дзейнасць у тэатры і кіно з грамадскай. Яго выступленні (дзе б яны ні адбываліся — перад родным калектывам купаўцаў або на адказным усесаюзным форуме) прасякнуты дзелавым клопам пра ўздым мастацтва на ўзровень задач нашага часу, пра народнасць, партыйнасць і высокую якасць твораў прагрэсіўнага напрамку, пра непрымірымасць сапраўднага гуманізму з рэакцыйнай прапаведдзю насілля, сацыяльнай няроўнасці. Яго грамадзянскае аблічча можна характарызаваць так: як артыст ён змагаецца за тое, што свяшчэннае для яго — патрыёта і камуніста; як патрыёт і камуніст ён прапагандуе сваімі мастацкімі вобразамі тое, у што сам верыць непахісна.

Яго добра ведае спартыўная грамадскасць рэспублікі. Бо для М. Яроменкі мастацтва і спорт — блізкія сферы, дзе праўляецца чалавечая індывідуальнасць і фарміруецца пачуццё калектывізму. Яго парады, падказкі, рэкамендацыі нярэдка істотна ўплываюць на развіццё, скажам, футбола ў рэспубліцы.

Часты госць у калгаснікаў і рабочых, народны артыст БССР М. Яроменка заваяваў аўтарытэт і сімпатыі ў шырокім коле сучаснікаў. Як прынцыповага і самаадданага працаўніка культуры, тэлевізіянага мастака і актыўнага грамадскага дзеяча ведаюць яго і таварышы па партыі. Таму яны і назвалі гэтага буйнага беларускага савецкага акцёра дэлегатам XXVIII з'езда Камуністычнай партыі Беларусі.

Фота Ул. Круна.

АДКАЗНЫ ПОСТ — СЦЭНА

Не адно пакаленне гледачоў ведае трупы Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа па імёнах яе лепшых прадстаўнікоў. Бо ўражанне, якое мы выносім са спектакля, часцей за ўсё звязана з канкрэтнай фігурай героя твора. Неабавязкова галоўнага. Дарэчы, гэта традыцыя коласаўцаў наогул: сёння ты — Гамлет, а заўтра Бобчынінскі ў «Рэвізоры». Дык вось і Анатоль Шэлег прайшоў такімі тэатральнымі ўніверсітэтамі.

Калі пачынаеш прыгледвацца яго ролі, то побач з такімі, як Анціпа Зыкаў у драме М. Горкага «Зыкавы», або Мяснікоў з драматычнай пазмы «Святло з Усходу» П. Глебкі, паўстае і такі сціплы персанаж, як Юрась з «Несцеркі» В. Вольскага. Ён можа сёння іграць адказную ролю Гваздзіліна («Трэ-

ця патэтычная» М. Пагодзіна), а заўтра адысці на другі план, застаючыся ў ансамблі тых, хто пераважна «кампануе» выканаўцам галоўных роляў!

Выхавана ў ім акцёрская працавітасць яго старэйшымі таварышамі па сцэне. Ён — са студый, што на пачатку 30-х гадоў падрыхтавала з рабочых і сялянскіх хлопцаў і дзяўчат так званае «другое пакаленне» артыстаў БДТ-2, як тады называлі калектыву коласаўцаў. З самага пачатку самастойнай творчай дзейнасці Анатоль Шэлег праявіў сябе чулым да эмацыянальнай глыбіні мастаком, акцёрам акрэсленага сацыяльнага тэмпераменту. Шырокаму глядачу палюбіліся такія яго героі, як Ніл у горкаўскіх «Мяшчаных» і матрос Рыбакоў у «Крамлёўскіх курантах» М. Пагодзіна, Ма-

шэка з аднайменнай легенды В. Вольскага і Сымон з купалаўскага «Раскіданага гнязда». Зусім нядаўна яму аплэдзіравалі за арыгінальнага Будыку з інсцэніроўкі «Снежных зім» І. Шамякіна, а ў «Бацькаўшчыне» К. Чорнага артысту пашчасціла зведаць псіхалагічныя глыбіні маштапага чалавечага характару, праз які раскрываецца дыялектычная супярэчнасць часу (Гушка).

Так, яго шаююць за светлыя вобразы таго ж Ніла або Юрася людзі старэйшых пакаленняў, яму радуецца ў ролях Пятра («Улада цемры» Л. Талстога), Бараўцова («Багна» А. Астроўскага) або Варламава («Сталевары» Г. Бокарава) маладыя глядачы сёння. Бо для Анатоля Рыгоравіча Шэлега кожны выхад ў промні рампы — гэта адказны ўчынак мастака. Гэта — выяўлен-

не пэўных ідэйных і творчых пазіцый артыста-патрыёта. Гэта — трактоўка даўно вядомых вобразаў або першае тлумачэнне арыгінальнай ролі наогул. Вядома, бывае, штосьці ў артыста ідзе не так, як яму хацелася б, і тады А. Шэлег з удзячнасцю думае пра прыроду тэатральнага мастацтва: яно дае магчымасць у самастойнай працы або ў садружнасці з рэжысурай унесці напраўкі, удакладніць, знайсці новыя нюансы. Адным словам, папрацаваць так, каб не было сорамна за выхад на сцэну ні перад глядачамі, ні перад калегамі.

І ён працуе. Заўзята, паслядоўна, старанна. Магчыма, ёсць у гэтай манеры жыцця ў тэатры і яшчэ адна рыса: А. Шэлег думае пра заўтрашні дзень коласаўцаў. Яму трэба перадаць эстафету ў надзейныя рукі. Значыць, неабходна паказаць прыклад працавітас-

ці, патрабавальнасці, няўрымслівасці ў творчасці. І гэта ён таксама разглядае як партыйную работу, бо клопат аб змене — гэта ленинская рыса бальшавіка. Камуністы тэатра неаднаразова выбіраюць народнага артыста БССР А. Шэлега сакратаром партыйнай арганізацыі. І тут ён аб'ядноўвае намаганні аднадумцаў і паплечнікаў на вырашэнне адказных задач, пастаўленых перад работнікамі культуры.

Фота С. Кохана.

РОДНАЯ СТА- РОНКА ПАРТЫ- ЗАН- СКАЯ...

верхні. Тут жанчыны ткучь, фарбуюць, штампуюць, кроіць, шыюць. Могуць адзець чалавека з галавы да ног.

Пасля агляду цэхаў фабрыкі я ўжо нікуды не паехаў у гэты дзень: адчуў вялікую стому — можа, ад уражанняў, а можа, і ад трох тысяч пар жаночых вачэй...

Назаўтра — зноў дарога, але ўжо незвычайная. Еду на «газіку» паўз сваю вёску на Другі калійны камбінат. Там з мяне хутка «робяць» шахцёра на знешнасці, даюць свяцільнік, неабходныя прылады асабістай бяспекі і спускаюць пад зямлю. Тут сустракае пажылы чалавек, з усмешкай вітаецца (пазнаю земляка Навумовіча) і запрашае зноў у машыну, у такі ж «газік», якім ехаў сюды.

— На машыне па штрэках?

— А як жа. Пехатою і за гадзіну не дойдзеце.

— Хадзіў жа нядаўна.

— Тады забой бліжэй былі.

А цяпер...

— Куды едем цяпер?

— Прыкладна, да вашай вёскі, кіламетраў шэсць.

Імчыцца машына, мільгаюць узбоч рознакаляровыя пласты пароды, а насустрач імкліва плыве механічны канвеер з калійнай рудой.

Хуткасць падземнага «газіка» невялікая, але здаецца, што не едем, а ляжым, бо штрэк вузкі і нізкі. Гук матара моцны — саліяныя сценны рэзаніруюць, нібы мармуровыя.

У дарозе маўчым. Углядаюся ў асветленыя сцены штрэкаў, разглядаю дзівосныя цуды прыроды, быццам нябачаны тварэнні мастацтва. Пачынаю хвалявацца, набліжаючыся падземнымі пучывінамі да свайго роднай вёскі, на памяць прыходзяць словы нябожчыцы маці, якая некалі гаварыла, пачуўшы пра шахты:

— Праваліца наша вёска. Дальбог, праваліца.

Скажу ў дужках, што цяпер ужо не надта старыя і быццам зусім не навуковых слоў: у асобных месцах і сапраўды апусцілася зямля над штрэкамі. А раней геалагі сцвярджалі, што гэта не пагражае.

У забоях новыя магутныя камбайны, новыя метады работы. Усюды — і на зямлі, і пад зямлёю — шмат незвычайнага. І гавару я аб гэтым з радасцю і здзіўленнем. А калі больш падумаю, то здаецца, што і здзіўляцца асабліва няма чаго; гэта ж пра які час ідзе гаворка? Пра апошнія дні дзевятай пяцігодкі, пра светлыя даягледы дзясцятай.

«Горад, нібыта белы парох». Гэта напісала мясцовая паэтэса Валянціна Міклашэвіч.

Параўнанне ўдалае, асабліва, калі паглядзець на высотныя дамы з боку Салігорскага мора. Так, ужо ёсць тут і сваё мора. Яно ўтворана з чыстай і маляўнічай ракі майго юнацтва. Рэчка гэтая, Слуц, была тут вузкая і мелкаводная, на перамолах мы пераходзілі яе, не здымаючы нагавіт. Цяпер здзіўляешся, як удалося сабраць столькі вады для мора. І пансіянаты тут з'явіліся, і лодачныя станцыі, і сапраўдныя мар-

скія пляжы, і чайкі. Сапраўдныя чайкі!

«Свае ў шахце ёсць прафесары.

І аспіранты ёсць свае», — гэта радкі з верша маладога шахцёрскага паэта Леаніда Якубовіча, які, на вялікі жаль, загінуў некалькі год таму назад пры выпадковай аварыі ў шахце.

Мне хочацца сцвердзіць, як гэта правільна сказана, і што не памыліўся паэт у сваіх спадзяваннях на творчыя здатнасці салігорцаў.

Сакратар парткома аб'яднання Леанід Васільевіч Бруй пазваніў адвечоркам з майго гасцінічнага пакою брыгадзіру камбайнавай брыгады Станіславу Міхайлавічу Янчэўскаму:

— Вы толькі са змены?

— Так, хвіліна, як прыйшоў.

— Ці ёсць трошкі часу заўтра?

— Няма. А калі трэба?..

Ён прыйшоў да мяне рана, у дакладна вызначаны час. На парозе ўсміхнуўся так мякка і дружалюбна, што мне здалася, нібы мы ўжо даўно знаёмы і сустракаліся многа разоў. Я адчуў, што размова ў нас атрымаецца, і яна можа быць цікавай і карыснай для мяне. Вось толькі — як з часам?

— Калі заступаеце?

— Праз гадзіну. Але вы не трывожцеся. Я паспею.

Падыходзячы да пісьмовага стала, ён нездаром крануў галаву верхні плафон на электралампачцы. Крыху сумаўшыся, напрасіў выбачыць, а потым зноў весела засмяяўся:

— Не на мой рост разлічана. Што рабіць? Мне і ў шахце іншы раз трэба нагінацца.

«Так, рост у чалавека ладны, — падумалася мне, — і прыгажосці мужчынскай хапае, і абаяльнасці. Вось калі і ў рабоце ён такі ж здатлівы, дык гэта сапраўды незвычайны чалавек, нездарма аб ім так многа і хараша гавораць у Салігорску».

Пасля кароткага знаёмства Станіслаў Міхайлавіч дастаў з кішэнні аўтаручку і цікава глянуў на стосік чыстай паперы ў мяне на сталае.

— Калі ласка, — прапанаваў я.

Ён пачаў даволі хутка і кваліфікавана чарціць, кожную сваю думку падмацоўваць пэўнымі малюнкамі.

— Каб вы лепш зразумелі. І ўсміхнуўся даверліва, пасяброўска.

Адчуўшы наш духоўны кантакт, я паказаў Станіславу Міхайлавічу ўжо сцэрчаны і ўсыпаны лічбамі лісток.

— Гэта Леанід Васільевіч, наш парторг! — весела сказаў Янчэўскі. — Пазнаю руку: мы з ім разам кнігу пішам... Пра сучасную аўтаматыку. Але тут у яго пра іншае. — Станіслаў Міхайлавіч уважлівай глянуў на чарцяжы. Тут аб селектыўнай здабычы. Гэта таксама вельмі прагрэсіўны метады: невялікі вугальны камбайн ідзе толькі па сільвінітным пласты, не кранаючы іншыя пласты пароды. Атрымаецца значна большы працэнт каштоўных выкапняў. Ды я хацеў пра іншае вам раскажаць, пра аўтаматыку, над якой мы працуем востра ўжо другі год. Прыблізна, канечне. Каб дакладней усё зразумець, трэба ўбачыць. Я думаю, што мы яшчэ сустранемся ў забой.

Сутнасць справы, як я ўлавіў са слоў брыгадзіра, была ў тым, каб прымусяць магутны камбайн рухацца ў забой самому, без непасрэднай дапамогі чалавека. І разгружацца самому.

— Што для гэтага трэба?

Вельмі многа, але ў аснове — невялікая лазерная ўстаноўка, якая на адлегласці падае патрэбныя сігналы аўтаматычным прыстасаванням на камбайне.

«У мінулым годзе ў жніўні месяцы, — працягваў Янчэўскі, — мы за месяц прайшлі такім метадам звыш пяці кіламетраў. У гэтым годзе, у красавіку — шэсць кіламетраў. Прычым — двума камбайнамі, якія абслугоўвала толькі адна камбайнавая брыгада. Яшчэ такога не было ў свеце.

Я пачаў быў працягваць свае радасць і захапленне, пачуўшы гэта, але Станіслаў Міхайлавіч амаль не падтрымаў майго высокага задору.

— Калі б толькі аб рудзе думаць, — працягваў ён крыху прыціхлым голасам, — тады б прасцей... Тады і іншыя метады можна было б прымяняць, менш складаныя. А то ж перш за ўсё пра чалавека думаем. Пакуль ішлі на верхніх гарызонтах, небяспекі было менш, а на ніжніх, сустрапаюцца часам вялікія газавыя ямы. Іх ніхто і ніяк не можа наперад вызначыць. Праз падыходзе камбайна здарэцца магутны выбух: шасцідзесяці-двухтонная махіна-камбайн адкідаецца, як трэска. І самаходны вагон таксама, калі ён у гэты час на пагрузцы.

«А людзі?» — ледзь не вырвалася ў мяне пытанне. Але я ў час спахаліўся, прамаўчаў. Нічога не сказаў аб гэтым і Станіслаў Міхайлавіч, аднак па выразу яго твару я адчуў, што няшчасныя выпадкі з людзьмі тут былі. Няяжыка ўявіць, што гэта такое, як трагічна перажывалася гэта ўсім калектывамі камбінатаў. І як было шахцёрам пасля гэтага зноў спускацца ў забой?!

Значыць, асноўная бліжэйшая мэта — засцерагчы ад небяспекі людзей у забой. А ў недалёкім будучым — наогул вывесці людзей з-пад зямлі і кіраваць падземнай тэхнікай з пульты, устаноўленага над шахтай.

Станіслаў Міхайлавіч стараўся малюнкамі і чарцяжамі растлумачыць мне, што ўжо для гэтага зроблена і што яшчэ трэба зрабіць, якія цяжкасці, а часам і непаладкі сустракаюцца на гэтым шляху. Было ясна, што для дасягнення такой мэты неабходна ісці на ўсё і пераадоляваць усю перашкоду. Бо калі ў капіталістычных краінах аб гэтым не дбаюць — там чалавек, ды яшчэ беспрацоўны, мала значыцца, — то ў нас бяспэка людзей на вытворчасці — самае важнае ў жыцці. І калі салігорскім спецыялістам удалося пракласці тут першы след, то гэта будзе выдатнае навуковае і вытворчае адкрыццё.

— Прыязджайце да мяне ў забой, — запрасіў Станіслаў Міхайлавіч. — Там наглядна ўсё ўбачыць. А калі не зможам паказаць усю практыку, дык хоць тэорыю з натурой праясім.

Назаўтра мой зямляк Сяргей Пятровіч Гецьман, сакратар парткома Другога рудапраўлення, прыслаў машыну, і я паехаў да Янчэўскага на работу. Па даручэнню Гецьмана са мною спусціліся ў шахту сакр.гар партбюро рудніка Леанід Аляксандравіч Пузакоў, начальнік участка Мікалай Мікалаевіч Карбайнаў і намеснік галоўнага энергетыка рудніка Іван Мікалаевіч Стромавус.

З першых слоў нашай размовы высветлілася, што яны таксама заўзятыя «аўтаматышкі», як тут завуць усіх прыхільнікаў аўтаматыкі. Усю дарогу яны расказвалі пра Янчэўскага, захапляліся

НА СВЕТЛАЙ і чыстай салігорскай вуліцы галабы п'юць дажджавую ваду. Гэта вуліца імя Героя Савецкага Саюза Васіля Іванавіча Казлова, былога сакратара Мінскага падпольнага абкома партыі і камандуючага партызанскім злучэннем Міншчыны. Яна — самая шырокая ў новым горадзе і самая доўгая, даходзіць амаль што да самай маёй вёскі. На гэтай вуліцы цяпер размяшчаюцца галоўныя ўстановы горада і раёна.

Іду па вуліцы, і мільвольна ўспамінаецца мне, як многа год таму назад, яшчэ задоўга да вайны, В. І. Казлоў быў тут дырэктарам МТС і жыў у маёй вёсцы, а яго жонка працавала тут жа ў калгасе. Разам з усім партыйным актывам раёна Казлоў дамагаўся гаспадарча-эканамічнага ўмацавання тутэйшых калгасаў, няспынна клапаціўся, каб як найлепш угноіць палі, яшчэ не ведаючы, што велізарныя запасы патрэбных угнаенняў, калійныя солі, залягаюць у гэтых жа месцах, пад гэтымі неўрадлівымі сунескамі ды пад непраходнымі балотамі, якімі тады багата была наша Старобіншчына.

У гады вайны В. І. Казлоў, застаўшыся тут у падполлі, са зброяю ў руках змагаўся супраць фашысцкіх акупантаў. А пасля вайны, калі геалагаразведчыкі выявілі старобінскае заляганне калійных скарабаў, быў адным з патхніцеляў і арганізатараў будаўніцтва калійных камбінатаў і новага горада Салігорска.

Тут цяпер многа вуліц, названых імямі праслаўленых партызан, а ў раёне ёсць калгас, які называецца «Партызанскім краем».

Здарылася так, што я крыху адарваўся ад сваіх родных мясцін і нейкі час не спыняўся ў Салігорску, а толькі заглядваў туды праездом. Цяпер вырашыў пажыць тут, правесці сярод землякоў свой чарговы адпачынак. І шчыра скажу, што ні ў адным санаторыі я не адчуваў сябе так бадзёра і ўзнісла, як тут. Крыху больш чым год не наведваўся, а ў горадзе адвечоркам ледзь не заблудзіўся: столькі новых высотных дамоў з'явілася, столькі новых вуліц і завулкаў!

Тры калійныя рудапраўленні ўтварылі цяпер адно вытворчае аб'яднанне «Беларускаліій» імя 50-годдзя СССР, вядомае ўсёй краіне. І

вось ужо будуюцца чацвёрты калійны завод. Гэта будзе прадпрыемства яшчэ больш магутнае і дасканалее, чым першыя камбінаты. Мне раскажаў пра гэта галоўны інжынер завода Леанід Васільевіч Козусаў. Гаварыў захапляюча, пераканаўча. Адчувалася, што вельмі ж любіць чалавек сваю справу і глыбока перажывае, калі што якое не ладзіцца. Хвалюе яго адна акалічнасць, і ён хоча раскажаць аб ёй мне, хоць і ведае, што наўрад ці адолею памагчы, нешта перамяніць. У яго вачах мільганула расчараванне, калі заўважыў, што таварышчы з гарсавета падганяюць мяне, бо спяшаюцца на пасяджэнне дэпутацкай камісіі.

А справа востра ў чым: па новай тэхналогіі здабычы і абагачэння калійнай сыравіны на заводзе, акрамя каштоўных угнаенняў, будзе яшчэ і спажывальная соль. Чыстая, харошая, крышталічная і зусім танная. Але ходу ёй тут не будзе, прыйдзецца звалваць усё ў «хвасты». Чаму? Ды таму, што другое міністэрства будзе саліяны завод у Мазыры, амаль побач, і ўсе заказы на спажывальную соль пойдучы, вядома, туды.

Гэта дэталь, канечне, даволі значная. А ўсю перспектыву вялікага з новай тэхналогіяй завода інжынер падаваў так выразна і пераканаўча, што нават мяне, зусім не спецыяліста, пачынала ўсё гэта захапляць і хваляваць. Перад вачамі паўставала нешта амаль казачнае, хоць дзеючыя камбінаты мне ўжо даўно знаёмыя.

Расставаўся я з гэтым чалавекам з пачуццём шчырага шкадавання: пасядзець бы з ім яшчэ хоць гадзіну! Колькі ў яго інтэлекту, абаяльнасці! Якое глыбокае, незавучанае веданне ўсёй спецыфікі, усіх працэсаў вытворчасці!

Але ж нас чакае наступны вельмі важны аб'ект, калі гаварыць па-газетнаму. У горадзе калійшчыкаў пабудавана і працуе фабрыка бялізнавага трыкатажу, на якой я яшчэ не быў. Там тры тысячы жанчын. Гэта ў большасці жонкі, сёстры і дачкі мясцовых шахцёраў, хімікаў, будаўнікоў. Пад зямлю жанчын не пускаюць, згодна з нашым законам, і востра для іх пабудавана вялікае прадпрыемства на па-

яго адданасцю новай ідэі, невычэрпнай энергіі і любові да шахцёрскай справы.

Я даведаўся ад іх (пра сябе Станіслаў Міхайлавіч нічога не гаварыў), што ён на спецыяльнасці будаўнік, закончыў некалі Магілёўскі будаўнічы тэхнікум і некалькі гадоў працаваў прарабам. Але як толькі даведаўся пра шахты ў Салігорску, пацягнула яго сюды. Часова прапанавалі — майстрам на заводзе жалезабетонных вырабаў. Аклад — сто рублёў. Згадзіўся. Прапанавалі куток у інтэрнаце, а ў яго жонка і дзіця. Згадзіўся жыць там.

— І як ён жыў тады з сям'ёй на сотню ў месяц? — дзівіцца адзін з маіх субяседнікаў. — Ды яшчэ ў інтэрнаце? А ў яго ж у прыгарадзе Магілёва — бацькоўскі домік, агародзік, нават карову і ішную жывёнасць бацька трымаў.

«Характар. — падумалася мне. — І цвёрдая настойлівасць, непахісная мэтанакіраванасць».

На заводзе ён прабыў цэлых два гады. Потым яго перавялі на Другое рудаупраўленне інжынерам тэхаддзела. Тут яго і зарплата павысілася, і кватэрныя ўмовы палепшыліся, а ўсё роўна цягнула на шахту. Без адрыву ад службы Янчэўскі паступіў на курсы камбайнераў, паспяхова закончыў іх, і як толькі выпала магчымасць, пайшоў памочнікам машыніста праходчага камбайна. І вось ужо дзесятак год на шахце. Працаваў машыністам камбайна, брыгадзірам камбайнавай брыгады. На гэтай рабоце ўступіў у рады КПСС, потым быў выбраны дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. За выдатную работу ўзнагароджан ордэнамі Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга.

— І вось ужо лічы, што два гады на эксперыментах, — заўважае сакратар партбюро Пузакоў. — А што гэта значыць? Сёння ўсё добра ідзе, а заўтра можа і не пайсці...

— А план даваць трэба, план мы яму не зніжаем, — дадаўляе начальнік участка.

— І як усё ж такі з планам?

— Выконвае, — упэўнена гаворыць Мікалай Мікалаевіч. — А ўжо як гэта яму ўдаецца, хай сам раскажа. Нам жа вядома і тое, што іншы раз ледзь не сілком выцягваем з забой.

...Станіслаў Міхайлавіч вынырнуў з салянага пылу, нібы казачны асілак, паправіў электраліхтар на касцы, павітаўся.

— Там заміна адна была, Давялося накорпацца...

— Як з другім камбайнам? — напугалася спытаў начальнік участка, крыху адступіўшы ад мяне.

— Нічога, выцягнулі. Там вось што здарылася...

Брыгадзір скіраваў святло свайго ліхтарыка на сценку штрака і пачаў чарціць на ёй крыштальнік сільвініту, не точычы ад мяне.

— Не зусім дакладна разлічылі рух камбайна на новым гарызонце, зменшылася перамычка, і машыну прысыпала. Нямнога, праўда, але прыйшлося падавацца назад. Яшчэ даводзіцца аўтаматыцы намагаць рукамі.

— Таму пакуль і называем паўаўтаматыкай, — удакладніў Іван Мікалаевіч Стромаўс. — Што ў нас атрымліваецца? Лазернымі ўстаноўкамі, якія на нашаму

заказу робяць у Акадэміі навук (яны, на жаль, нядоўгавечныя), можам накіраваць камбайн толькі па прамой лініі — ён таксама падышоў да сценкі штрака і пачаў паказваць гэта наглядна. — А пласт сільвініту... Бацьце? Ён мае спады і пад'ёмы: дзе вышэй, дзе ніжэй. Вось і даводзіцца рэгуляваць машыну ўручную.

— Есць і на гэта праекты, — дадаў Янчэўскі. — Толькі там яшчэ не ўсё дацягнута. Раю вам пагаварыць аб гэтым з інжынерам Шчарбінам, ён абараніў кандыдацкую дысертацыю прыкладна на гэтую тэму. А пакуль што пойдзем у забой, пастараюся паказаць вам тое, што ўжо ёсць.

Нам адразу прыйшлося ўступіць дарогу самаходнаму вагону, які ішоў да камбайна, каб разгрузіць бункер з пародаю. Як толькі падышоў, крануў трос, што звісаў з бункера, адразу ж аўтаматычна ўключыўся канвеер бункера і падаў усё, што было ў ім, на вагон. На той час механізмы камбайна адключыліся — гэта для бяспекі машыніста вагона. Адышоў вагон і — камбайн самастойна зноў узяўся за работу.

Янчэўскі пазнаёміў мяне са сваімі таварышамі, якія былі на змене: Вячаслаў Жоўраў — машыніст камбайна і камсорг брыгады, машыністы Аляксандр Ненадовіч, Васіль Агіевіч. Яны знаходзіліся непадалёку ад іх: відаць, не рашаліся адыходзіць, каб у час паправіць, калі што разладзіцца. Усе яны былі ў спецыяльных ахоўных масках, якія тут называюць «палёткамі». Таму я не змог разгледзець іх твары, але па іх сабранасці і ўважлівасці адчуў, што Станіслаў Міхайлавіч падбраў сабе надзейных памочнікаў. І яшчэ большая была ўпэўненасць, што гэтыя людзі, бясспрэчна, возьмуць сваё, дамогунца жаданых поспехаў.

Потым сустрэўся я з мясцовым вучоным Віктарам Юсіфаўічам Шчарбінай. Гэта яшчэ даволі малады чалавек, прыемны па знешнасці, энергічны і абаяльны. Ён прапуе намеснікам галоўнага энергетыка рудніка, але апошнія гады займаецца пераважна аўтаматызацыяй працэсаў здабычы сільвініту. На Янчэўскага і яго брыгаду ўскладае галоўныя спадзяванні па развіццю аўтаматыкі, але выношвае ідэю стварэння спецыяльнай групы пры самім аб'яднанні, якая будзе садзейнічаць распаўсюджанню вопыту Янчэўскага на ўсё руднікі і участкі. Распаўсюджанню і ўдасканаленню.

Ідэя гэтая, вядома ж, будзе падтрымана. Вялікімі прыхільнікамі аўтаматызацыі з'яўляюцца начальнік Другога рудніка А. М. Півараў, дырэктар Другога рудаупраўлення А. А. Барада, Есць людзі, якія не пасуюць перад цяжкасцямі і нават перад рызыкай і на асцяжных рудніках, на многіх горных участках.

Быў я на прыёмах у дырэктара вытворчага аб'яднання «Беларускаліт». Героя Сацыялістычнай Працы Пітра Міхайлавіча Судзілоўскага, у сакратара Салігорскага райкома партыі, таксама Героя Сацыялістычнай Працы, Анатоля Ігнатавіча Дубоўскага, у сакратара Салігорскага гаркома партыі Аляксандра Флягонтавіча Дзяржыцкага. Ва ўсіх іх — на сталах схемы і выкладкі аўтаматызацыі падземных работ, усе яны жывуць вялікай ідэяй непадалёка будучага

чага — вывесці людзей з пад зямлі, прымусяць механізмы працаваць там на камандзе з пультаў кіравання. Планы дзевятай пяцігодкі ўсім ізабітатамі выкананы датэрмінова; на калгасныя палі вывезена дзiesiąты мільёнаў тон карысных угнаенняў. А праекты планаў наступнай пяцігодкі ўжо зыходзяць з перспектывы аўтаматызацыі — вытворчыя магутнасці намнога навалічацца.

Едзем па гораду са старшынёй Салігорскага гарсавета Мікалаем Іванавічам Яфімчыкам. У канцы вуліцы Казлова ён паказвае вялікую будаўнічую пляцоўку:

— Тут будзе унікальны бальнічны комплекс: лячэбны корпус на пяцьсот ложкаў, клінічны — на 1200 прыёмаў у змену. А тут — фабрыка-кухня. Янчэўскі памог. Калі ён быў дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР, то пабыў аднойчы на прыёме ў таварыша Касыгіна. Расказаў Аляксею Мікалаевічу пра ўсе нашы справы, і ўрад павялічыў нам асцягаванні на бытавыя патрэбы людзей. Вось калі і з аўтаматыкай у нас атрымаецца, то яшчэ на многа далей пойдзем.

Спыняемся на «партызанскіх» вуліцах: імя Гуляева, імя Бандараўца. Тут нельга не спыніцца — гэтыя людзі загінулі непадалёку адсюль у герайчных баях з фашысцкімі акупантамі. Слаўных герояў помняць і шануюць усе тут, як і іхняга праслаўленага ваяка Васіля Іванавіча Казлова.

У паездках па раёну спыняюся каля вялікага мемарыяльнага комплексу, збудаванага ў памяць воінаў і партызан, што загінулі ў змаганні з фашыстамі на тэрыторыі былога Старобінскага, а цяпер Салігорскага раёна. Сярод імянаў на мармуры знаходжу шмат сваіх землякоў, нават аднавяскоўцаў.

— А к братам Цубам заедзем? — пытае шафёр.

Як жа не заехаць да такіх, цяпер ужо амаль легендарных герояў? Як не пакланіцца іх велічаму помніку, устаноўленаму на вялікім перакрываванні дарогі!

...Былі-былі ў палескай вёсцы Навіны два браты, два радавыя калгаснікі Іван і Міхаіл. Яны малолі жыта на жорнах, калі іх засігнуў фашысцкі карны атрад. Ворагі патрабавалі, каб старыя паказалі дарогу да партызан. Міхаіл адразу адмовіўся вёсці карнікаў і быў тут жа забіты. А Іван павёў... Павёў і паўтарыў вядомы ўсяму свету подзвіг Сусаніна.

Стаіць цяпер у граніце двое мужных людзей, два савецкія патрыёты, подзвіг якіх застаецца ў вяках.

З поўнай шчырасцю памяню і ўвесь час ушаноўваюць салігорцы сваё герайчнае мінулае і з непахіснай упэўненасцю глядзяць наперад. Вялікія, смелыя планы і задумы, размах, энтузіязм, настойлівасць, адчуваюцца ў кожным іх кроку, ва ўсіх справах і пачынаннях. З гэтымі мэтамі і перакананнямі яны завяршылі дзевятую пяцігодку, а цяпер упэўненым крокам ідуць насустрач XXV з'езду КПСС.

Так жыве і развіваецца цяпер былы партызанскі край. Так пераўтварае свой лёс мая родная Старобіншчына, цяпер ужо Салігоршчына.

Калі і ўдалося мне за ўсе гады жыцця напісаць штосьці вартнае людскай увагі, то гэта толькі дзякуючы табе, мая родная старонка! Калі здолеш і яшчэ што стварыць, дык таксама пры тваёй шчодрой дапамозе.

НАРЫСЫ Васіля Якавенкі з цыкла «Каласы веку» пачалі з'яўляцца на старонках часопіса «Польмя» разам з узыходзячай славай докшыцкіх хлебарабаў. Цыкл склаў чатыры нарысы: «Акіо на плошчу», «Шляхам жыцця», «Прыручэнне зямлі», «Сэрца не камень» («Польмя», 1973, № 1; 1974, №№ 3, 8; 1975, № 1). Усе

МАЦНЕЙ ЗА КАМЕНЬ

яны прысвечаны адной тэме — вялікай працоўнай перамозе докшычан, лепшым людзям раёна. Таму іх можна разглядаць і як дакументальную аповесць. Так, прынамсі, палічыла выдавецтва палітычнай літаратуры ў Маскве, якое выпусціла нядаўна кнігу В. Якавенкі мавым тыражом у перакладзе на рускую мову.

Гэта поспех аўтара, пацвярджэнне таго, што тэма нарысаў, закранутая ў іх праблема — надзейная, і што праца яго атрымала грамадскі рэзананс. Пospеху спрыялі, вядома, і самі героі нарысаў, іх працоўная слава і духоўная прыгажосць. Аднак трэба аддаць належнае вялікай працы аўтара па збору матэрыялаў і яго пісьменніцкаму пярэ, якое адана і шыра служыць высковай тэме, спецыфічнаму і цяж-

В. Якавенка. Прыручэнне зямлі. На рускай мове. М., «Политиздат», 1975.

каму дакументальнаму жанру. Цікаваць выклікае ўжо сам факт, што хлебарабы Докшыцкага раёна здзейснілі, здавалася, немагчымае: на сваёй усеянай каменнямі зямлі, якая раней лічылася амаль непригоднай для земляробства, пачалі вырошчваць рэкордныя для ўсёй Беларусі ўраджай. Аповесць і адказвае на гэтыя сапраўды хвалюючыя пытанні: як гэта сталася? адкуль у людзей узяліся сілы, каб даць рады суцэльным залежам каменя на палях? што гэта за людзі, нарэшце? Адказ, які вынікае з усёй публіцыстычна-мастацкай тканіны твора, прасты і таксама хвалюючы менавіта сваёй зразумеласцю, прастотай, жыццёвай праўдай. Звычайныя савецкія людзі, якія за гады Савецкай улады, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі здзейснілі і не гэта. Ім, згуртаваным і патхнёным вялікімі ідэаламі і мэтамі, па плячы многае і многае.

Са слаўнымі нашымі землякамі, рэальнымі, жывымі людзьмі пазнаёміць усесаюзнага чытача гэтая дакументальная аповесць. Пераважна гэта камуністы — адказныя работнікі раённага партыйнага і савецкага апаратаў, кіраўнікі гаспадарак, ад дзелавісці і арганізацыйных здольнасцей якіх у многім залежаў поспех справы. Гэта У. Ф. Крышталевіч, якая прайшла вялікую школу гаспадарчай, савецкай і партыйнай работы; Я. В. Касарэўскі, вопытны арганізатар і прынцыповы камуніст, які будучы першым сакратаром Докшыцкага райкома партыі, разам са старшынёй выканкома Крышталевіч рабіў рашучыя захады для пад'ёму эканомікі раёна, пачы-

наў «барашбу з каменнем», і іншыя. У кнізе добра паказаны старшыні калгасаў раёна — імя Заслонава А. І. Кулікоў, «Памяць Ільіча» Ф. І. Чыкун, імя XIX парт'езда А. Я. Лягін, дырэктар саўгаса «Сітцы» С. Г. Гуд, спецыялісты і радавыя працоўнікі калгасных і саўгасных палёў. І, як заўсёды ў дакументальным творы, многія персайажи праходзяць эпізодычна, своеасаблівым фонам, што таксама неабходна і мэтазгодна.

Героі кнігі — сумленныя, адданыя справе, ініцыятыўныя і энергічныя людзі. Аўтар імкнецца ствараць іх вобразы па законах мастацкай прозы, палкрэсліваючы індывідуальныя рысы характару і знешняга аблічча, стараючыся пераадолець тую традыцыйную дакументалістыкі, яшчэ даволі жывучую, калі быццам сароміцца паказваць супярэчнасці ў жыцці і характарах людзей, пазбягаючы маральных і іншых канфліктаў, у вышкі чаго некаторыя творы не дабіраюць жыццёвай праўды, а значыць, і праўды мастацкай, пераканальнасці.

В. Якавенка не ўнікае гаворкі пра складаныя пачас уземаадносін паміж людзьмі, унутраныя супярэчнасці герояў. Так, ён свядома расказвае пра ваганні галоўнай героіні, Крышталевіч, калі паўстада пытанне аб перездзе з аб'ястага Браслава на больш неспакойную работу ў адстаючы раён — Докшыцкі. Ён уводзіць у твор каларытную і супярэчліваю фігуру старшыні калгаса Чыкуна, які вельмі раўніва ставіцца да зямлі і хварата трымаецца за старыя метады гаспадарання. Есць у аповесці і надкрэслена адмоўны вобраз пакленика і кар'ерыста Казыніча. Дарэчы сказаць, калі ўзнікае неабходнасць вывесці адмоўны тып, аўтар тактоўна змяняе прозвішча прататыпа.

Не ўсё яшчэ ўдаецца ў гэтым плане і В. Якавенку. Напрыклад, не да канца высветлены і адчуваецца, у многім згладжаны канфлікт паміж Таланавым і Крышталевіч, якому яна не раз «пераходзіла дарогу». У кнізе толькі намек на канфлікт. І ў выпадку з Казынічам справа вырашаецца неяк ужо за надта хутка. Калі ўжо мы заказвалі гэтыя недахопы, трэба сказаць, што ў кнізе яны больш адчувальныя, чым у нарысах, якія друкаваліся ў «Польмі» — сказваюцца, напэўна, скарачэнні, зробленыя пры падрыхтоўцы кнігі.

Увогуле ж, уражанне гэтая дакументальная аповесць пакідае добрае. Яна вытрымана ў жанравых адносінах. Цэласнай і закончай робіць яе вобраз галоўнай героіні — Ульяны Феакістаўны Крышталевіч, лёс, жыццё, дзейнасць якой аўтар паставіў у цэнтр апавядання. Гэта прываблівы вобраз жанчыны, нашай сучаснай, якая з гонарам і адказнасцю носіць высокае званне камуніста. Для яе няма вышэйшай мэты ў жыцці, як служыць партыі, людзям. «Вялікая сіла — прызнанне людзей, для якіх ты працуеш, якім аддаеш свае сілы, веры і сэрца», — думае Ульяна Феакістаўна.

«Яна — адзін з мільёнаў вялікай арміі камуністаў. Яна — верны салдат...» — такімі абагульняючымі, важкімі словамі заканчваецца кніга.

Уладзімір АНІСКОВІЧ.

Антон БЯЛЕВІЧ

ДАРОГАЙ

ЛЕНІНА

Сілаю яснага розуму Леніна
Шлях апраменены...
Чырвана, зелена
Сцяг узлятае, плыве над паходамі,
Шчасце рунее яснымі ўсходамі,
Доля красуе паміж народамі.
У хоры вялікім, у радасным
голесе,—
Чуюцца песні Купалы і Коласа.
Дружбу звязалі дарогаю доўгаю.
Мы апаясаны Нёманам, Волгаю,
Церакам пённым, Даўгаваю
сіняю,
Хваляй Дняпроваю...
З роднай Расіяю

Сёстры-рэспублікі нашыя звязаны
Стэпамі, горамаі,
Кедрамі, вязамаі,
Сэрцамі, душамаі,
Цвёрдаю вераю.
Нельга засекачы іх вострай

сякераю;
Нельга разбіць перуноваю сілаю,
Іх не расколе і выбух трацілавы.
У радасны час і хвілінаю горкаю—
Дружба прашытая сонцам
і зоркамі;
Сэрцамі, еднасцю дружба
прашытая,
Нашай магутнай сілай налітая.
Сунецца гора—яго перамелем
мы!..
Крочым да сонца дарогаю Леніна.
А сцяг палымнее чырвана, зелена,
Вядзе нас у шчасце,
да радасці поўнае...
У думах, у сэрцах Радзіма
цудоўная.

МАНАЛІТНАСЦЬ

Выпі горыч і слодыч да дна,
Узвалі гора й радасць на плечы...
Сэрца адно і Радзіма адна
У мяне і ў цябе, чалавеча.

Сэрцаў другіх і Радзімы другой
Нам, таварыш, не трэба, не трэба.
Да Радзімы сваёй
Прыкіпелі душой,
Разам з ёю расцём аж да неба.

Молат і Серп,
І дзяржаўны наш Герб—
У праменьнях, у спелым калоссі,
З імі шчасце навек абнялося.

Як не вычарпаць мора да дна,
Так не вычарпаць радасці поўнай...
Сэрца адно і Радзіма адна
У мяне і ў цябе, друг шануюны.

Крочым разам з табой
Па дарозе адной,
Нам крывуляк ухабных не трэба.
Над тваёй галавой,

Над маёй галавой
Трэба чыстае, чыстае неба.

Мечыслаў ШАХОВІЧ

НАШАЙ РАДЗІМЫ СЭРЦА

Бачна ўсім здалёку
Будучым дзён панарама.
У кожным дыханні і кроку—
Партыі нашай праграма.

Думка ў сусвет імкнецца
Новай касмічнай трасай.
Нашай Радзімы сэрца
Б'ецца суладна часу.

Партыі нашай праграма —
Крылы дваццатага веку!
Крокі КамАЗа, БАМа —

Усё ў імя чалавека.
Розумам, сэрцам чуюм
Партыі мудрыя словы.
Сеем, куём, будзем,
Подзвіг здзяйсняем новы.

КАМУНІСТЫ СЯМІДЗЕСЯТЫХ

ТРЫВАЛЫ СПЛАЎ

сваю ўдзячнасць. Рука Івана Леткі анямела ад моцных поціскаў кавалёў, прасяўшычкоў, штампоўшычкаў. Іван углядаўся ў твары, такія знаёмыя, прывычныя, і лавіў сябе на тым, што бачыць іх у іншым святле, у іншым ракурсе. «Усё магу, усё я разумею паміж плячэй шырокіх, успацелых» — гэты радок, які ўзнік толькі што, як бы перанёс яго на шмат гадоў назад, калі ён упершыню увайшоў у кавальскі цэх завода імя Ліхачова.

Разагрэтыя да белі балванкі выскакваюць з нагрэтай печы адна за адной. Нагрэвалі Іван Летка адчувае, як падлога вібравае пад нагамі, і ад гэтай непрыемнай дрыготкі мускулы наліваюцца цяжарам.

На полімя, якое б'ецца ў печы, цяжка глядзець. І не вачам балюча (акулярны ахоўныя надзейныя!), а — душы. Бачыцца, як хаты роднай Каменкі гарачы: сорок першы год бачыцца.

Дзяцінства... Ці было яно ў Івана? Неба, чорнае ад варожых крылаў, палі, спалення і вытантанія варожымі ботамі, абзугленія ствалы дрэў.

...Жылі яны ў Заходняй Беларусі. Толькі-толькі жыццё пачалося добрае, двух гадоў не прайшло, як Савецкая ўлада ўстанавілася. І — ваіца!

Івану тады было сем гадоў. Памяць пра гэтыя дні — нібыта кантрастны фотаадбітак: дробных дэталяў не відаць, усё толькі чорнае і белае.

Пазней, праз шмат гадоў перажытае, перакіпеўшы ў сэрцы, стае паззіяй.

плскі шаптлі ад перагрэву. Не ад вятроў — ад шыбеніц гнуліся гаў маіх прыдарожных дрэваў. Галовы трывожнымі бедамі пухлі, на голых падворках мерзлі зімы. Бары мае ад узрываў глухлі. Таму называюць бары глухімі.

Верш «Бары мае» увайшоў у першую кнігу паэта, але колькі часу праляжаў ён у кладкоўках душы, перш чым легчы на ліст белай паперы.

Успаміны пра суровае ваеннае дзяцінства і дагэтуль жыцьцё творчасць І. Леткі. Але, акрамя ўспамінаў, ёсць і сённяшні дзень. Дзень напружанай працы.

...Ужо праз год пасля пачатку сваёй заводскай біяграфіі І. Летка стаў да кавальскага молата. Першаю дэталлю, якую ён каваў, была паўвосевая шасцярэнька.

— Гэта запамінаецца, як першае спатканне. Не падумаў, што жартую. Уласна кажучы, гэтая шасцярэнька стала маёй «хрэсцінай» у кавальскім цэху.

...Неяк я спытаў у Івана: — А чаму ты менавіта на аўтазавод пайшоў?

— Ты ведаеш, першая машына, якую я ўбачыў, быў «ЗІС». Гэта калі да нас у сяло Чырвоная Армія прыйшла. Нам трэба было вывозіць. І камадзір часці прыслаў машыну. Памятаю, шафёр — зусім маладзенькі хлопец, бялявы але важны такі. Мы з хлопцамі вельмі зайздросцілі яму. І каб праехацца на такой выдатнай машыне, пайшлі добраахвотна ў грузчыкі. А торф грузіць не забава. Спіну разатуць цемагчыма. Але затое якое

шчасце было на грузавіку па ўсім сяле праехаць! Вось «ЗІС» гэты і запаў мне ў душу.

А потым, праз шмат гадоў, калі выбіраў работу, ён, напэўна, і напаміну пра сябе.

Кавальскі цэх даў І. Летку усё: спецыяльнасць, упэўненасць у сабе, добрых таварышаў. І яшчэ — ён стаў яго музаю.

У Літаратурны інстытут імя А. М. Горкага паступаў не толькі каваль чацвёртага разраду, але і чалавек, у верхах якога выразна адчуваўся пойдых працоўнага заводскага жыцця. Каля распаленай печы, пад грукат кавальскага молата, нараджаліся радкі: «Верша гул і звоп гарачай сталі могуць зліцца ў надзейны сплаў». Могуць... Але не самі па сабе. І работа, і паззія патрабавалі «выкладання» з усіх сіл — і душэўных, і фізічных. А калі здавалася — усё, васьмь ён, рубеж, нібыта другое дыханне адкрывалася.

Тэма працы, тэма маральнай, духоўнай узмужнеласці становіцца вызначальнай у творчасці Леткі.

Няма калі лічыць у небе галак. Над берагам смалістым звездаў я, калі мы на лягары налягалі, з-пад нашых ног круцілася зямля. Усё, усё даўно адкрылі геніі, тут пот на смак быў горкім куналіям. Зямліцы нашай роднай прыкіпненне хрыбцінай звездаў пад сырныя камлём.

А ў вольныя дні, хаця і выпалі яны рэдка, Іван любіць хадзіць у падмаскоўны лес, дзе так востра і целаўторна адчуваецца яднанне з прыродаю, зямлёй, Радзімай: «Спелы

дождж, як зялёнае жыта, калосіцца. Паміраць прыляцелі вятры ў гушчары. Залатыя завесы ў ліпах праносацца, дождж кастры пагасіў, а рабіна гарыць».

Гады вучобы ў інстытуце сталі для І. Леткі гадамі уваходу ў вялікую літаратуру. Усё часцей і часцей з'яўляецца яго імя на старонках перыядычнага рэспубліканскага друку. Вершы былі заўважаны крытыкай.

...А на заводзе ён ужо быў прызнаным майстрам сваёй справы. Вучыў сам маладых хлопцаў кавальскай справе, успамінаючы добрым словам свайго рабочага настаўніка Ізмаіла Бікулава. Ударнік, кіраўнік брыгады камуністычнай працы, ён назаўсёды вызначыў сваё месца ў гэтым гарачым свеце кузіні.

У Камуністычную партыю Івана рэкамендаваў Герой Сацыялістычнай Працы, знатны каваль Васіль Капстанцінавіч Какошка. Камуністы цэха прагаласавалі адзінагалосна.

...Змена пачынаецца ў сем трыццаць. Але майстар участка І. Летка ўзяў за правіла прыходзіць у цэх на паўгадзіны раней. У той час, калі пад велізарнымі скляпеннямі пралёта пануе незвычайная цішыня, калі велізарныя тушы молатаў здаюцца безжыццёвай кучай металу, а печы, што астылі за ноч, — пустымі каробкамі, калі яшчэ не чуваць прывычнага гулу галасоў, яму здаецца, што усё гэта ён бачыць як бы збоку, што чалавек ён тут выпадковы і прапусціў яго сюды на недагляд. Няўжо ён, Ваня Летка, сын батрака, хлопец з далёкага беларускага сяла, мае да ўсяго гэтага самыя прамыя адносіны?

— Іван, ты што задумаўся? Рэкорд абмазгоўваеш? — Летка паварочваецца і бачыць, як па пралёту павольна крочыць да яго Васіль Какошка.

— Закурвай... Дык што ў цябе сёння?

— Карэтку сіхронізатара, Васіль, штампаваль будзем. Ну, і шасцярню, як заўсёды.

— Ну, а як справы з кнігаю? — У набор пайшла.

— Ну, і добра.

Цэх напаліняецца рабочымі. Загулі печы. Глуха ударылі молаты. Прывычна пачынаецца рабочы дзень. Побач — родныя твары. Моцныя, сапраўдныя хлопцы.

Ул. ГУРЫНОВІЧ.

Ён ЯШЧЭ раз паглядзеў на прысутных у зале. Ён ведаў кожнага з іх. І яго ведалі ўсе. І ўсё роўна цяжка пачаць, вымавіць першае слова.

Выступаць даводзілася і раней. Чытаў вершы па радыё, на тэлебачанні, перад вядомымі паэтамі, а няпер нібы дыханне перахапіла: што ён скажа ім, з кім столькі гадоў побач прастаяў ля кавальскага молата, абразнога прэса, каля печы, з кім дзяліў і радасці, і сум? І яму раптам стала страшна. Ён, саракагадовы мужчына, які перажыў ліхалецце, спалохаўся сваіх жа сяброў, і стаў, нібы нядаўня школьнік перад настаўнікам.

— Давай, Іван! — Па голасу ён адразу ж пазнаў свайго сябра Косячо. Малііна. І супакоіўся: «Косяня паспеў усё ж. Відаць, пасля змены...» Ён зрабіў крок да самага краю сцэны. У памяшканні чырвонага кутка голас гучаў непрывычна гучна:

Дзве рукі ад прыроды маю, дзве звычайныя, не залатыя, дзве рукі, у якіх трымаю мнагатонныя малаты я... Мне ніхто не ўручаў пучэўні — сам да працы навек прырос. Дзве далоні, які дзве плячоўні, з якіх стартваў мой лёс.

Апладысmentaў не было. Тут па-іншаму прывыклі выказваць

Дарогі сышліся і размінуліся,

ЛЮДЗІ ЗЯМЛІ МАЁЙ

XXVIII

Дэлегатны з'езда КПБ

Няма больш пачэснай работы для мастака, чым ствараць вобразы нашага сучасніка, — чалавека-будаўніка, чалавеча смелай думкі, высокага палёту, чалавека, які раскрывае сябе ва ўсёй сваёй прыгажосці. І гэта думка авалодала скульптарам Іванам Якімавічам Міско, які вось ужо на працягу многіх год працуе над серыяй партрэтаў — «Людзі зямлі маёй».

Людзі зямлі нашай — стваральнікі новага свету — даюць натхненне мастаку. Ён у сваіх творах імкнецца выявіць найбольш істотныя рысы савецкага чалавека, камуніста.

Іван Якімавіч Міско

нарадзіўся ў лясной вёсачцы Чамярыцы, на Слонімішчыне. Ён памятае, як за сцяной глуха шумеў стары бор, а ў сялянскай хацінцы ціха ўскліпвалі дзеці.

— На ўсё жыццё я захаваў любоў да чалавека, які вырошчвае хлеб, які пячэ яго, — гаворыць Іван Якімавіч. — І не выпадкова я зрабіў графічныя малюнкi — дырэктара саўгаса «Любань» Вілейскага раёна Яўгена Фёдаравіча Мірановіча, даяркі Алены Рыгораўны Хацько з калгаса 1 Мая Слуцкага раёна і майстра-хлебавіка Анатоля Ануфрыевіча Бужынскага. Я стварыў вобразы лепшых людзей нашай рэспублікі, якіх выбралі дэлегатамі XXVIII з'езда Камуністычнай партыі Беларусі.

Іван Якімавіч стварыў помнік-бюст Кабушкіну, які ўстаноўлены ў Баранавіцкім раёне, Ігнату Буініцкаму на Віцебшчыне. Сумесна са скульптарамі А. Заспiцкім і М. Рыжанковым, архітэктарам А. Трафімчуком створаны помнік савецкай маці-партыётцы ў Жодзіна. Але ў наш імклівы век мастак жыве тэмай, якую дыктуе час. Ужо больш як пяцьдзесят малюнкаў зроблена мастаком. Гэта партреты Герояў Сацыялістычнай Працы, перадавікоў вытворчасці.

У.Л. ФЕДАСЕНКА.

А. Р. Хацько — даярка калгаса 1 Мая Слуцкага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы.

Я. Ф. Мірановіч — дырэктар саўгаса «Любань» Вілейскага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы.

А. А. Бужынскі — пенар, майстар першага класа хлебавода № 2 г. Мінска, Герой Сацыялістычнай Працы.

Пятро ПРЫХОДЗЬКА

ПАРТЫ

Ты мільёнаў людзей ашчаслівіла
У вялікім Саюзе з'яднала народы.
І мая Беларусь з краю вузкіх
Стала краем магутных машын
Ты — глыбокая плынь паўнаводнай
Мы — твае ручайкі, што сцякаюць
Ты ў жыццё азарыла нам шлях
І нам свеціць твая пуцяводная
У штодзённай рабоце мы бачым

Ты — наш лёс, наша слава і шчасце.
Ты нам сілы, натхненне дала ў барацьбе
Як пяшчотная, шчырая, строгая маці.
Мы душою і сэрцам за планы
Твае справы — то нашыя справы,
Імя Леніна
У кожнага ў сэрцы жыве,
Бо ён вызначыў курс
Для усіх пакаленняў.

Валянцін ЛУКША

ПАВЕРКА

Колер нашых партыйных білетаў —
колеру нашых рэвалюцыйных сцягоў.

Партыйны білет з'ядноўвае
з сэрцамі мільёнаў аднадумцаў-братоў.
Партыйны білет — сімвал таго,
што ў справах камуніста,
б'ецца жывая іскра
Атрымліваю новы білет.
Я — баец у страі
Ленін пранікнёна і даверліва,
І наказ я чытаю ў ягоных вачах
— Партыя — розум, гонар і сумленне
сэрца камуніста аднадумцаў-братоў.
сімвал таго, камуніста, парываннях, вачах
самога ільіча.
на паверцы.
глядзіць у маё сэрца.
прыжмураных трохі:
нашай эпохі.

Анатоль ШАЎНЯ

ЕДНАСЦЬ

Леніна справа, партыі слава —
Наша агульнае шчасце і права,
Усіх, хто праз буры, завеі і ночы
Горда пранёс сваё званне —
Усё, што мы маем, і ўсё, што ў нас
Зрабілі і зробіць шчырыя людзі.
БАМаў стазвонне, вясёлка над
Усім гэтым партыі мы прысягаем,
Бо партыі справа, партыі слава —
Наша агульнае шчасце і права.
Нас мільёны, нас пакаленні —
Добраахвотнікаў арміі Леніна.

«Быць у першых радах будаўнікоў камуністычнага грамадства — ганаровы абавязак кожнага маладога чалавека Краіны Саветаў».

(З праекта ЦК КПСС да XXV з'езда партыі «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады»).

ПРАБЛЕМА выхавання падрастаючага пакалення — вельмі надзвычайная справа. На XVII пленуме ЦК КПБ адзначалася, што ў сістэме адукацыі і выхавання школьнікаў, у фарміраванні іх высокіх палітычных, ідэйна-маральных і інтэлектуальных якасцей разам са школай і сям'ёй сур'езную ролю адыгрывае і мастацтва — тэатр, музыка, літаратура, кіно. На станоўчых прыкладах з са-

тра юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі. Па спецыфіцы свайго прызначэння ён павінен стаць сапраўдным сябрам і дарачкам маладога чалавека, здольным весці сур'езную і, як кажуць, на раўных гаворку з глядачом аб праблемах, якія хваляюць сучасную моладзь. Неабходна ўлічваць, што наш суб'едафік — гэта юнак ці дзяўчына другой паловы XX стагоддзя, адукаваны, дасведчаны, далучаны

вось задача тэатральнага відовішча ў такім тэатры, як наш. Калектыў і выходзіць з асаблівасцей дзіцячай псіхалогіі, якая вельмі артадаксальная ў сваіх жаданнях, патрабаваннях, схільнасцях. Але гэтая артадаксальнасць непастаянная, часовая, бо ўсе гэтыя «мэты-пачуцці» штохвіліну розныя, перамяняюцца ў асэнсаванні жыцця і выпрацоўцы ўстойлівага светапогляду. Чалавек становіцца дарослым — гэта працэс.

актуальныя праблемы не менш цікава, чым тыя ж праблемы вырашаюць жывыя людзі на сцэне тэатра юнага глядача. І адбываецца гэта таму, што глядач, ажыўляючы драўляных Веру ці Боўку ў сваім уяўленні, надзяляе іх сваім жыццём, сваім вопытам. Гэта не заўсёды адбываецца ў тэатры, дзе тых жа персанажаў паказвае жывы артыст. 30-гадовы выгляд якога замяняе непасрэднаму ўспрымання дзіцяці. Равеснік у зале таму не заўсёды разумее і прымае свайго равесніка на сцэне. Між імі — акцёр, які не здолеў адысці ад свайго заштампаванага ўяўлення пра сцэнічны партрэт школьніка.

У школьніка гадзі наш глядач знаёміцца з лепшымі ўзорамі сусветнай культуры: чытае шэдэўры літаратуры, слухае выдатную музыку, глядзіць лепшыя фільмы, бывае на выстаўках. Усё гэта ўздзейнічае на яго непаўторна. Акцёр тэатра, як чалавек, таксама мае зносіны з лепшымі ўзорамі сусветнай культуры, але ён не заўсёды здольны данесці сваю «духоўнасць» да глядача. Да таго ж, з цягам часу адбываецца як бы акасіянне акцёрскіх адчуванняў, выпрацоўваецца, як кажуць, «умоўны рэфлекс»: казку трэба іграць так, у п'есе на школьную тэму — гэтак.

Уявіце сабе — такому акцёру даюць ролі! Якія? Ды і Гамлета, і Атэла. Гайдара даручаюць паказаць у святле рампы. Калі мы сапраўднаму сур'езна занепакоены лёсам нашага мастацтва і хочам павышаць яго якасны ўзровень, узмацняць актыўнае, непаўторнае ўздзеянне тэатра на пачуцці і розум нашых глядачоў, то павінны перш за ўсё турбавацца пра тое, каб творчыя калектывы фарміраваліся і ўдасканальваліся на лепшых узорах сучаснай савецкай сцэны.

Трупа штодзённа выпрацоўвае і заваёўвае сваё права звартацца да аўдыторыі са словам-заклікам. Табе, акцёру, трэба быць яркай асобай, каб ты мог спрыяць станаўленню маладой асобы з ліку тых, хто ў зале!

На маю думку, якасны склад трупы залежыць ад наяўнасці ў яе мабільнай здольнасці развіваць сёння тое, што было дасягнута учора, а заўтра ўзбагачаць тое, што было дасягнута сёння. Настаўнікі і выхавальнікі першых артыстаў нацыянальнага дзіцячага тэатра, стваральнікі яго (Е. Міровіч, М. Кавязін, Л. Мазалеўская) заклаў добрыя традыцыі. У прыватнасці, яны кіраваліся высокімі маральнымі патрабаваннямі да кожнага артыста і ўсяго калектыву. Але прыходзіць новыя кадры, ідзе змена пакаленняў, і гэты працэс няспынны. Ці не адчуваем мы, бывае, як штосьці каштоўнае з вопыту трупы губляецца, як прафесіянальны артысты спыняюцца на дасягнутым узроўні майстэрства? На жаль, адчуваем. Калі я, пачынаючы працу ў якасці галоўнага рэжысёра, гутарыў з акцёрамі, то мяне ўзрадавала перш-наперш акурат тачое іх адчуванне: так, у штодзёнай працы нешта дарагое для тэатра наогул знікае і патрэбны намаганні калектыву, каб аўтаматызму вытанчанага ролі і спэнтанялу паянласці канец, каб кожная сустрэча з юнымі глядачамі была аўтаматна сапраўднай творчасці. Мяне ўсхвалявала гаворка пра культуру так званай «маленькай ролі», эпізода ў спектаклі. Аказваецца, усё цяпер усведмяляюць, што ў партытуры сцэнічнага відовішча нічога «дробнага» няма, што мае значэнне любы нюанс і кожная дэталі.

Розумам мы ўсе гэта разумеем. А на практыцы? Здарэўся, што чарговы паказ спектакля так і можна характарызаваць — «чарговы», а гэта несумяшчальна з разуменнем мастацтва, яго ідэйна-выхаваўчага прызначэння! Таму сцвярджаю, быццам нас заўтра чакаюць «лаўры пераможцаў», заўчасна. Прадстаіць напружаная праца.

Яе мэта ясная. З дзіцячых гадоў нашы падлеткі чуюць слова — камуніст, бальшавік, член партыі. Бацькавы і ў паўсядзённым жыцці чалавека, які з'яўляецца для іх зорам, мае гераічную біяграфію, сёння на працоўным пасце з гонарам нясе сваё высокае званне ка-

муніста. Мастацтва заклікана наблізіць да юнага грамадзяніна аблічча такога чалавека. Асабліва сцэна — тут жа дзейнічае і ўвасабляе ў сабе лепшыя рысы «жывы герой».

Вядома, літаратуры і сусветных відаў мастацтва (кіно, тэлебачанне) прапануюць такі вобраз сваймі сродкамі. Тэатр — сваймі. Скажам, калі мы «чытаем» старонкі прозы, то трэба дамагацца, каб гэта не было адно толькі ілюстрацыяй да кнігі; калі звяртаемся да арыгінальнай п'есы, то і са сцэны павінна гучаць наша, самастойнае слова пра час і пра чалавека. Карацей кажучы, абавязак тэатра юнага глядача — адкрываць нязведаныя і раней не закранутыя мастацтвам якасці, рысы, аспекты ў рэчаіснасці і ў людзях.

Ганарымся, што на афішы з'явіўся патрыятычны твор — «Маладая гвардыя». Спектакль, які па сваёй накіраванасці і па мастацкаму гучанню калектыву лічыць эталонам. Рамантыка барацьбы за светлыя ідэалы, чысціня і зямная сутнасць чалавека, імкненне юнака ажыццявіць тое, пра што ён марыў на школьнай парце і чаму прысягаў перад п'янерам і камсамольцамі — усё гэта актуальна для нашага мастацтва. Размову пра ідэіны і маральныя якасці савецкай моладзі працягвае спектакль «Надзея» на п'есе Г. Радзіёвай. Гэта роздум пра маладога чалавека, які ўступае ў самастойнае жыццё, пра характар падлетка, пра тыя парадоксы маральнага парадка, якія адбываюцца ў момант прасвятлення дарослага і дзіцяці, калі багатая фантазія падлетка не адразу знаходзіць сваё прымяненне з-за адсутнасці вопыту. Збіраемся ажыццявіць пастаноўку драмы К. Губаравіча «Брэсцкая крэпасць». Мабілізуем усе творчыя сілы, каб яна прагучала ла-новому. Рэжысёр Б. Эрыя паставіў на нашай сцэне п'есу Я. Шабана «Сніг снег». Яна прысвятляецца маладым спецыялістам нашых дзён, якія ў сутычках з першымі жыццёвымі выпрабаваннямі фарміруюць практычныя нормы паводзін, праходзяць этап грамадзянскага станаўлення.

Рыхтуючыся да XXV з'езда КПСС, наш калектыў лічыць самым правільным прапанаваць змястоўную афішу глядачам розных катэгорый. Каб да нас ішлі па параду, па прыклад, па спрэчку аб самых надзённых пытаннях жыцця. Каб сцэна радала адкрыццям і самых маленькіх з іх, школьнікаў малодшых класаў. Каб давала спажыву для роздуму і эмацыянальнага суперажывання падлеткам. Каб са сцэны гучала слова, адрасаванае і дарослым — бацькам, настаўнікам, камсамольцам, ваякам. Разнастайная і дзяцельная складанасць рэчаіснасці будзе адлюстроўвацца на нашых падмостках. Справа гэта цяжкая, але і захапляючая. Мы дамагемся таго, каб пасля спектакля чалавек выходзіў з тэатра хоць крышачку «не такім», якім ён прыйшоў сюды, каб нешта ён панёс з сабой у штодзённым будні ў якасці ідэйна-маральнага набытку са сферы мастацкага асэнсавання сучаснай праблематыкі.

Р. БАРАВИК,
галоўны рэжысёр тэатра юнага глядача.

ТАК ГАРТУЕЦЦА ХАРАКТАР

цыялістычнай рэчаіснасці ў яркай эмацыянальнай форме яны заклікаюць выходзіць у маладых людзей актыўныя адносіны да жыцця, вызначаць змест асобы высокасумленнага грамадзяніна камуністычнага грамадства.

Таму такія своеасаблівыя задачы стаяць перад калектывам Рэспубліканскага тэа-

дра крыніц шырокай інфармацыі.

Максім Горкі неяк заўважыў, што ў кожным чалавеку ёсць зерне дзяцінства. Гэта чароўнае зерне робіць кожнага з нас непасрэдным у жыцці, а таксама памагае быць непасрэдным пры ўспрыманні мастацтва. Абудзіць непасрэдныя эмоцыі —

Мы цяпер слухна гаворым аб навукова-тэхнічным і культурным прагрэсе, аб аселерацыі, але, на маю думку, мастацтва тэатра яшчэ не здолела, калі можна так сказаць, дасягнуць узроўню часу, у які мы жывем.

Мы яшчэ сустракаем на сцэне акцёра, які імкнецца толькі інтэлектуальна ўздзейнічаць на глядача, не разумеючы, што мастацтва сцэны — гэта перш за ўсё мастацтва эмацыянальнага ўздзеяння, і толькі так можна паўплываць на яго розум і сэрца. Тыя ж праблемы існуюць і ў дзіцячай драматургіі. Сярод пісьменнікаў у нас таксама яшчэ не многа такіх, якія любяць і умеюць пісаць для дзяцей, якія разумеюць складанасць і непасрэднасць дзіцячага свету і здольны перадаць гэта ў сваіх творах. І. Шамякін, які падтрымлівае з нашым тэатрам цесную творчую сувязь, неяк адзначаў: «...Больш удзячнага, больш непасрэднага глядача, як дзеці, няма і нікому так не патрэбны зносіны з жывым акцёрам, як дзеціям. Нішто так не выхавае іх густ, іх цягу да прыгожага, як тэатр». У апошні час, бадай, толькі П. Макаль і А. Вірцінскі працуюць у гэтым кірунку.

Павінен сказаць, што і спектаклі для маленькіх ставяцца на нашай сцэне з арыентацыяй на тое, што дашкольнік праз год і праз пяць гадоў прыйдзе да нас жа з пэўным ідэйна-маральным багажом, частку якога ён назапасіў у нашым тэатры. І сустрэць яго мы таксама павінны вартымі яго творами, каб весці далей...

Рэпертуар наш, як правіла, складаецца з казак, з радзім выключэннем з п'ес аб падлетках і яшчэ радзей з п'ес пра моладзь. П'есы класічнага рэпертуару амаль зусім не ставяцца. Побач з гэтым, як бы спаборнічаючы з тэатрам юнага глядача, актыўна ідуць ляльчыны тэатры, які з кожным годам у нашай краіне заваёўвае ўсё большыя сімпатыі дзяцей. На афішах гэтага тэатра з'явіліся назвы, на першы погляд, несумяшчальныя з самім матэрыялам тэатра — лялькай. Побач з Васільсай Прыгожай і Ямелем з'явіліся драўляныя ці тканінныя «школьнікі» Воўкі і іх «аднакласніцы» Веры, якія вырашаюць

Артысты Л. Улашчанна і М. Патапчук у ролях Рамана і Аліны з новага спектакля Рэспубліканскага тэатра юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі «Сніг снег» на п'есе Яўгена Шабана. Рэжысёр Б. Эрыя і Г. Уладзімірскі, сцэнаграфі заснаванага дзяцка мастацтваў БССР А. Грыгар'янца.

Фота Ул. КРУКА.

Шмат злынілі казак
і легенды, і песні
Людзі пра балоту,
Пра сваё Палессе.

Янка Купала.

У ЖЫЦЦІ і ў гісторыі нашага народа Палессе — гэта і эканамічная праблема, і легенды, і песні. Аб гэтым краі многа пісалі і пішучы паэты, празаікі. А яшчэ цяпер «аспойвае» Палессе экраннае мастацтва. Адзін з яго твораў — стужка «Палескія гарызонты», знятая творчымі работнікамі «Тэлефільма».

На экране неабсяжныя прасторы з пералескамі, каналамі, пасяўнымі плошчамі і, вядома, добраўпарадкаванымі пасёлкамі, дзе жывуць і працуюць тыя, хто пераўтварае і будзе пераўтвараць некалі глухія, непраходныя балоты ва ўрадлівыя палі.

Стваральнікі фільма разказваюць пра асабістае палескіх прастораў не наогул, а вярнуць больш лакальную тэму. На пераканаўчых прыкладах, спасылкаючыся на напярэдняе вопыт спецыялістаў (а некаторых нават знялі на плёнку), запісалі іх размовы аб цікавых, хваляючых нас праблемах, як рэгуляваць водныя рэсурсы.

На такі лад настройвае пачальнік узраўнення «Галоўна-лессеводбуд» В. Ярмоленка: «Беларусь Палессе. У нас, як правіла, два, тры месяцы ў годзе вады не ханяе, таму трэба выкарыстоўваць усе віды ўвільгатнення...» Дыктар нібы спачасна з В. Ярмоленкам, «Дзіўна чыць такое, — гаворыць ён, — бо яшчэ са школьнай парты мы ведаем, што найвялікай бядой для жыхароў Палесся быў лішак вады, што гадоў трыццаць назад тут былі, як вокам кінуць, балоты. І раптам мы чуем пра ўвільгатненне...»

Кінакамера пераносіць нас на берагі Ціхай Арэсы, аветай Янкам Купалам, — у калгас «Чырвоная змена». Аўтары падкрэсліваюць, што зробленае ў гэтай гаспадарцы вельмі тыповас для многіх такіх гаспадарак. Асучыны перыямі на Палессі плошчы — цяпер урадлівыя тарфянікі. Асучыны... Але ж палі і сенажыям патрэбна вада ў пэўнай, вядома, дозе, порцы. Вопытам асваення балот і дзеліцца старшыня калгаса «Чырвоная змена» Кузьма Шаптыка.

Тут вярта было б адзначыць і такую акалічнасць. Метад сінхроннай здымкі — не новы.

Усё залежыць ад таго, як ім карыстацца. Здраецца так, калі некаторыя дакументалісты робяць гэта вельмі штучна, нярэдка дзеля павелічэння метражу. Часам думаеш: хай лепш сказаў бы пра тую ці іншую падзею дыктар.

У «Палескія гарызонты» сінхронны матэрыял пададзены ў сціслым, лаканічным выглядзе.

СКАЗ АБ ЗЯМЛІ ПАЛЕСКАЙ

Той жа старшыня калгаса Герой Сацыялістычнай Працы К. Шаптыка паўстае перад намі цікавым суб'еднікам. Такое адчуванне, быццам сядзіш з ім побач і слухаш яго роздум, слухаш чалавека, за плячамі якога багатая, насычаная рознымі падзеямі біяграфія. Дыктар скупа наведвае, што жыццё Кузьмы Іванавіча прайшло тут, на Палессі. Да вайны — шафёр, у вайну — партызан. А пасля яе заканчэння ўзначаліў калгас. «Біяграфіяныя» звесткі, такім чынам, тактоўна і ненадакучліва ўлічваецца ў змест фільма. Асноўная ж увага канцэнтруецца на праблемах, што былі закрануты ў экспазіцыі і раскрываюцца на прыкладзе аднаго палескага калгаса, дзе гадоў дваццаць-трыццаць назад было балота, хмызнякі... Вёску нашы продкі назвалі Сарочы. Зноў жа і вёска Рэдкавічы — назва ад таго, што на сельніцтва было рэдкае...»

За гады Савецкай улады чалавек выклікаў да жыцця зямлю Палесся, і яна плаціць за гэта шчодро. Аднак узнікаюць новыя задачы. Скажам, тыя ж тарфянікі, хоць і з'яўляюцца «залатым дном», але ўсё ж вымагаюць беажаўлівага догляду, шырокага дастасавання навуко-

ва-тэхнічных метадаў апрацоўкі глебы, руплівых гаспадарчых рук.

Хіба не пра гэта гаворыць адзін з палескіх камунараў Анісімаў. Яго ўспамін пра першыя крокі вясковых актывістаў на неабжытай зямлі хваляюць кожнага глядача, пакідаюць у сэрцы глыбокі след, эмацыянальна ўзмацняюць фільм.

Гэтаму спрыяе і тое, што кадры, у якіх мы бачым Цімоха Анісімава, маніруюцца з фотаздымкамі камунараў, малюнкамі старога і сучаснага Палесся. Сядзеньскія дзеці ў старой хаце і сённяшнія цагляныя будынкі, новыя пасёлкі... Унікальныя кіназдымкі сельскагаспадарчых работ на пачатку трыццаціх гадоў і механізацыя на першаму слову тэхнікі вытворчых працэсаў ў нашы дні і г. д.

Кампазіцыйная публікацыя стужкі на такіх кантрастных дэталлях, як проціпастаўленне аблічча сённяшняй палескай зямлі мінуламу, дазволіла аўтарам раскрыць і падмацаваць рэальнымі пераканаўчымі фактамі асноўную думку: лёс зямлі — гэта і лёс чалавека, яе пакарыцеля, як напрыклад, трактарыста Ермалая Варэніча, што таксама адным з першых адваўваў у мясцовай прыроды багацце. Варэніч шыра гаворыць, як нялёгка даводзілася ім. І яшчэ пра тых, хто не выстаў перад няжакіямі, спалохаўся іх, уцёк шукаць «лёгкага» хлеба.

Разважаннямі В. Ярмоленкі пачынаецца і заканчваецца фільм. Ён нібы надагульняе ўбачанае на экране, з грунтоўных навуковых пазіцый гаворыць пра складаныя, але пачэсна справы «хірургаў» палескай зямлі.

Аўтары «Палескія гарызонты» шмат зрабілі, каб скамагнаць вялікі матэрыял, знайсці адпаведную форму для яго сюжэтнага вырашэння. Адчуваецца ўпэўненая рэжысёрская рука. Есць цікавыя апэратарскія пошукі. Але ж не абыйшлося і без прадкаў. На маю думку, дакументалісты некаторыя эпізоды тэлыарыса перанасычаюць фактамі, ілюстрацыйным матэрыялам. Можна выказаць прэтэнзіі і адносна дыктарскага тэксту, якому часам не ханяе вобразнасці, ёмістасці і глыбіні думкі.

Аднак, калі гаворыць увагуле, то новая работа Беларускага тэлебачання (сцэнарыст А. Браілюскі, рэжысёр В. Жыгалька, апэратар П. Кульгавы) яшчэ адно сведчанне цікавага адлюстравання на блакітным экране падзённых праблем.

Алесь МАЦКЕВІЧ.

Кадр з фільма: першыя камунары Любаншчыны.

У ЖЫВАПІСУ І КІНО

У Доме кіно адкрылася выстаўка карцін (нацюрморт, пейзажы) заслужанага дзеяча мастацтваў ВССР, кінаапэратара Міхаіла Верава.

Вялікі і — не будзе перабольшаннем сказаць — багаты шлях прайшоў гэты чалавек за сваё жыццё. З дзіцячых гадоў захапляўся жывапісам. Потым паступіў і паспяхова скончыў Віцебскі мастацкі тэхнікум. Праз пэўны час адчуў блізкасць сваёй прафесіі да экраннага мастацтва. Паехаў у Маскву, вытрымаў экзамен на апэратарскі факультэт Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінамастаграфіі.

У гады Вялікай Айчыннай вайны камсера служыў баювой зброяй. У ітрах дакументальных фільмаў ваяваў часам — «Разгром нямецка-фашысцкіх захопнікаў пад Масквой», «Віцебская бітва», «Бай за Вільню», «Вызваленне Савецкай Беларусі» і многіх іншых стужках было і яго імя.

Шырокую папулярнасць набылі знятыя М. Веравым фільмы ў пасляваенны час. Гэта «Помнікі Беларусі», «Белавеская пушча», «Глобус Напалеона», «Хлопчык і чапля».

А колькі на рахунку апэратара сюжэты для кіначасопісаў! Іх сотні і сотні... Да гэтага трэба дадаць яшчэ шмат работ, выкананых у іншым мастацтве — выяўленчым. Так ужо адарылася, што М. Вераў праз сорак гадоў нібы вярнуўся да ранейшай прафесіі, а якой пачынаў свой творчы шлях.

А. ЛАЗОУСКІ.

Кім ЦЕСАКОЎ:

«АСЭНСОЎВАЦЬ ГЛЫБІННАЕ...»

Мастак заўсёды выбірае. Тэму, прататыпы, час падзей, жанр, форму... Бо на вобразнай мове ён заклікае асэнсоўваць жыццё, а яго — рух, дынаміка, барацьба... Савецкі мастак заклікае паказваць істотныя з'явы рэчаіснасці, а гэта выключае ілюстрацыйны падыход да творчасці. Паглыбляйся, вывучай, асэнсоўвай тое, што варта, што заслугоўвае ўвагі шматлікага чытача і слухача, што перадае вядучыя тэндэнцыі дыялектычнага грамадскага развіцця!

Задача складаная і адказная для любога творчага работніка. Калі падступае чалавечая і творчая сталасць, настойліва павінны заяўляць аб сабе адказнасць грамадзяніна і рэзка ўзросшая патрабавальнасць і крытычнасць прафесіянала.

Таму ў апошні час, працуючы ў розных музычных жанрах, я шмат увагі ўдзяляў перагледу і рэдагаванню некаторых маіх твораў, напісаных раней. Напрыклад, Першая сімфонія, опера «Рабінавая ноч» на сюжэт раманаў І. Мележа «Людзі на балодзе» і «Подых навалініцы» (лібрэта В. Лукшы). У апошні час напісаны таксама кантата «Заўсёды з Леніным» на словы І. Валабуевай, Другая сімфонія (памяці Веры Харужай), араторыя «Хатынь» для аркестра, хору і чытальніка на словы Хв. Жычкі. Шмат надаю ўвагі любімым маім жанрам камернага характару. Створаны Другі і Трэці струнныя квартэты, цыкл «Акварэлі» для вялянчэлі з фартэпіяна, зборнік фартэпіянных п'ес для дзяцей і юнацтва «Беларускія сувеніры», харавы цыкл «З Беларускай народнай пазіі»... У апошнія гады, што асабліва радуе мяне, супрацоўнічаю з Дзяржаўным тэатрам лялек БССР. Напісана музыка да чатырох спектакляў: «Дзед і журавель» (па В. Вольскаму), «Залаты конь» (па Я. Райнісу), «Дзякуй, вялікае дзякуй!» і «Скажы сваё імя, салдат» (па А. Вярцінскому).

Цяжка пералічыць усё зробленае. Магу толькі сказаць, што кожны новы твор перадаю на суд слухачоў з вялікім хваляваннем. І калі ён становіцца неабходнасцю для людзей — радасна!

Георгій ДУБАЎ:

«УСЁ ЖЫЦЦЁ І АДЗІН ВЕЧАР»

Прачытаўшы ўдумлівае і патрабавальнае слова выдатнага пісьменніка Івана Мележа ў лімаўскай анкеце (№ 2 за 9.1 г. г.), я адчуў вялікую справядлівасць яго думкі адносна творчых планаў. Сапраўды, ці не даём мы, бывае, празмерна ўпэўненыя абяцанні чытанам і глядачам? Ці не гучыць у гэтых абяцаннях аванс поспеху? А поспех здабываецца не так лёгка, гарантыя яго нельга. Асабліва ў тэатральным мастацтве. Мы можам прыняць да-пастаноўкі — добрую п'есу, даручыць яе добраму рэжысёру і заняць у спектаклі добрых актёраў, ды ідэяна-мастацкі ўзровень відовішча залежыць яшчэ ад многіх фактараў.

Наш тэатр — Беларускае дзяржаўнае драматычнае імя Якуба Коласа — рыхтуецца сёлета адзначыць юбілейную дату: 21 лістапада 1926 года калектыв адкрыў заслону ў якасці Другога БДТ, другога нацыянальнага драматычнага тэатра рэспублікі. Калі цяпер мы фарміруем афішу, прысвечаную XXV з'езду КПСС, думаем і пра сваю справядлівую за плячэзасят гадоў творчай дзейнасці. Ганарыцца ёсць чым.

Скажам, за лепшыя паказчыкі ў шэфскай рабоце на вёсцы Міністэрства культуры СССР і ВЦСПС прысудзілі нам пераходны Чырвоны сцяг. За дзевятыя пяцігодку мы далі для хлеба-робаў амаль 700 выяўных спектакляў, на якіх пабывала 180 тысяч глядачоў. Нашы актёры і рэжысёры памагаюць самадзейным калектывам. З хлебаробамі калгаса імя Кірава на Віцебшчыне заключаны дагавор аб творчай садружнасці. Асабіста я на тым тыдні кансультаваў прэм'еру драматычнага калектыву Шумілінскага раённага Дома культуры — спектакль «Фараоны» па п'есе А. Каламіца.

Кантакты з глядачамі бываюць розныя. Мы ведаем, што ад нас чакаюць сапраўднага мастацтва, без палёгкі, па вялікаму рахунку. Таму так гарача абмяркоўваем свае рэпетыцыі, спрачэмаем, не мірымся з прыблізнасцю ў мастацтве. Што цяпер нас хваляе? Нарэшце, сьпымлі выбар на творы Я. Коласа: гэта ідэяна-сцэнарыя пазмы «Сымон-музыка». Цяпер удакладняецца інсцэнарый будучага спектакля. Рэпетыруецца п'еса азербайджанскага драматурга М. Ібрагімбаева «Мезазойская гісторыя» — пра нашых сучаснікаў, пра людзей, занятых патрэбнай краіне справай, асабіста зацікаўленых у поспеху. Рыхтуем спектакль «Апошняя інстанцыя» па п'есе М. Матукоўскага. Гэта — на галоўнай сцэне тэатра. Есць у нас і так званая камерная-сцэна, для якой ставяцца вадзівлі «Мікітаў лапач» М. Чарота ў рэжысуры В. Грушова і пераробленая ў п'есу аповесць «Ноч пасля выпуску» У. Цендракова (пастаноўшчык В. Мазынскі). У планах — Шэкспір, трагедыя «Антоній і Клеопатра».

Названыя мною творы — не тыя, аб якіх мелася гаворка напярэдадні сезона. Справа ў тым, што цяпер у коласавічэцкай галоўнай рэжысёр А. Смелякоў з Барнаўла. З ім мы і раней сустракаліся («Марыя Сцюарт», «Таблетку пад язык», «Зачуюканы апостал»). Але сёлета і да яго, і да ўсіх нас асаблівае патрабаванне: у кожнай рабоце быць на вышыні задач, што пастаўлены перад мастацтвам часам, народам, партыяй. І праяўляцца наша разуменне такіх задач будзе штовечар, калі адкрываецца заслона. І ў Віцебску, і на выяўных спектаклях.

ГАСТРОЛЬНЫ МАРШРУТ БАБРУЙЧАН

Паслязавтра, 1 лютага, спектаклем «Узнятая цаліна» паводле рамана М. Шолахава пачынае гастрольны выступленні ў Баранавічах Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі, які стала працуе ў Бабруйску. Паездка калектыву ў горад малядой індустрыі прысвечана XXV з'езду КПСС, таму галоўнае месца на афішы занялі назвы твораў на сучасную тэматыку. Бабруйчане арганізуюць спектаклі-дыспуты для маладзёжнай аўдыторыі. На іх выступаюць галоўны рэжысёр Ф. Пуховіч і дырэктар тэатра М. Манохін з лекцыямі пра вобразы камуністаў у творчасці

М. Шолахава, пра адлюстраванне на сцэне маральна-этычнага аблічча нашага сучасніка. Пасля прегледу сцэнічнага відовішча глядачы разам з выканаўцамі ролі абмяркоўваюць работу тэатра.

Працоўныя Баранавіч пазнаёмыя з п'есамі «Палыні» Ю. Варфаламеява (рэжысёр Г. Несцер), «Судовае хроніка» Я. Волчана (рэжысёр Ф. Пуховіч), «Чатыры кроплі» В. Розава (рэжысёр В. Каралько). Адбудуцца паказы спектакляў у бліжэйшых раёнах для калгаснікаў і сельскіх механізатараў.

В. ШЫПЦА.

Міхась ПАРАХНЕВІЧ

У СУСЕДНІМ ПАД'ЕЗДЗЕ

Апаўдданне год 1976

Калі да апаўддання мы ставімся яд да малага, і таму найбольш аператыўнага літаратурнага жанру, то ў ім перш за ўсё, павінны жыць героі з характэрнымі рысамі нашага часу, з тымі зямнымі думкамі і клопатамі, якія штохвілінна хваляюць нас. У паказе нашага сучаснага беларускага пісьменнікі, мне здаецца, асабліва «ўраджайна» выступілі за апошні час. Я маю на ўвазе даволі-такі ёмістыя нізкі апаўдданні розных аўтараў у «Полымі», «Малодосці», «Беларусі». Колькасныя паказчыкі, гаворачы мовай статыстыкі, наяву, пра яны не гаварыць, чытачы. Асабіста мяне не можа не радаваць, што ў апаўдданні апошняга часу больш шматгранна сталі выступаць менавіта сённяшнія ўзаемаадносінны паміж людзьмі — тым узаемаадносінны ў наш кібернетычны век, з якіх складаецца маральна-псіхалагічны клімат калектыву, грамадства ў цэлым. Як апаўдальнік лічу гэта для сябе тэмай тэм...

Міхась ПАРАХНЕВІЧ.

Ніна ўстала і, глядзячы на брата з жонкай, сказала:

— Самае шчасце ў чалавека — яго сям'я. Я паднімаю тост, Федзя, за тваіх слаўных дачушак, за жонку тваю.

Усе запляскалі ў далоні, і Ніна ўбачыла, як Федзя, выпіўшы, прыгарнуў да сябе жонку.

— Вы — дыпламат, — заўважыў Веніямін, ласкава глядзячы на Ніну. — Што ж тады рабіць нам, несямейным?

— Паступаць у манастыр, — з напускай сур'ёзнасцю адказала яна. — Болей нічога не застаецца.

Пасля наступнага тосту мужчына ў светлым касцюме ўзяў у рукі баян, абвясціў:

— Дамскі вальс!

Госці хуценька пакідалі сталы, ішлі ў круг, быццам даўно чакалі такую каманду. Ніна бачыла, як Федар падхапіў жонку, і вось ужо ён плаўна плыве па крузе, калі-нікаторкі кідаючы вясёлыя позіркы на яе. Веніямін некалькі разоў пераглядзеўся з Федарам, глядзячы на танцоўшчыцу і сарамліва хавайчы вочы, калі на яго паглядзела Ніна. Можна б, яна не запрасіла Веніяміна на танец, каб быў хто-небудзь свабодны з мужчын. А навошта танцаваць з жанчынай, калі ёсць свабодны партнёр? Ды і вальс жа дамскі!

— Прашу, — падшоўшы да Веніяміна, сказала расчыранелая Ніна, і калі Веніямін узяў яе за абедзве рукі і зрабіў некалькі крокаў на круг, яна зразумела, што з яе партнёра танцор нікуды не варты. Тады яна пачала пад музыку вадзіць яго па крузе, ён блытаўся, наступаў ёй на ногі, твар яго ўспацеў, і Ніна, каб некалькі разоў яго няёмкасць, ціха гаварыла яму, што танцы — яшчэ не галоўнае ў жыцці, што гэту навуку пры жаданні можна пасцігнуць за некалькі вечараў.

Вальс тут жа змяніўся на польку, і Веніямін канчаткова разгубіўся. Яго падбадзёрвала Ніна, сказаўшы:

— Вы адпачніце. Не ўсё адразу. А я трохі з імянінцам стану.

Госці разыходзіліся апоўначы. Усе абдымаліся, цалаваліся з Федарам, з ягонай жонкай, і Ніне было надзвычай прыемна бачыць, як гэтыя незнаёмыя ёй людзі любяць і шануюць яе брата. На леснічнай пляцоўцы Веніямін, усё яшчэ не выпускаючы яе руку, сказаў:

— Зойдзем да мяне ў госці. Мы ж як-ніяк, а з вашым братам, апрача ўсяго, блізка суседзі. Я ў суседнім пад'ездзе жыю.

— Сёння позна. Ды і нагасцяваліся. Давайце ўсё адкладзем на заўтра. — Давайце, — згадзіўся Веніямін і сціснуў Ніну руку. — Заўтра, калі будзе пагодна, у парк з'ездзім.

Веніямін, спусціўся па прыступках і, агляннуўшыся, шапнуў:

— Да заўтра.

Ніна яшчэ доўга не клалася спаць. З братавай прыбрала са стала посуд, падцёрла падлогу. Федар склаў стол, які перашкаджаў рассунуць каналу, каб паслаць Ніне.

— Справілі імяніны, цяпер будзем чакаць наша сярэбранае вяселле, — гаварыла братава, выносячы са спальні падушку і прасціну.

— Уга, далёка як загадала! — паморшчыўся Федар і кінуў хітры позірк на сястру. — Можна, хутка Нініна вяселле спраўляць будзем. У суседнім пад'ездзе.

— Давядзеш ты мяне з гэтым вяселлем, Федзя! — дабрадушна пагразілася Ніна на брата талеркай.

— А што ж, — уставіла братава, разумеючы, пра каго ідзе размова. — Віна, здаецца, нядрэнны хлопец. Вось-вось.

Федар з жонкай пайшлі ў спальню. Ніна лягла на канапе, выключыўшы святло. Сон доўга не ішоў і, можа, таму, што за сцяной чуўся дзіцячы плач. Нехта прыглушана гаманіў, плач сціхаў, затым пачынаўся зноў. Ніна ўявіла незнаёмую жанчыну, якая зараз бавіцца з дзіцём, паду-мала, што гэта вельмі нялёгка — паставіць на ногі чалавека. Вось так, можа, калі не дасыпала начэй яе братава, пакуль падгадвала блізкія. Такі лёс кожнай маці, затое гэта добры лёс, без чаго не бывае сапраўднага шчасця. Пра гэта Ніна сказала сёння за сталом, і яе, пэўна, усё зразумелі, калі так дружна апладзіравалі.

Плач суняўся...

Веніямін прыйшоў а дзесятай гадзіне. Ён быў ва ўсім белым: белыя штаны, тэнісы, басаножкі. Ніна якраз толькі што прыхарошылася: надзела жаўтлявую спадніцу ў складкі і беласнежную нейлоновую кофтанку. Доўгую залацістую касу закруціла ззаду ў высокі вузел. Яна ўбачыла, як Веніямін, зірнуўшы на яе, сумеўся. Яго збянтэжанасць развееў Федар.

— Ну, вы, маладзёж, куды хочаце ідзіце, а я з сямействам думаю паехаць па свербку. Пагодна ж яка!

Веніямін прапанаваў ісці ў парк, калі Ніна з ім выйшла з пад'езда. Ніна моўчкі кінула галавою. На лаўках каля дома сядзелі жанчыны з дзецьмі, асабліва пільна, як здалось Ніне, прыгледваючыся да яе. І ад гэтых позіркаў ёй становілася нянава-та. Яна наогул пачырванела, калі Веніямін падаў ёй цукерку, сказаўшы, што яна мятная, і ад яе ў роце холадна, як ад марожанага.

Да парку трэба было ісці мінут дваццаць, і яны пайшлі пехатою. Спачатку Веніямін вёў Ніну па вузкіх і па вуліцы, густа ўсыпанай тапаліным пухам. З-за лістоў дрэў ледзь прабіраліся сонечныя праменні. Каля калонак у чыстых лужах, ішчыбучы, купаліся верабі, і Ніна міжволі ўспомніла, як некалі кватэравала на адной з такіх вуліц, як рэчыва бегла на вучобу ў тэхнікум. Тая вуліца недзе на другім канцы горада, і цяпер бы, мусяць, не адразу б патрапіла туды: усё ж мінула нямала часу.

Яшчэ Ніна прыгадала сваіх другакурсніцаў, з якімі некалі развіталася, калі пераводзілася на завочнае аддзяленне. Усе да аднаго хлопцы і дзяўчаты былі з вёсак, недзе пасля вучобы раз'ехаліся хто куды. А можа, хто-небудзь перамяніў професію, уладкаваўся ў горадзе? Чамусьці многія едуць з вёскі ў горад. Канечне, там лягчэй: печ не трэба паліць, вадзіць цягаць з калодзежа, як гаварыў ёй Шкрэда. Але ж цяпер багата ёсць вёсак, дзе водаправоды, газ, добрыя клубы і лазні.

Ніна на момант уявіла сябе гараджанкай. Куды б яна магла пайсці працаваць? Федар некалькі разоў, што галоўнае ў горадзе — свая кватэра. А праца? Братава некалі скончыла горны тэхнікум, а працу ў АТК на фабрыцы. Пра сваю новую спецыяльнасць яна аднойчы гаварыла Ніне: «Набіла трохі вочы і рукі, а душа ўсё роўна не ляжыць»...

— Пачнём з марожанага, — раптам перабіў Ніныны думкі Веніямін, і Ніна толькі цяпер на рагу вуліцы ўбачыла зялёны латок і жанчыну ў белым халаце, — «Пламбір», «Эскімо», «Ленінградскае»?

— Любое, — адказала Ніна.

Веніямін прынес ёй «Пламбір». Чамусьці сёння Веніямін быў зусім негаваркі, і Ніне не хацелася пытацца пра ягоны настрой, тым болей, што настрой вельмі так адразу нельга перамяніць.

Яны перасеклі невялічкі скверык, звярнулі зноў у вузкую вуліцу і неўзабаве выйшлі на гарадскі праспект.

Ніна не заўважыла, як скончылася шаша, і аўтобус выскачыў на гарадскую вуліцу. Дзяўчына апранула плашч, павязала касынку, бо хутка будзе вакзал, дзе яе сустрэне брат Федар. Сёння Федар імянінкі, і Ніна ўчора адпрацілася ў старшыні калгаса з'ездзіць у горад. А яшчэ ў брата была другая радасць: нядаўна атрымаў новую кватэру.

Калісьці і яна вучылася ў гэтым горадзе. І невядома, як бы ўсё было ў далейшым, каб раптоўна не памёр бацька Дома заставалася адзінокая маці, і Ніна папрасілася перавесціся на завочнае аддзяленне. Яна вучылася добра, была актыўнай тэхнікума і ёй ахвотна пайшлі на сустрэчу. Спярша яна загадала фермай, потым, як атрымала дыплом, стала заатэхнікам.

Ніна памятала, як пасля вайны Федар прыезджаў на пабыўку з рамесніцкага вучылішча ў чорным шынялі і форменнай шапцы, як ён, праглядаючы яе сшыткі па чыстайсанню, балюча тузаў яе за коскі, гаварыў: «Ох і клякса, ох і клякса! Найнакш у цябе пяро плача!»

Быццам нядаўна было ўсё гэта і так даўно: Федару ўжо сорок...

Брат сустрэў Ніну на вакзале.

— А я думаю, што, можа, ужо са Шкрэдам будзеш, — не то жартам, не то ўсур'ёз заўважыў Федар, несучы сястрыні чамадан да тралейбуснага прыпынку.

Ніна напярэва залацістыя пасмачкі валасоў, што выбліліся з-пад касынікі, яе прамыя тонкія бровы раптам пераламаліся:

— Не злюбліся. Дужа ўжо ашчадны: білет у кіно не возьме. Увесь выкапаны бацька. Ты ж помніш, як запалкі пётцы Арыне выдаваў?

— Як жа не помніць? Штораніцы пепалічаў у карабку...

Тралейбус якраз стаяў на прыпынку, і Федар, прапускаючы ўперад сястру, шапнуў:

— Між іншым, на маім дні нараджэння адзін халасцяк будзе. Амаль тваіх год... Так што трымайся, Ніна Паўлаўна.

— О-ей! Магу адразу ўлюбіцца! — строга адказала Ніна.

Пакуль збіраліся госці, Ніна бавілася з пляменніцамі ў спальні: чытала ім кніжкі, частавала грушамі са свайго саду. Федар ажаніўся позна, аднак лёс яго не пакрыўдзіў — жонка нарадзіла адразу двойню. Дзяўчыныкі падносілі Ніне ўсё новыя і новыя кніжкі, і яна ахвотна чытала, лавячы сябе на думцы, што наколькі б яе жыццё было цікавейшае, каб вярнуўшыся з працы дадому, можна было прытуліць дзяцей, расказаць ім казку або пачытаць вось так кніжкі.

— Ну, дачушкі! Так вы можаце з пецыяй Нінай усю напу бібліятэку за дзень перачытаць. — жартам зазначыў Федар, зайшоўшы ў спальню. Ён быў у чорным касцюме і ў беласнежнай сарочцы, гладка пагодены, і вы-

глядаў сапраўдным імянінцам. — Хадзем, сястрыца, час пачынаць за-столле.

Ніна пазнаёмілася з гасцямі, падаўшы кожнаму руку і назваўшы сваё імя. Яе руку затрымаў малады мужчына ў белай тэнісцы. Ён быў сярэдняга росту, паўнаваты, з глыбокай ямачкай на берадзе. «Такая ямачка акурат у Шкрэды». — паду-мала Ніна. Цёмныя яго валасы былі гладка зачасаны, такія ж былі і бровы.

— Мне Федзя пра вас раска-ваў, — прыглушана сказаў мужчына. — Мне завуць Веніямінам. А прасцей — Віня, бо пакуль маё імя вымавіш, можна на першы тост спа-зніцца.

— Добра, будзем зваць вас Ві-нем, — згадзілася Ніна і, паглядзеўшы на братаваго, усміхнулася.

За сталом усе расаджваліся па-рамі. Братава пасадзіла Ніну побач з Федарам. З правага боку ад Ніны сеў Веніямін. Ён паклаў мяснова са-лату ў яе талерку, потым напоўніў сваю.

Тост пачаў мужчына ў светлым ка-сцюме, які сядзеў на другім канцы стала якраз насупраць Федара. За-вінелі чаркі, забразгалі відэльцы. Ве-ніямін пацягнуўся сваёй чаркай да Нінінай:

— За нашага Федара Паўлавіча. Няхай яму п'ецца — живеца! І за ваш прыезд.

Веніямін, моршчычыся, адставіў парожнюю чарку, пачаў закусваць.

— Смачны салат, — заўважыў ён, нахліўшыся да Ніны. — Толькі трохі перасолены. Вам не здаецца?

— Недасол на стале, а перасол — пад сталом, — адказала Ніна і па-ставіла супраць Веніяміна салюнку.

— Адрозніць, што ў вас добры густ гаспадыні, — не сунімаўся Ве-ніямін, і Ніна згадавалася, што ўсе гэтыя слоўныя закіды суседа не што іншае, як жаданне бліжэй пазнаёміцца з ёю. Яна дацягнулася да талеркі са смажаным мясам, паклала адзін кавалак спярша Веніяміну, потым сабе.

— Тут якраз будзе ў норме солі, — зварок сур'ёзна сказала Ніна. — Мая братава спецыяльна гатавала для вас.

— Ого! Персанальна, значыць! Як турэнкаму султану?

— Можна, рангам і выпшэй. — паціс-нула плячамі Ніна і, злавіўшы на сабе жартаўлівы позірк суседа, засмя-ялася.

Мужчына ў светлым касцюме тым часам даў каманду напоўніць чаркі і здалёку кінуў уважлівы позірк на Ніну. Ад гэтага позірку дзяўчына раз-губілася, зразумеўшы, чаго ад яе хо-чуць. Мужчына тым часам прабасіў:

— А цяпер тост сястры нашага дарагога імянінкі Федара Паўлаві-ча!

Тут ужо сама Ніна добра арыентавалася, ведала, што менавіта за цэнтральным універсітэтам будзе парк. Людзей на праспекце было няадта, затое пры ўваходзе ў парк ажно стражацела ад суенак і кашуль. Веніямін узяў асіражню Ніну пад руку, збіўся з кроку, але Ніна хутка выправіла памылку. Яны звярнулі на больш вузкую алею, дзе было свабодней, прайшлі міма летяга кіна-тэатра і эстраднай пляцоўкі з доўгімі лаўкамі пад адкрытым небам. На сцэне ў суправаджэнні аркестра невядомы саліст з мікрафонам у руцэ выконваў любімую Нініну песню, пад якую ёй вельмі падабалася танцаваць у клубе. З мікрафона неслася над паркам:

Даже время отступает,
Если счастлив человек.

Пад мелодыю песні Ніне здалося, што яна не ў парку, а на танцах, і дзяўчына, забыўшыся на тое, што ідзе побач з Веніямінам, у такт музыкі затопала па асфальту, потым спакхілася і сказала:

— Такі канцэрт, а ніхто не слухае! Усе лаўкі амаль пустыя.

— Гарадскіх канцэртаў не здзівіш, — уставіў Веніямін. — Ім бы што-небудзь больш хлесткае.

Насустрэч ішлі трое хлопцаў з гітарами, у надзвычай шырокіх капелюхах. Ніна ніколі не бачыла такіх смешных капелюхоў, хіба толькі ў кіно, таму з адкрытай цікаўнасцю ўгледзелася ў хлопцаў. І хлопцы, быццам згаварыўшыся, упілі ў дзяўчыну вачамі. Той, што быў пасярэдзіне, чорнымі вусікамі, падмігнуў сябрам:

— Уга! Натуральная азёрная лілія!

Ніна адчула, як Веніямін мацней узяў яе пад руку, павёў больш рашуча і ўпэўнена.

— Пракочымся на гэтай калісцы, ці што? — паглядзеў Веніямін на Ніну, калі яны спыніліся. Ніна ўгледзелася ў вялізнае кола, якое павольна рухалася, паднімаючы высока ў неба блакітныя лямпы з людзьмі, і ёй зрабілася страшна бабыца там, на вышні. І ўсё ж, перасільваючы страх, дзяўчына заплюшчыла вочы і згодна кінула галавою.

Веніямін хуценька збегаў у касу па білеты, па дарозе прыхапіў два пірожныя-трубы. Сядваючы ў льючку, Ніна хвалавалася, вымазала, як дзіцё, рот пірожным, і Веніямін разгублена, быццам спакваля, каб не прыцягваць нічою ўвагу сваёй хусцінкай правёў па яе губах. Ніна пачырванела, пах хусцінкі закачытаў у носе, быццам Веніямін толькі што даваў ёй нюхаць букет базы.

— А той аболтус, між іншым, праду сказаў, — Веніямін зазіраў Ніне ў вочы, калі кола павольна пайшло ўгору. — Вы нечым усё ж падобная на лілію.

— Не кажыце так, бо ўпаду, — сур'ёзна адказала Ніна і ўзяла Веніяміна пад локца, каб было болей надзейна.

Ніна бачыла, як аддалецца зямля, як усё бліжэй да лямпы падступаюць чубатыя вяршаліны гонкіх сосен, і ад гэтага вдовішча ўсё замірае ў яе грудзях. Потым перад дзяўчынай з-за дрэў раптам вынырнуў горад — далёка-далёка, як кінуць вокам. Ніна бачыла асляпляльную белыя дамы, роўны шнурок праспекта, па якім туды-сюды рухаліся малосенькія легкавышкі і аўтобусы. Ніна мільволі шчыльнай прытулілася да Веніяміна, адчуваючы, як той, заклаўшы руку за яе спіной, моцна падтрымлівае яе. Кола пайшло ўніз, цяпер Ніна не адчувала ніякага страху, аднак не хацелася адмацаць Веніямінаву руку. У сэрцы была нейкая незарумелая радасць. Такую радасць толькі раз у жыцці адчувала яна, Ніна, калі ёй уручалі дыплом.

— Вось і страхі ўсе! — сказаў Веніямін, калі кола затармазіла. — Куды цяпер, азёрная лілія?

— Не ведаю, — паціснула плячамі Ніна. — І не завіце мяне больш так.

— Не буду. А наконт далейшай праграмы мяркую так: сходам у планетарый, палюбуемца фантанамі, а там час пабываць у мяне ў гасцях. Вы калі едзеце?

— Думаю сёння вечарам. На вострым аўтобус якраз ёсць.

— Тады праграму мяняем! Канчаткова! Час яшчэ будзе паглядзець і планетарый, і фантаны. Як гаворыць наш брыгадзір Фёдар Паўлавіч Лугоўскі: «У жыцці дзён не каробачка».

— Вы, Веня, разам з Федзіям працеце?

— А то з кім жа! Сем год мантажнічаем разам. Адным словам, на маршрутных аўтобус — і прама ў наш мікрараён.

Ніна палічыла: ад парку да мікра-раёна было чатыры прыпынкі. Чацвёрты называўся — Мурожае. Калі выйшлі з аўтобуса, Ніна заўважыла:

— Прыгожа як — Мурожае! Я адразу сваю вёску ўспомніла. У нас сама цяпер лугі косяць.

— Сам з вёскі, ведаю, што такое мурог. А тут проста была вёска Мурожае. Я памятаю яе яшчэ. Нечым была падобна на маю Гарынь. Хораша там цяпер!.. Пастойце, я ў магазін скончу.

Ніна хацела сказаць, што нічога не трэба, што яна проста хоча толькі піць, аднак Веніямін ужо быў на тым баку вуліцы. Чакаючы, Ніна схавалася ад сонца пад картузок газетнага кіёска, які стаяў побач. Яна пачала разглядаць часопісы і паштоўкі і бачыла, як у прыцененым шкле, быццам у люстэрку, мільгалі прахожыя, а ўдалечыні віднеўся гастронóm, куды бабег Веніямін. Потым збоку, з-за вугла дома, вынырнуў хлопец у вялізным капелюшы з гітарай у руках. Ён усё набліжаецца да кіёска, і Ніна пазнала ў ім таго хлопца з вусікамі, што бачыла ў парку.

— Уга! Азёрная лілія! — не вытрымаў хлопец і бранкнуў струнамі. — Адразу бачу, што адшыла таго Пецо.

Ніна не згледзела, як побач апынуўся Веніямін. Ён паклаў шырокую далонь на хлопцаву гітару, у другой руцэ трымаў пакунак

— Матай адсюль, памазок, ці як там цябе! — спакойна сказаў Веніямін. — Бо шкада будзе гітару, калі я паб'ю на тваёй галаве!

— А-яй, а-яй! — тоячы разгубленасць, здам падаўся незнаёмец.

— Вось так лепей будзе! — заклочыў Веніямін, беручы Ніну пад руку. — Абычывай палесткі з другіх лілій, піжон!

Каля пад'езду, у якім жыў Веніямін, Ніна вызваліла руку:

— Можна, іншым разам? Піжон той зусім настрой сапсаваў...

— А мне, наадварот, прыўзняў! — Веніямін, схопіўшы Ніну за руку, пацягнуў яе на прыступках — проста на трэці паверх.

На пляцоўцы яны спыніліся. Веніямін прытворна задыхаўся, прыклаўшы руку да сэрца. Потым з сур'ёзным відам шапінуў Ніне, націскаючы кнопку званка:

— Урываю з оперы Чайкоўскага.

На той бок дзвярэй пачуўся меладзны звон, быццам нехта пастукаў па метале пучком шкляных палачак. — У Фёдара не такі званок, — заўважыла Ніна, заходзячы ў кватэру. — І шкельца ў дзвярах няма. Навошта яно?

— А гэта кватэры перыскоп, — тыцнуў пальцам у вочка Веніямін. — Пазваніў Федзя — давай на чай, прыплёўся піжон — будзь здароў, памазок!.. Можакце палюбавацца на мой партрэт.

Веніямін выйшаў на пляцоўку. Ніна ўгледзелася ў шкельца і здзівілася: перад ёй прасцраўся шырокі, як поле, прастор, сярод якога далёка-далёка нерухомая стаяла ва ўсім белым маленькая Веніямінава фігурна з пакункам пад пахайю.

— Вы ў шкельца такі смешны, такі маленькі! — засмяялася Ніна, калі Веніямін вярнуўся ў кватэру і зачыніў дзверы.

— Затое ў натуры ледзь не дзевяноста кэгэ і сто восемдзсят сэмэ, — прабасіў Веніямін, разуваючыся. — Фёдар Паўлавіч заве мяне хадзячай лядбёдай. Любы кабэль, кажа, рукамі нацягне. Вы, Ніна, прысядзіце на канапу, а я на кухні трошкі пабаўлюся.

— Будзем разам бавіцца, — не згадзілася Ніна.

— Тады накрывайце на стол, талеркі шукайце, а я хуценька пельмені згату.

У зале была чыста працёрта падлога. Пасярэдзіне стаяў зборны стол, засланы ляміным абрусам. На стале ў вазе ярка гарэлі гладыёлусы. Ад канапы праз усю залу ляжала шырокая дывановая дарожка. Ва ўсім: і ў складзеных у буфэце посудзе, і ў чыстых шторах на вокнах і, нарэшце, у палічцы з кнігамі адчувалася акуратнасць гаспадары кватэры, і готу акуратнасць не магла не заўважыць Ніна.

— У вас усюды так акуратна, хораша! — заўважыла яна, праціраючы талеркі. — Проста так нельга без жаночых рук.

— Вы правы, Ніна Паўлаўна, — крышачы, пыхбуло ў каструльку з пельменямі, сур'ёзна адказаў Веніямін. — Як што памыць, прыбраць — я маці з вёскі запрашаю. «Вось табе, — кажу, — ванна, вось табе прас, вось табе венік».

— Ну, ну! — награзілася пальцам Ніна, разумеючы, што Веніямін гаворыць няпраўду.

— Ну, тады з быткамбіната пакаўку вынісваю, — не здаваўся Веніямін, і ў яго вачах бліскалі хігрыя агеньчыкі. Ніна, надрыхтаваўшы талеркі і відэльцы, глядзела, як Веніямін наразае сыр і каўбасу — роўнымі тонкімі крыжэліцамі. Потым ён напоўніў талеркі пельменямі.

— Халадзільнік трэба, — сказаў ён. — Думаў купіць мінскай маркі, але навошта такі куфэрак аднаму? З-за халадзільніка ў горадзе адны неспрымнасці. Па-першае, я сёння не бегаў бы ў гастронóm, па-другое, да азёрнай ліліі не чапляўся б той піжон з гітарай, па-трэцяе...

Ніна прыкрыла далонню рот Веніяміну, так і не даўшы яму дагаварыць, што было б «па-трэцяе».

— Здаюся, не буду, — падняў утару руку Веніямін. Ён з ніжняй паліцы буфета дастаў бутэльку сухога віна, дзве чаркі. Ніна тым часам паставіла закусь на стол. Першы тост Веніямін прапанаваў выпіць за Нінін прыезд.

— І за ад'езд, — удакладніла Ніна.

— Калі так хочаце, — глуха адказаў Веніямін, і Ніна адчула, як дрыгануўся ягоны голас. Ён тут жа расчыніў магнітафон, што стаяў каля крэсла, шчоўкнуў кнопку. Зашагалі, перамотваючыся, катушкі, потым, як і там, у парку, выплеснула любімая Нініна мелодыя:

Я не верю, что бывает
У любви короткий век.
Даже время отступает,
Если счастлив человек.

Веніямін кінуў галавою Ніне цераз стол, і тая абрадавалася запашыню патанцаваць. Ён ссунуў нагою ўбок дывановую дарожку і ўсё гэтак жа саромеючыся, як і ўчора, узяў Ніну за рукі. Аднак факстрот ён танцаваў зносна. Ніна нават пахваліла яго, і Веніямін прыбадзёрнуўся, зноў уключыў гэту песню, каб танцаваць далей.

— Цяпер мне можна смела ў школу бальных танцаў, — кручычыся, гаварыў Веніямін.

— Чаму толькі цяпер?

— Да гэтага часу не было. Усё навуку штурмаваў: з шостага «Г» па дзесяты «В».

Ніне стала вельмі весела, і з яе твару не сыходзіла ўсмішка. Мелодыя змяняла мелодыю, а ёй хапелася бясконца танцаваць, адчуваючы, як яе рукі моцна трымае Веніямін. Невядома, колькі б яны танцавалі яшчэ, каб не скончылася катушка. Веніямін упростаў Ніну пасядзець яшчэ трохі, тым болей, што яны нічога амаль не пілі, не елі, аднак Ніна не згадзілася, сказаўшы, што час збірацца ў дарогу. Тады Веніямін сказаў, што прыйдзе праводзіць, але спачатку з'ездзіць да сястры.

— Адзінокая яна ў мяне. Толькі з бальніцы выпісалася, — уздыхнуў ён.

У калідорчыку, калі Ніна абувала басаножкі, Веніямін узяў яе руку, сціснуў пальцы. Па яго вачах, па твары Ніны бачыла, што Веніямін хацеў нешта сказаць ёй, але прамаўчаў. Тады яна сказала яму, што яшчэ раз на развітанне хоча зірнуць на яго праз шыклое вочка. Ён засаромеўся, але паслухаўся. Выйшаўшы з кватэры на пляцоўку, дзе «пазіраваў» Веніямін, Ніна сур'ёзна зазначыла, што цяпер гаспадар гэтай кватэры не такі ўжо маленькі, як здалося спачатку, а хлопец у сто восемдзсят сэмэ і дзевяноста кэгэ, і яны абодва дружна засмяяліся.

На званок у кватэру даверы адкрыў Фёдар.

— Мы таксама толькі вярнуліся. Што там новенькае ў парку? — спытаў Фёдар.

— Цяпек, музыка, песні, браецц, — весела адказала Ніна. — Што болей трэба маладым?

Братавая паставіла на стол талерку гарачага пчаўя, мясны салат.

— Мы з Федзіям сходам у магазін купіць таго-сяго, — сказала яна, — а ты пабудзь з дзецьмі.

Увесь надвечорак Ніна прабавілася з пляменіцамі. Яна чытала ім кніжкі, расказвала пра кароў і цялят на ферме, пра бабуліні сад, дзе багата будзе яблыкаў і сліў, і дзяўчынікі туліліся да дэцік, абцяючы, што паедуць абавязкова ў вёску.

Фёдар з жонкай, вярнуўшыся з магазіна, укладвалі ў чамадан гасцінцы бабулі, і Ніна азёрнуўшыся на гадзіннік, трывожна і адначасова разгублена падумала, што неўзабаве ў кватэру пазвоніць Веніямін, каб правесці яе да вакзала. Можна, лены было б, каб ён наогул не прыйшоў, бо нека сорамна перад братавай і асабліва перад Фёдарам. Веніямін яшчэ прагаворыцца, як да яе прыставаў піжон з гітарай, як яны потым заходзілі ў кватэру, частаваліся віном і танцавалі...

— Можна, час на вакзал? — паглядзеў Фёдар на сястру.

— Ага, ужо сёмай гадзіна.

Ніна, апрагнуўшыся, расцалавалася з пляменіцамі, з братавай, Фёдар узяў чамадан, каб правесці сястру. На дварэ, калі яны завярнулі за вугал, Фёдар спытаў між іншым:

— Дык ты, значыцца, канчаткова са сваім Шкрэдам?

— Канчаткова і назаўсёды, — адказала Ніна, і ў яе голасе не пачулася таго жалю, які ўлавіў учора Федзя, калі сустракаў сястру на вакзале.

— То, можна, і верна ўсё, — сказаў Фёдар. — Дужа ж кепска, калі муж у жонкі гаршкі правярае, мыла выдзяляе.

Фёдар спыніўся, закурыў. Ніна хацела паднесці чамадан, але ён запрэчыў:

— У нашай брыгадзе быў адзін тып. У сталойку з хлопцамі не пойдзе. Усё з вузельчына хапчаваўся, на «Жыгулі» эканоміў. Дай нарад у зубы — дзень і ноч будзе ўкальваць. Без аплаты ж на лішнюю мінуту не ўгаворыш застацца. Вытурылі, Веніямін, помню, яшчэ кулаком замахнуўся, але я ўтрымаў яго...

Ніна ўважліва слухала брата. Ёй хацелася, каб брат яшчэ што-небудзь пачаў расказваць пра сваю брыгаду. Хочаш не хочаш, а ён, вядома, нешта сказаў бы і пра Веніяміна, аднак Фёдар маўчаў, раз за разам робячы глыбокія зацяжкі.

Каля аўтобуснай касы было не вельмі людна. Фёдар пайшоў па білет. Ніна стала з чамаданам пад ліну, бо вчэрняе сонца ўсё яшчэ здарова прылякала. У людскім лапцужку яна бачыла белы братаў капялюш, які павольна набліжаўся да акенца. Калінікала Ніна кідала позірк на тралейбусны прыпынак, на якім толькі што выйшлі яны. Ніна адразу здаля ўбачыла б Веніяміна, вярта яму толькі вейсці з тралейбуса. Яшчэ было б больш даўна, каб ён нечакана схпіў яе за руку. Яна б зрабіла дзіўныя вочы і сказала б брату «Знаёме, Федзя, з гэтым маладым чалавекам». «Мы даўно з Веніямінам знаёмы», — сур'ёзна адказаў бы Федзя. Тады б Ніна сказала: «А гэта якраз і не Веніямін. Гэта хлопчык Вія ў сто восемдзсят сэмэ і дзевяноста кэгэ». Вядома ж, усё б утраціх смяяліся...

Потым на развітанне брат прыгарнуў бы і пацалаваў яе. Вію яна б надала руку. Канечне ж без шклякі там пацалункаў...

Ад касы вярнуўся Фёдар з білетам у руках.

— Вось якраз дзесяць мінут застаўся, — сказаў ён, падаўшы білет сястры. — Хадзем на пасадку.

Рэйсавы аўтобус, які заўсёды, ужо стаяў каля пятай пляцоўкі, Фёдар сунуў чамадан у багажнік, абняў сястру:

— Кланяйся, сястрыца, маці ад нас — вялікіх і маленькіх. Хутка прыедзем на пабыўку ўсёй сям'ёю.

Ніна, нечакана самай для сябе раптам заплакала. Яна, саромеючыся сваёй слабасці, хуценька выцерла хусцінкай вочы, палезла ў аўтобус. Яе месца было ў самым задзе. Усеўшыся паміж дзвюма жанчынамі, яна павярнулася і скрозь запільнае шкло ўбачыла Фёдара на пляцоўцы, які махаў ёй рукою. І яна пачала махаць.

Пад самымі нагамі завуркатаў матор, і аўтобус пачаў павольна ад'язджаць, вырुльваючы на вуліцу. На нейкі момант з вачэй знікла пятая пляцоўка з людзьмі, а калі яна зноў паказалася ўдалечыні, Ніна побач з братам убачыла Веніяміна. Ён стаяў і махаў братавым капелюшом, пакуль аўтобус не схавалася за бліжэйшымі домам.

Павысіць узровень работы культурна-асветных устаноў. Расшыраць сетку масавых бібліятэк. Развіваць народныя ўніверсітэты, удасканалваць іх дзейнасць.

*З праекта ЦК КПСС да XXV з'езда «Асноўныя на-
прамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976 —
1980 гады».*

АСНОЎНЫЯ на-
прамкі развіцця на-
роднай гаспадаркі
БССР на дзесятыя пяцігод-
ку намячаюць шырокую пра-
граму далейшага ўсебаковага
развіцця народнай адукацыі,
навукі і сацыялістычнай
культуры, пашырэнне ўсіх
форм ідэалагічнай работы,
удасканаленне культурнага
абслугоўвання працоўных.

У гэтай велізарнай рабоце
важная роля належыць біб-
ліятэкам. Пастанова ЦК
КПСС «Аб павышэнні ролі
бібліятэк у камуністычным
выхаванні працоўных і наву-
кова-тэхнічным прагрэсе» па-
ставіла перад імі цэлы шэраг
новых праблем. Адною з
іх з'яўляецца перавод на пра-
цягу 1974—1980 гг. дзяр-
жаўных масавых бібліятэк на
прынцыпова новую цэнтралі-
заваную форму абслугоўван-
ня насельніцтва. Пастанова
гэтай складанай, але вельмі
важнай задачы была выклі-
кана тым, што да гэтага ча-
су арганізацыя бібліятэчнай
работы мела істотныя неда-
хопы і не адпавядала тым са-
цыяльна-эканамічным, наву-
кова-тэхнічным і культурным

пераўтварэнням, якія адбы-
ліся ў жыцці нашага грамад-
ства. Сапраўды, звыш 75
працэнтаў насельніцтва, якое
працуе ў гарадах і больш
чым палова ў сельскай мяс-
цовасці, цяпер мае вышэй-
шую і сярэдняю адукацыю,
павялічваецца колькасць спе-
цыялістаў, асабліва інжынер-
на-тэхнічных работнікаў.
Пастаяннае развіццё тэхнікі,
узнікненне новых галін пра-
мысловасці і новых прафесій
цягне за сабой масавую пера-
кваліфікацыю. Усё гэта пад-
німае ролю кнігі ў жыцці на-
шага грамадства, выклікае
істотныя змяненні ў характары
і змесце запатрабаванняў чы-
тачоў. Штогод павялічваецца
колькасць чытачоў, якія
звяртаюцца да кнігі з мэтай
авалодання спецыяльнасцю,
павышэння прафесіянальнага
майстэрства, адукацыйнага
ўзроўню.

Сучасная ж бібліятэчная
сістэма далёка не ў поўнай
меры забяспечвае ўзросшыя
запатрабаванні чытачоў,
асабліва на спецыяльную і
навуковую літаратуру. Дрэн-
на задавальняецца попыт
спецыялістаў на прафесія-

нальную і навуковую літара-
туру, асабліва ў невялікіх га-
радах і сельскай мясцовасці.
Так, у фондах сельскіх біб-
ліятэк Беларусі налічваецца
7 працэнтаў сельскагаспадар-
чай літаратуры, у фондах
гарадскіх — 9 вытворча-тэх-
нічнай. Абарачальнасць гэ-
тай літаратуры невысокая:
сельскагаспадарчай — 0,6,
тэхнічнай — 1,1 працэнта.
Гэта значыць, што пэўная ча-
стка і без таго небагатага
фонду дадзенай літаратуры

Павышэнне ролі масавых
бібліятэк у вырашэнні ідэа-
лагічных і народна-гаспадар-
чых задач, пашырэнне і па-
глыбленне іх функцый маг-
чыма толькі пры ўмове поўна-
га выкарыстання кніжных
фондаў. Гэтак павінна са-
дзейнічаць прынятая нова-
вая форма арганізацыі біб-
ліятэчнага абслугоўвання на-
сельніцтва — цэнтралізацыя
сеткі ўсіх масавых бібліятэк
горада і раёна ў адзіную
сістэму. Пры стварэнні цэнт-

ралаў у фарміраванні фон-
даў.

З мэтай арганізацыі пера-
воду дзяржаўных масавых
бібліятэк на новую сістэму
абслугоўвання Міністэр-
ствам культуры БССР 2 сту-
дзеня 1975 года быў прыня-
ты загад «Аб плане пераво-
ду сеткі дзяржаўных маса-
вых бібліятэк на цэнтраліза-
ваную сістэму абслугоўвання
насельніцтва на 1975—
1980 гг.». У рэспубліцы бу-
дзе створана 23 гарадскія і

Іраіда САНКОВА,

начальнік бібліятэчнай
інспекцыі Міністэрства культуры БССР

ПЕРШЫЯ КРОКІ ЗРОБЛЕНЫ

ні разу на працягу года не
была ўзята чытачамі, што
з'яўляецца вынікам таго,
што бібліятэчныя работнікі
не ведаюць запатрабаванняў
чытачоў.

Развіццё кожнай бібліятэ-
кі, як самастойнай установы
прыводзіць да іх размежаван-
насці, да імкнення набыць
літаратуру павола, без уліку
фондаў суседніх бібліятэк.
У выніку ствараецца паралелі-
зм і дубліраванне ў камп-
лектаванні, калі ва ўсіх ма-
савых бібліятэках ёсць дзе-
сяткі экзэмпляраў кніг ад-
волькавых і часам зусім ня-
ма патрэбнай, асабліва спе-
цыяльнай.

ралізаванай сістэмы ў кож-
ным горадзе і раёне вылу-
чаецца цэнтральная біблія-
тэка, а ўсе астатнія рэаргані-
зуюцца ў яе філіялы. У вы-
ніку гэтага ствараецца буй-
ная бібліятэчная ўстанова з
адзіным кніжным фондам і
штатам работнікаў, аб'ядноў-
ваюцца намаганні і матэры-
яльныя рэсурсы бібліятэк,
ліквідуецца іх размежаван-
насць. У новых умовах кожны
чытач зможа выбраць і
атрымаць кнігі не толькі з
фондаў бібліятэк, якой ён
карыстаецца; але з усяго біб-
ліятэчнага фонду цэнтраліза-
ванай сістэмы. Пры гэтым
ліквідуецца паралелізм, дуб-
ліраванне, суб'ектыўны па-

117 раённых цэнтралізава-
ных сістэм.

Мінуў год, дасягнуты пэў-
ныя вынікі, якія былі над-
ведзены на калегіі Міністэр-
ства культуры ў снежні 1975
года. Што зроблена і якія
яшчэ не вырашаны прабле-
мы, што ўзніклі ў працэсе
гэтай складанай работы?

У рэспубліцы на працягу
1975 года створаны і пра-
цуюць рэспубліканская і аб-
ласныя камісіі па правядзен-
ню цэнтралізацыі, у кожнай
вобласці адбыліся абласныя,
гарадскія і раённыя семіна-
ры і нарады па пытаннях
пераводу бібліятэк на новую
сістэму.

ЖЫВЕ на зямлі чалавек,
такі як і ўсе. І з вы-
гляду непрыкметны, і
чынам невялікі. Звычайны
калгасны працаўнік — механі-
затар — гаспадар шыро-
кіх палёў. Такіх людзей з
прозвішчамі — Кавалёвы і Іва-
новы — можна сустрэць на
ўсіх прасторах нашай неабсяж-
най Радзімы.

У калгасе імя Урыцкага, што
ў Гомельскім раёне, ёсць я-
мала працоўных дынастый. І
сярод іх — сем'я Кавалёвых і
Івановых.

якія вы заслужылі ўсім сваім
жыццём, сваёй чэснай працай».

— Аб братах Івановых, —
расказвае сакратар парткома
Генадзь Плац, — у нас гаво-
раць так: пайшлі ўжо на другі
віток Зямлі. Так многа ўзаралі
яны глебы, хаця стаж работы
ў нашым калгасе не такі вялі-
кі. У нас у праўленні падлічы-
лі: калі ўсе іх гектары выцяг-
нуць у адну баразну, то ёй
можна аперашыць увесь зямны
шар. Як бачыце, статыстыка не
зусім звычайная, яна больш на
касмічную падобная. Лічы-

ва — Уладзіміра Іванавіча. Як
і браты, ён таксама закончыў
прафесіянальна-тэхнічнае вучы-
лішча. Спачатку быў майст-
рам-наладчыкам, затым пера-
йшоў на трактар. Вяспой і
восенню рыхтуе глебу, летам
убірае збожжавыя на камбай-
не, зімой водаіць аўтамашыну.
Цяпер разам з усімі возіць на
палі пад ураджай першага го-
да дзесятай пяцігодкі ўгнаен-
ні.

Дружня жывуць Івановы. У
калгасе працуюць іх жонкі
Марыя, Валыяніна, Аляксандра
і сёстры — Раіса і Надзея.

Моцныя карэнні на калгас-
най зямлі і ў дынастыі Кавалё-
вых. Самы старэйшы з бра-
тоў — Іван Фёдаравіч — уд-
зельнік Вялікай Айчыннай вай-
ны. Доўгі час працаваў трактары-
стам. Цяпер аператар га-
завых капсельных жывёлагадоў-
чага комплексу. Летам нарх-
тоўваў для грамадскага статку
каштоўныя вітамінныя кормы.

Пётр Фёдаравіч Кавалёў —
пехацінец мінулай вайны, гвар-
дзец калгасных палёў. Да яго
франтавых узнагарод нядаўна
прыбавілася яшчэ адна — ор-
дэн «Знак Пашаны».

Многа заахвочванняў за
працоўныя рэкорды мае Ана-
толь Фёдаравіч. Яго стаж ра-
боты трактарыстам складае
больш чым 22 гады. У 1974
годзе за ўкладку сенажу прэ-
міраваны двума каштоўнымі
падарункамі ад праўлення
калгаса і ўпраўлення сель-
скай гаспадаркі райвыканко-
ма.

Выдатным настаўнікам мо-
ладзі правіў сябе Васіль Фё-
даравіч. Ён выхаваў не адна-
го механізатара. Многія яго
вучні служылі ў арміі,
але яны заўсёды будуць по-
ніць свайго настаўніка, які не-
як перад імі з завязанымі ва-
чамі разабраў і сабраў кароб-
ку перадач для трактара «Бе-
ларусь».

«Безадмоўны араты, селя-
шчык і жнец», — так гаво-
раць у калгасе пра Рыгора Фё-
даравіча. Летась на плошчы
190 гектараў вырошчываў куку-
рузу. Сярод камбайнераў кал-
гаса заняў першае месца на
жніве — намалаціў каля 400
тон збожжа.

Сястра братаў Кавалёвых —
Ефрасіня Фёдаравіч — так-

сама мае дачыненне да механі-
затарскага роду. Яе муж — Ге-
надзь Ніканаў — трактарыст
шырокага профілю, мае многа
ўзнагарод; граматы, медалі Вы-
стаўкі дасягненняў народнай
гаспадаркі СССР.

Вядучая вечара Людміла
Чудак працягвае: «Вось і ад-
былося наша знаёмства са
знатнымі дынастыямі. Удзель-
нікі харавога калектыву выка-
паюць для іх песню Андрэя
Новікава «Велічальная».

Да мікрафона падыходзіць
дэпутат Вярхоўнага Савета
Рэспублікі, старшыня калгаса
Аркадзь Паташкін.

— Мы славім сёння, — гаво-
рыць ён, — дзве сямейныя ды-
настыі. У нашым калгасе іх
многа. Гэта дынастыі механі-
затараў, жывёлаводаў, спе-
цыялістаў сельскай гаспадаркі.
Калі ўзяць агульны працоўны
стаж толькі адной сям'і Кавалё-
вых, то ён складзе больш
чым дзвеце гадоў. Сярод іх
толькі механізатараў сем ча-
лавек. Дзеці таксама пайшлі
дарогай бацькоў. І калі быў
перанымак у хлебаробскай
справе, дык не па сваёй віне —
ішлі на вайну, на службу ў
армію. Ворота білі. Родную
зямлю абаранялі. Далому вяр-
нуліся гвардзейцамі і зноў у
поле выйшлі.

А. Паташкін абвясчае ра-
шэнне праўлення калгаса аб

прысваенні Пятру Фёдаравічу
Кавалёву высокага звання
заслужанага калгасніка, якому
ўручаецца пасведчанне, удзель-
нікі мастацкай самадзейнасці
павязваюць чырвоную стужку
з надпісам «Заслужаны кал-
гаснік калгаса імя Урыцкага».
Таблічка з такім надпісам бу-
дзе прымацавана да дома,
дзе жыве сям'я трактарыста.

Знатных механізатараў він-
шуюць піянеры мясцовай шко-
лы, уручаюць падарункі. Ар-
кестр выконвае «Марш трактары-
стаў» І. Дунаеўскага.

Чэмпіёнка Беларусі сярод
аратых мінулага года Тамара
Прыгарніцкая жадае сваім ка-
легам дасягнуць яшчэ большых
поспехаў у дзесятай пяцігодцы.

Ад імя дынастый Міхаіл Іва-
навіч Івановіч дае моладзі кал-
гаса наказ мацаваць дружбу
народаў нашай краіны, дара-
жыць высокім званнем хлеба-
роба, працаваць не шкадуючы
сіл на карысць Радзімы.

Вершы, песні, выкананыя
удзельнікамі мастацкай сама-
дзейнасці, выступленні прад-
стаўнікоў калгаса як бы ства-
рылі яркі калектывны партрэт
двюх дынастый. Аднасьлячаче
адалі ім вялікую даніну за іх
працу, за дзяцей, якіх выгада-
валі і прывучылі любіць зямлю.

М. ІПАЛІТАУ,

Гомельскі раён.

НЯМА БОЛЬШ ГАНАРОВАЙ СПРАВЫ...

Мясцовыя культработнікі
разам з праўленнем і партко-
мам калгаса правялі вечар
ушанавання працоўных дына-
стый «Хто любіць працу, таго
шаноўваюць людзі». Ён стаў свое-
асаблівым святам сельскагас-
падарчых прафесій, святам усіх
механізатараў. Рыхтаваліся да
яго доўга і старанна. Спачатку
напісалі сцэнарыі. Падобралі
вершы, развучылі песні. Пагу-
тарылі з кожным з членаў ды-
настый. Напярэдадні святочна
аформілі сельскі Дом культу-
ры, напісалі лозунгі — «Сар-
дэчна запрашаем, знатныя лю-
дзі калгаса!», «Слава працы» і
інш. У цэнтры сцэны прыма-
цавалі эмблему калгаса.

І вось Кавалёвы і Івановы
запрашваюцца заняць месцы
пашаны. Загучалі фанфары.
Нізкім паклонам і песняй
«Зямля мая раздольная» ва-
кальная група вітае праслаў-
леных дынастый. Вядучая, кі-
раўнік харавога калектыву
Людміла Чудак, падыходзіць
да мікрафона: «Дарагія госці
Дому культуры! У гэты ўра-
чысты для вас дзень, разам з
песнямі і вершамі мы прынес-
лі ў дарунак сардэчныя, чыс-
тыя, як кропля расы, словы,

атрымаліся вельмі пераканаў-
чыя».

Затым на экране з'яўляюцца
кадры гукавой светлагазеты.
Аб'екты фотаапарата адлю-
страваў героіў вечара і на ра-
бочым месцы, і дома, і пры вы-
кананні грамадскіх даручэн-
няў.

Першым прыехаў у калгас
імя Урыцкага Міхаіл Іванавіч
Івановіч. Атрымаў ён двухпакае-
вую кватэру з усімі выгодамі.
Толькі за апошнія два гады
механізатар сэканоміў каля
чатырох тон гаручы змазач-
ных матэрыялаў. Выпрацоўка
на яго трактар у перавозе
на мяккае ворыва складала за
гэты час каля 6.000 гектараў.
Ён — паважаны ў калгасе ча-
лавец, член бюро партыйнай
арганізацыі.

Яго брат Валерыі Іванавіч
два гады назад са сваім кам-
самольска-маладзёжным звя-
ном заваяваў першае месца на
Гомельшчыне на ўборцы ўра-
джаю. За гэты працоўны подзвіг
узнагароджаны граматай ЦК
ЛКСМБ. У тым жа годзе ён
ўбіраў ураджай на цаліне. Ле-
тась за сезон намалаціў 338
тон збожжа.

Добра ведаюць хлебаробы
калгаса і яшчэ аднаго Івано-

Удзельнікі мастацкай самадзейнасці песнямі вітаюць перадаві-
ноў калгаснай вытворчасці.

Фота М. ЗАЛАТЫХ.

На базе першых цэнтралізаваных сістэм, якія пачалі працаваць са студзеня 1975 года — Барысаўскай гарадской і Карэліцкай раённай — праведзены рэспубліканскія семінары - практыкумы для работнікаў органаў культуры і бібліятэк гарадоў і раёнаў.

Аддзелаў культуры раённых і гарадскіх выканкомаў Саветаў дэпутатаў працоўных былі распрацаваны канкрэтныя мерапрыемствы па пераводу бібліятэк на цэнтралізаваную сістэму, у адпаведнасці з якімі праведзена вялікая работа па ачыстцы кніжных фондаў ад устарэлай літаратуры, складанню каталогаў, стварэнню даведачнага апарата, удакладненню зон бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва, умацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы бібліятэк.

У раёне раёнаў аддзелы культуры своечасова паставілі перад выканкамамі Саветаў дэпутатаў працоўных пытанне аб выдзяленні для цэнтральнай бібліятэкі дадатковага памяшкання і тэлефанізацыі бібліятэк-філіялаў.

Без вырашэння гэтых пытанняў немагчыма наладзіць нармальную работу цэнтралізаванай сістэмы, таму што цэнтральнай бібліятэцы неабходна памяшканне для літаратуры, якая атрымліваецца на ўсю сістэму, і для яе апрацоўкі для цэнтральнага кнігасховішча і размяшчэння - капіравальнай тэх-

нікі. У той жа час, матэрыяльная база пераважнай часткі раённых бібліятэк незадавальняючая. Без тэлефанізацыі бібліятэк-філіялаў немагчыма наладзіць дакладнае функцыянаванне сістэмы, бо тут важную ролю адыгрывае аператыўная інфармацыя пра новыя паступленні літаратуры. Павінна быць таксама наладжана выданне інфармацыйных бюлетэняў, спісаў. Правільна вырашаны гэтыя пытанні ў Карэліцкім, Бешанковіцкім, Шклоўскім, Нявіжскім, Рагачоўскім раёнах і ў г. Барысаве. Мясцовымі выканкамамі выдзелены дадатковыя памяшканні, тэлефанізавана ад 50 да 70 працэнтаў бібліятэк. У Рагачоўскім раёне ёсць дамоўленасць аб выданні інфармацыйнага штомесячнага бюлетэня як дадатка да раённай газеты.

На 1 студзеня 1976 года ўведзены ў дзеянне 8 гарадскіх і 7 раённых сістэм: у г. Магілёве (дарослая і дзіцячая), Віцебску, Барысаве, Брэсце, Маладзечна, Мазыры, Гродна, у Бярозаўскім, Бешанковіцкім, Талачынскім, Рагачоўскім, Карэліцкім, Смалявіцкім, Шклоўскім раёнах. Вядзецца актыўная работа па падрыхтоўцы сістэм, запланаваных на 1976 г. (будзе створана 4 гарадскія і 13 раённых).

Аднак, некаторыя аддзелы культуры не правялі належнай аператыўнасці і на-

стойлівасці ў вырашэнні пытанняў падрыхтоўчага перыяду, заняўшы работу па стварэнню каталогаў, недастаткова прадумалі зоны бібліятэчнага абслугоўвання. Шэраг створаных сістэм мае размяшчэння - капіравальнай тэхнікі. Не ўсе аддзелы культуры своечасова прадстаўляюць заяўкі на неабходнае бібліятэчнае абсталяванне, размяшчэння-капіравальную і бібліятэчную тэхніку. Не наладжана ў абласцях, акрамя Гродзенскай, вучоба па выкарыстанню размяшчэння - капіравальнай тэхнікі.

Цяпер у кожнай вобласці ствараюцца абласныя і міжраёныя школы перадавога вопыту, на базе якіх будзе праводзіцца вучоба работнікаў цэнтральных бібліятэк і бібліятэк-філіялаў. Карэліцкая і Брэсцкая цэнтралізаваныя бібліятэчныя сістэмы з'яўляюцца рэспубліканскімі базамі перадавога вопыту для раённых і гарадскіх цэнтралізаваных сістэм.

Органы культуры павінны выпрацаваць дакладную сістэму заявак на бібліятэчнае абсталяванне, размяшчэння-капіравальную і бібліятэчную тэхніку. Работа па пераводу бібліятэк на новую сістэму абслугоўвання павінна стаць прадметам пільнай увагі і клопатаў не толькі органаў культуры і бібліятэк, але і ўсёй грамадскай гарадоў і раёнаў рэспублікі.

У калгасе «Камунар» Крычаўскага раёна створан самадзейны ансамбль «Вясёлка». У ім — людзі розных спецыяльнасцей.

Кіруе калектывам загадчыца Камароўскага сельскага клуба Іванна Аляксандра Селянова.

За выкананне беларускіх народных песень ансамбль не раз узнагароджваўся граматамі і дыпламамі.

На здымку — ансамбль «Вясёлка». Фота В. БЫСАВА.

ГЛЫБОКА, ВЫРАЗНА

Калі на тэатральных афішах з'яўляецца імя лаўрэата Ленінскай прэміі Леаніда Ляонава, гэта заўсёды выклікае вялікую зацікаўленасць у гледачоў. Ляонаў — аўтар, які імкнецца да філасофскіх абгульненняў, глыбокай псіхалагічнасці, аналізу вострых сацыяльных канфліктаў. Характэрная рыса яго драматургіі — сакавітасць і выразнасць сцэнічнай мовы, напружанасць атмасферы дзеяння.

Адной з самых значных п'ес Л. Ляонава з'яўляецца «Нашэсце» — твор, які быў напісаны ў гады Вялікай Айчыннай вайны і з трыумфам прайшоў на сцэнах амаль усіх тэатраў краіны, а таксама і за рубяжом.

Вось чаму зразумелая тая цікавасць, з якой быў сустрэты спектакль драматычнага калектыву Віцебскага Палаца культуры чыгуначнікаў па п'есе Л. Ляонава «Нашэсце». Як справіліся артысты-аматары з гэтым складаным творам?

Прэм'ера спектакля адбылася ў нязвыклых для гледачоў час — а 11 гадзіне раніцы. І ўсё ж зала была перапоўнена. З неспрытоеным хваляваннем і нават насцярожанасцю прыйшоў на спектакль і я. Але ж адразу з радасцю скажу — калектыву з гонарам выйшаў з гэтага выпрабавання.

Рэжысёр спектакля А. Нісневіч не пайшоў па шляху спрощэння драматургічнага матэрыялу. Для рэжысёра галоўным у спектаклі стаў чалавек, і тое, як у цяжка для краіны дні раскрытваецца яго характар. Менавіта ў гэтым вартасць спектакля.

Адным з цэнтральных герояў п'есы з'яўляецца Фёдар Таланаў. Перад выканаўчай ролі Фёдара (артыст Г. Багачоў) стаяла вельмі складаная задача. Гендзь Багачоў разам з рэжысёрам знайшоў някідкае і дакладнае вырашэнне ў раскрыцці лепшых рысаў характару Фёдара. У свой час ён панёс незаслужаную кару, быў рэпрэсаваны, але застаўся верным сынам сваёй Радзімы. Выдаўшы сабе за старшыню выканкома, якая шукаюць немцы, Таланаў спакойна, з пачуццём выкананага абавязку ідзе на смерць...

Лаканічна і разам з тым вельмі мякка выконваюць ролі Таланава-старшага і яго жонкі Ганны Мікалаеўны Аляксандр Нісневіч і Яўгенія Меркіна (аператар машына-вылічальнага бюро завода імя Камінтэрна).

Цяжка, канечне, быць рэжысёрам такога складанага спектакля і адначасова іграць ролю Таланава. Выканаўца пазбягае знешніх эфектаў, імкнецца раскрыць багаты духоўны свет рускага інтэлігента-патрыёта. З вялікім унутраным драматызмам і напружаннем праводзіць ён сцэну, у якой ідзе допыт яго сына. Мы бачым, якой непахіснай волі гэты чалавек. Добрым партнёрам для А. Нісневіча аказалася і Я. Меркіна. Аднак хацелася б пажадаць ёй у далейшым пазбавіцца ад празмернага меладраматызму.

Асобна трэба адзначыць у гэтым спектаклі выканаўцу ролі Фаюніна Станіслава Пуцяту. Зацяты вораг савецкага народа, прыхвасцень фашыстаў, нікчэмны чалавек, для якога не існуе нічога святога ў жыцці — такім мы бачым Фаюніна — Пуцяту. На мой погляд, выкананне гэтай ролі — сапраўдны творчы поспех спектакля.

Гэтак жа пераканаўча і ярка стварае вобраз прастай рускай жанчыны Дзіямідзіны Валынціна Елкіна (медсястра).

Няблага справіўся з ролі старшыні выканкома Іван Штэндзер (метадыст абласнога Дома мастацкай самадзейнасці).

Многа добрых слоў можна было б сказаць і ў аднас асцяжніў удзельніцаў спектакля. Гэта і лірычная, мяккая Вольга, дачка Таланава, якая смела ідзе на барацьбу з неавісімым ворагам (артыстка Т. Амбразевіч), і Аніска, якую з вялікім драматызмам іграе Т. Ільіна (работніца аддзялення чыгуначнікаў), і бясстрашны падпольшчык Татароў і Ягораў — (Я. Клемат, памочнік машыніста лакаматыва і С. Магросаў, электраслесар) і многія іншыя.

Асобных слоў заслугоўвае рэжысёрская задума спектакля. Уражвае эмацыянальнасць і пчырасць фінальнай сцэны, дзе ўсе дзейныя асобы запальваюць вечны агонь ля гранітнага помніка-абеліска ў памяць аб тых, хто аддаў сваё жыццё за светлы сённяшні дзень.

Неад'емнай часткай спектакля з'яўляецца гукавое і музычнае афармленне (А. Нісневіч, гукааператар П. Іваноў), якое натуральна ўплятаецца ў агульную канву спектакля.

М. ЦШАЧКІН,
артыст Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Коласа.

НА АДНЫМ з урачыстых вечараў работнікі Гомельскага раённага аддзела культуры прымалі ў свае рады моладзь. Над сцэнай палыміею лозунг: «Свяціць заўсёды, свяціць усюды!» Вядучы чытаў вершы, якія адрасваліся тым, хто прысвяціў сваё жыццё пачэснай місіі — неспі культуру ў людскіх масах, «свяціць заўсёды і ўсюды».

Сярод іх былі і выпускнікі аддзялення культуры-асветнай работы Гомельскага музычна-педагагічнага вучылішча Вольга Бразінская і Наталля Лаўрыновіч. Абедзве яны працуюць дырэктарамі сельскіх дамоў культуры. Да іх, маладых спецыялістаў, з наказам звярталіся тыя, хто не адзін год аддаў культуру-асветнай працы, хто нямаў зрабіў, каб кніга ўвайшла ў кожны дом.

Потым маладым спецыялістам уручылі сімвалічныя сувеніры.

Сем гадоў узначальвае Рудня-Прыбыткаўскі сельскі клуб Лідзія Данілава. У свой час яна закончыла Магілёўскае культурна-асветнае вучылішча і нямаў зрабіла, каб клуб стаў сапраўдным асяродкам культуры ў вёсцы.

З 1949 года кіруе аддзелам культуры Якаў Руманоўскі. За выдатную работу ён узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, яму прысвоена званне заслужанага работніка культуры. Культасветустанова Гомельскага раёна не раз з'яўлялася пачынальнікам розных карысных спраў у рэспубліцы, і ў гэтым немалая заслуга загадчыка раённага аддзела. Дарэчы, ганаровае званне заслужаны работнік культуры носяць яшчэ двое ў раёне: мастацкі кіраўнік аднаго са старэйшых народна-хораў рэспублікі — Прыбыткаўскага — Фёдар Пятрэнка і дырэктар Яромінскага сельскага Дома культуры Антаніна Калачова.

Фёдар Фёдаравіч з 1934 года працуе з хорам. Гэта чалавек, які моцна і назаўсёды палюбіў народнае мастацтва, заваяваў свой лёс з песняй.

Шмат цэлых слоў хочацца сказаць пра Антаніну Пракопаўну Калачову. Медалём «За працоўную доблесць» адзнача-

ны старанні яе, энтузіястыкі культурна-асветнай работы. Сярод тых, хто дапамагае Антаніне Пракопаўне ў працы, мастацкі кіраўнік народнага ансамбля песні і танца «Колас» Аляксандр Лысянкоў, студэнтка Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта Тацяна Хаванская, бібліятэкар сельскага Дома культуры Людміла Кароўкіна, завуч мясцовай школы Алена Любіч, калгаснік Аляк-

ЯК ХЛЕБ НАДЗЁННЫ

сей Чахоўскі, кіраўнікі харавога і тацэвальнага калектываў Надзея Юшчанка і Тамара Коўжун.

У раёне нямаў іх, хто нясе людзям радасць сустрэчы з прыгожым — з песняй, кнігай, культурай у нашым паўсядзённым жыцці. Гэта — і загадчыца Пясочна-Будскага сельскага клуба Марыя Філімончы, і загадчыца Яромінскай сельскай бібліятэкі Марыя Мажалева, і многія іншыя. Бібліятэкар Антаніна Гарленка з Шарпілаўскай сельскай бібліятэкі нямаў зрабіла, каб з кнігай пасябравалі ў вёсцы, як кажуць, і стары, і малы. Цікавыя дыспуты, канферэнцыі чытачоў, вечары пытанняў і адказаў — цяжка пералічыць мерапрыемствы, якія праводзяць бібліятэчныя работнікі ў сельскіх бібліятэках.

Цяпер у раёне ёсць 11 бібліятэк выдатнай работы, нямаў сельскіх дамоў культуры, якім таксама прысвоена гэтае ганаровае званне. Пераходныя Чырвоныя сцягі райаддзела культуры і райкома прафсаюза работнікаў культуры прысуджаны Яромінскаму сельскаму Дому культуры, Цыкуноўскаму сельскаму клубу і

Залінскай сельскай бібліятэцы.

Не без гонару загадчык раённага аддзела культуры Я. Руманоўскі паказвае нам плыў сацыяльнага развіцця раёна. Сапраўды, у апошні гады тут зроблена нямаў у галіне культуры. Планавалася, напрыклад, адкрыць адну музычную школу з філіяламі, адкрыта дзве — у Яроміне, з філіяламі ў вёсках Урыцкае і Пакалюбічы, і ў вёсцы Улукаў. У гэтых дзюх школах авалодваюць музычнай граматай больш чым дзвесце дзяцей хлебарабаў.

У раёне планавалася ператварыць 6 сельскіх клубаў у дамы культуры; пераўтвора на ж 15. Увогуле зараз у раёне працуюць 22 сельскія дамы культуры.

З году ў год павялічваецца ў раёне колькасць гурткоў мастацкай самадзейнасці. Калі ў 1973 годзе іх было 235, дык у наступным ужо 299. У іх прымаў удзел больш як 3,5 тысячы чалавек. У раёне працуюць 43 калектывы мастацкай самадзейнасці. Вядучымі сярод іх з'яўляюцца вядомы Прыбыткаўскі народны хор, якому нядаўна споўнілася 40 гадоў, і народны ансамбль песні і танца «Колас» Яромінскага сельскага Дома культуры.

Ідучы насустрач XXV з'езду КПСС, работнікі культурна-асветных устаноў раёна ўзялі на сябе павышаныя сацыялістычныя абавязальнасці. У адным з пунктаў гэтых абавязальнасцяў запісана: «Яшчэ шырэй разгарнуць масава-палітычную і культурна-масавую работу сярод працоўных раёна ў сувязі з прадстаўчымі XXVIII з'ездам КПБ і XXV з'ездам КПСС». Абавязальнасці гэтыя з гонарам выконваюцца.

Вядома, культурна-асветная праца не вымяраецца ні ў працэнтах, ні ў тонах. Але ў тым, што Гомельскі раён на працягу пяцігодкі двойчы выходзіў пераможцам Усесаюзнага сацыялістычнага спаборніцтва і ўзнагароджваўся Чырвонымі сцягамі ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ, значная заслуга і тых, хто нясе культуру ў масы.

М. ДАНИЛЕНКА,
Гомельскі раён.

ПРОСЬБА майстра асаблівага захавлення і энтузіязму ў рабочых не выклікала. Адны моўчкі выслухалі яго. Другія, быццам іх не тычыцца, усё гэтак жа стукалі костачкамі даміно. Трэція працягвалі, што называецца, апетытна ўплітаць тва дамашнія дасункі, што паклалі ім на абед клататлівыя маці ці жонкі.

Праўда, той-сёй адарваўся ад сваіх няхітрых спраў, абедзеннага перапынку, кінуў Міхасёву:

— Калі трэба — застанемся. Не ў першы ж раз...

Толькі Валодзя Ярашэвіч не стрымаўся:

— І калі яны ў гэтым механічным навучацца па-людску

— Гэта добра, што калектывы нашага інструментальнага і іх механічнага саборнічаюць паміж сабой, дапамагаюць выходзіць адзін аднаму з прарыву. Праўда, алошныя нас не тычыцца. Мы заўсёды ў перадавіках. А вось яны з месяца ў месяц толькі аўралам і «выцягваюць» план. Каб не дапамога нашага, ды і іншых цэхаў, магчыма б, былі і горшыя справы. Закончыцца месяц, мы і забываемся, што такое можа здарыцца і ў наступным. Хіба няпраўда я кажу?

— Правільна! Правільна! — загулі навокал. Адчуваючы падтрымку, Валодзя, што называецца, сеў на свайго «каня».

да кілі. Але чытаць яму не прыйшлося. Падышоў Уладзімір Шатаў. Мікалай Мікалаевіч узяў на яго вочы.

— Што чытаеш?
Цыманаў моўчкі паказаў вокладку кнігі. Гэта быў томік вершаў, з вялікімі турботамі купленыя выдаўна.

Шатаў прысеў побач, выцягнуў з пачка «беламорыну». З асалодай зацягнуўся, выпусціў клубочкі дыму.

— Што, браце, у цябе там? — завятаў у Цыманава.

— Ты гэта пра што?

— Кінь прыкідвацца. Па настрою бачу, штосьці ў цябе не клеіцца. Нейкі ты сумны апошнія дні ходзіш. Грызе нейкая скруха?

— Ды не! Табе падалося, — пачаў аднеквацца Цыманаў.

— Мяне, браце, не правядзеш. Па паводзінах бачу, што ты сам не свой... Агно не бачна ў табе. Нейк без душы працуеш.

— Агно, душы... — паспрабаваў перадрожніць сябра Цыманаў. — Нейкі малебен завёў.

— За дваццаць гадоў сумеснай працы я ведаю цябе, не горш чым сябе. — не здаваўся Уладзімір Аляксандравіч. — Ведаю, што без душы, без кроплі агню ты не можаш працаваць. Калі няма гэтага, значыцца, штосьці ў цябе не клеіцца.

Хоць і спрабаваў Цыманаў адмаўляцца, разумее, што сябра не правядзеш. Сапраўды, у апошнія дні нейкай абываваецца навалілася на яго, вярэдзіла душу. Адрозж ж пасля пасяджэння атэстатываючай камісіі, членам якой быў і Цыманаў, і здарылася гэта.

Падараваў цёплую ўсмешку за клопат, аднак размаўляць не хацелася. Што называецца, не трэба вярэдзіць старыя раны.

— Пагаворым пра гэта пасля, — нейк сухавата абшпоўся з Шатавым. — Будзе яшчэ час...

І падійся, бо ўбачыў у дзвярах «бытоўні» начальніка цэха Аляксандра Аляксеевіча Захарэвіча. Той шукаў вачыма кагосьці ў гурце людзей. Убачыў Цыманава, заспяшаўся да яго.

— Мікалаевіч, званілі з гарвыканкома, — пацскаючы руку, загаварыў. — Просіць не забывацца пра свае дэпутацкія абавязкі. Зайдзі заўтра да іх.

— І вялікая просьба да ўсіх, — Захарэвіч павярнуўся да рабочага гурту. — Папраўце крыху пасля змены.

— Мы ўжо пра гэта дамовіліся — загаварыў Уладзімір Ярашэвіч. — Як след, пагаварым...

— Тады добра. Тады за працу, — і начальнік цэха паглядзеў на гадзіннік.

Робочыя заспяшаліся да сваіх станкоў. Адрозж ажыў, завіраваў цэх. Загаманілі, палілася суладная мелодыя. І ў гэтай сугучнай музыцы браў свой акорд і станок Цыманава.

Прайшло колькі часу. Ён паклаў на стол першую дэталю. Старанна абдэж яе, паставіў асабістае кляймо. Маўляў, кантралёрам тут няма работы. Выканана на «выдатна».

І рука пацягнулася за чарговай нарыхтоўкай. Зноў палілася працяжная песня станка.

— Мікалай Мікалаевіч!

Цыманаў хутчэй здагадаўся, чым убачыў і пачуў, што гэта кліча яго Стася Равяка. Трохі большы за станок, ён здаецца выцягнуўся ў нітку, замахаў рукой, а яго зыркні вочы пра ітосьці прасілі, малілі Цыманава.

— Ну, што ў цябе? — падшоў ён да падлетка.

— Глядзіце, тут у чарыжках штосьці наблытана. — скарагаворкай застраляў Стася.

— Так ужо і наблытана, — Цыманаў схіліўся над чарыжком. — Давай разам, як той казаў, абмазгем...

Мікалаевіч Мікалаевічу падабаўся гэты рухавы, жэўжыкаваты падлетак. Усяго трэці месяц ён ходзіць у вучнях Цыманава, а ўсё больш і больш хілілася душа да яго. Браў сваёй прагай да ведаў, стараннасцю ў рабоце, уніклівасцю. Усё хацеў ведаць, усё пазнаць адразу ж. А гэта, як вядома, немагчыма. Прыслаў Равяку вучыцца такарнай справе іх падшэфны калгас імя Леніна Валожынскага раёна. Здасць на токара, зноў у калгас вернецца. І Цыманаў верыў, што гэта вельмі хутка здарыцца.

— Не, браце, у чарыжы ўсё правільна, — сказаў вучню Цыманаў. — Вось, дзе ты наблытаў.

Разбор працягваўся нядоўга. Неўзабаве Цыманаў зноў стаў ля свайго такарнага. Акінуў позіркам суседзяў. Побач з ім схіліліся над дэталю, у асноўным, яго былыя вучні. Міхаіл Аксіновіч засяроджана глядзеў у чарыжкі. Валодзя Ярашэвіч штосьці напеўнае мармытаў. Анатолю Атраш пізка схіліў галаву, пераналаджваў станок.

Паглядзеў на яго Цыманаў і адразу прамільгнула тая нядаўняя спрэчка. Успомнілася і размова з Шатавым. Адчуў, ад чаго ідзе тая незадаволенасць сабой, што не пакідала яго ў апошнія дні.

Здарылася гэта адразу пасля пасяджэння кваліфікацыйнай камісіі. Толькі пачалі разыходзіцца яе члены і Цыманаў у тым ліку, як да яго амаль падбег Анатолю Атраш.

— Што гэта вы робіце? Га-а? — злосна выдыхнуў у твар. — Кваліфікаваных спецыялістаў у падсобнікі пераводзіце.

— Так ужо і ў падсобнікі...

— А што ж? Быў токар чацвёртага разраду, а цяпер разрад, як карова языком злізала?

— Тут, браце, бралася не тое, што ты можаш зрабіць, а тое, што ты выконваеш зараз, — ніха пачаў даводзіць Цыманаў.

— А я магу выконваць работы толькі па чацвёртаму разраду?

— Я таксама, як той Ляўша, магу вырабіць падкоўкі для бляхі і падкаваць яе. Але ж, бачыш, не давяраюць мне такога.

— Ніхто гэтага не аспрэчвае. Ведаем, што ты спецыяліст самага высокага класа. Але ж чаму мы павінны губляць у зарплате? Чаму нам панізілі разрады? Дурнейшыя мы сталі, ці што?

Некалькі рабочых, якім таксама скасавалі разрады, падыйшлі да іх, гатовыя васьмью ўступіць у спрэчку.

— Давайце, спакойна, — Цыманаў увайшоў у гурт рабочых. — Хіба вам не тлумачылі, што разрады будуць адпавядаць зараз не таму, што ты можаш, а таму, якія задачы ты выконваеш. Скажы, Анатолю, многа ты дэталей апрацаваў, якія б па складанасці адпавядалі чацвёртаму разраду?

— Было, — ужо не так упэўнена, выдавіў з сябе Атраш.

— А ты, Мікалай?

— Не помню...

— Вось, бачыце, разрад у вас, што называецца, быў завышаны. Работу выконвалі, як спецыялісты ніжэйшага класа, а зарплату атрымлівалі на катэгорыю вышэй! Ці справядліва гэта?

— Магчыма і няправільна, — зноў пайшоў у наступ Анатолю. — Але ж навошта я буду губляць у зарплате?

— Ты нічога і не страціш. Наадварот, калі будзе прыкладам для іншых, не будзе парушэнняў дысцыпліны, табе трыццаць працэнтаў да

зарплаты будзе выплачвацца штомесяц прэміяльных.

— І ўсё ж я лічу, што разрад мне панізілі несправядліва, — не здаваўся Анатолю. — А ты падтрымліваў камісію. Як партыйны ваяк не заступіўся за інтарэсы рабочага. А ў мяне сям'я, двое дзяцей...

Атраш гарачыўся, заклёбваўся словамі. На свой бок адразу схіліў некалькі чалавек. Справа дайшла амаль да сваркі. Разышліся натапыраныя, быццам тва пеўні, не пераканалі адзін аднаго ў сваёй праваце. Атраш нават выказаў у крыўдзе і тое, што цяпер ён у цэху «адсюль да сюль», што вызваліе сябе ад усялякіх грамадскіх абавязкаў. Словам, нагаварыў шмат непрыемных слоў. Магчыма таму ў апошнія дні стараўся не сустракацца з Цыманавым, Мікалаевіч Мікалаевічу таксама было не па сабе. Хадзіў, быццам ашпараны, бадуча перажываў. Гэта адразу ж і заўважыў яго сябра і былы настаўнік Уладзімір Шатаў.

Цыманаў яшчэ раз кінуў позірк у бок заклапочанага Атраша і зноў схіліўся над станком. У спорнай заўзятай рабоце не заўважыў, як хутка бег час, як за акном садзіўся на зямлю вечар. Адарваўся ад спраў тады, калі адчуў, што побач той-сёй пачаў збірацца дахаты. Адыходзіла ў нябыт яшчэ адна працоўная змена, з яе клопатамі, цяжкасцямі і непрыемнасцямі.

— А ты што парушаеш працоўнае заканадаўства? Чаму не ідзеш дахаты? — пачуў голас начальніка цэха ля станка насупраць.

— Дык, план жа гарыць! Хіба я магу пайсці! — ад гразлівага голасу Стасы Равякі Цыманаў нават усміхнуўся. «Во, дае, — прамільгнула думка. — Яшчэ разрад не атрымаў, а ўжо з усімі ў нагу хоча ісці!». Нейк адразу пацяплела на сэрцы, бо лепшая радасць для настаўніка, калі ён паўтараецца ў вучнях.

Краем вока заўважыў, як Атраш хуценька падаўся з цэха. Але асабліва пра гэта не было часу думаць. Пайшоў на нарыхтоўкі, чарыжы. Трэба ж дапамагаць выравацца з прарыву суседзям з механічнага.

Калі электратэльфер падаваў да яго станка даволі важную груду лакокав, за спіной пачуўся голас:

— Што, Мікалаевіч, значаваць тут думаеш? Гэтулікі дэталей узяўся вырабіць?

Цыманаў азірнуўся. Побач стаяў Анатолю Атраш.

— Збегаў, пазваніў жонцы, каб хутка не чакала, — быццам апраўдваючыся, загаварыў. І адразу без усялякай сувязі, зачасціў:

— Ты, Мікалаевіч, даруй за тую спрэчку. Не правы я быў тады. Зразумеў я гэта...

— Вось і добра, што зразумеў.

— А на чацвёрты разрад я пераздам. Падрыхтуюся і пераздам...

— Гэта правільна...

І яны, задаволеныя адзін адным, прыступілі да работы.

«Заўтра абавязкова пабываю ў механічным цэху. З цэлай дэлегацыяй», — надумай Цыманаў і ўключыў станок.

...Калі мы размаўлялі з дэлегатам XXVIII з'езда КПБ, токарам Мінскага заводу «Ударнік» Мікалаем Мікалаевічам Цыманавым, яго разумныя глыбокія вочы выпраменьвалі кроплі агню, без якога не можа працаваць чалавек...

Анатолю АСТРЭЙКА

Кроплі АГНЮ

НАРЫС

працаваць? Што ні месяц, абавязкова аўрал. Ну, скажам, у мінулым месяцы затрымалі настаўшчыкі. Не-своечасова прывезлі пакоўкі. А зараз што?

— Напэўна, зноў настаўшчыкі, — сказаў хтосьці. — Вось гэта і дрэнна, што мы на іншых ківаем, — не сумнаўся Ярашэвіч. — Маўляў, усе вінаватыя, акрамя нас. А як твая думка, Мікалаевіч?

Цыманаў не чакаў такога пытання. Адарваў позірк ад кнігі, паглядзеў на гэтага гарачага хлапца.

— Безумоўна, калі метал своечасова не падалі, пра якію рытмічнасць можа быць гаворка. Вось зараз апошнія дні месяца. Завезлі метал. Значыцца, трэба апрацоўваць яго. Рабіць дэталі, выконваць план... — разважліва ліліся яго словы.

— Не спраўляюцца ў механічным, трэба дапамагчы. Не маем права не зрабіць гэтага. Рабочае сумленне не дазволіць. Таварыш заўсёды трэба выручаць...

— Ды я не пра гэта, — перабіў яго Ярашэвіч. — Ніхто не адмаўляецца ад дапамогі таварышам. Усе ведаюць, што адным ім не выкруціцца. Таму кожны не паікадуе гадзін-другую, каб застацца пасля змены. Дарчы, гэта ж і не за «дзякую». Кожны атрымае за зробленыя дэталі. Але я ўсё-такі кажу не пра гэта. Проста не хочацца, каб гаварышы «аўралілі», бо тут і якасць можа быць невысокай, і творчасцю ледзь толькі пахне. Усё гэта вядома. Я гляджу глыбей...

— Ну, ну, глыбінкі, — не стрымаўся, каб не ўшкнупць, насмешлівы Уладзімір Шатаў. Аднак Ярашэвіч не звярнуў увагі на кішкі таварыша, усё гэтак жа гарача гаварыў, быццам спрабаваў пераканаць незгадворлівага субяседніка:

— Я гляджу глыбей. Значыцца, у механічным цэху не на належным узроўні стаць арганізацыя працы, дысцыпліна? Напэўна, іншыя прычыны ёсць, пра якія мы не ведаем? Вось табе, Мікалаевіч, як сакратару партыйнай арганізацыі цэха і трэба было б дэталёва ва ўсім разабрацца.

Цыманаў увакліва слухаў юнака. Рабочыя таксама перапынілі свой занятак, наблізіліся да Ярашэвіча.

— Дапамагчы апрацаваць пару тысяч дэталей, справа няхітрая. А вось дамагчыся, каб у іх рабоце ўсё ішло гладка, як след, хача б, як у нас. Вось чаго мы павінны дабіцца. Тады мы больш увагі будзем аддаваць сваім уласным справам.

Цыманаў слухаў довады маладога камуніста і, безумоўна, у душы з ім згаджаўся. Сам ужо колькі разоў выступаў на розных нарадах, партыйных сходах з крытыкай спраў у механічным цэху. Аднак далей гэтага справа не ішла. Пагавораць, пакрытыкуюць, выслухаюць тлумачэнні, што, маўляў, падводзяць настаўшчыкі метал, і задаволяцца. Праходзіць месяц, і зноў просьба, як зараз: «Выручайце. Застаўцеся пасля работы на гадзінку-другую. План у механічным над пагрозай зрываў». І застаюцца, выручаюць. А вось, каб дапамагчы пазбавіцца такіх зрываў, ускрыць і прааналізаваць іх прычыны, да гэтага, як кажуць, не даходзілі. Зараз жа Валодзя Ярашэвіч выказвае слушную думку.

— Згодзен з табою, — падтрымаў Цыманаў маладога станочніка. — Арганізуем камісію з прадстаўнікоў цэха і, як снег на галаву, навалімся да іх з праверкай. Маўляў, паказвайце сваё выдатнае і адмоўнае. У нас жа ва ўмовах сацыялістычнага саборніцтва такі пункт запісаны: рабіць узаемаправеркі. Думаю, вы са мною згодзіцеся?

Робочыя адразу ж загулі:

— Вось гэта размова!

— Досьце не сваёй справай займацца...

Мікалай Цыманаў падняў руку: маўляў, хойць гаманіць.

— Аднак сёння ўсё-такі папрацуем пару гадзін на механічным цэху, — падтрымаў ён майстра Валеру Міхасёва. — Безумоўна, тут прымусу няма. У каго пільныя справы, можа ісці! А вольным трэба дапамагчы таварышам. Прашу не як партыйны сакратар, а як сябра сяброў.

— Ды мы што...

— Папрацуем, слоў няма.

Да канца абедзеннага перапынку заставалася нейкіх пятнаццаць мінут, і Мікалай Мікалаевіч зноў пацягнуўся

«ПОЛЫМЯ»

Нумар адкрываецца падборкай «Камуністы — гэта Леніна салдаты, воляй партыі ўз'яднаваны рады», у якой змешчаны вершы П. Броўкі, М. Танка, Г. Пашкова, Р. Барадзіна, П. Прыходзькі.

Друкуецца заканчэнне апавесці І. Шамякіна «Гандлярка і паэт», паэма А. Бялевіча «Васіль Вашчыла», камедыя А. Макаёнка «Святая прастата».

У раздзеле «Публіцыстыка, нарысы» — выступленні народнага паэта Беларусі П. Броўкі «Да новых вяршынь», сакратара парткома Магілёўскага будаўнічага трэста № 17 «Лаўсанбуд», Э. Лабкова «За дняпроўскай ваколіцай», нарыс А. Уладзіміравай «Высокія зоркі».

Крытыка і літаратуразнаўства прадстаўлены заканчэннем артыкула Дз. Бугаёва «Вернасць прызнанню», артыкулам Ул. Юрэвіча «Партыйчасць і народнасць літаратуры», творчым партрэтам Г. Бур'якіна «Воблік пакалення», які напісаў Ул. Гніламедаў.

Б. Бур'ян рэцензуе зборнік «Камуністы», Г. Сіненка — калектыўнае даследаванне «Стыль пісьменніка», М. Янкоўскі — кнігу Н. Гілевіча «Назтыка беларускай народнай лірыкі».

«БЕЛАРУСЬ»

«Пераможным ленінскім курсам» — перадавы артыкул часопіса. У падборцы «Натхненне сэрца — партыі» вершы В. Ракава, публікацыі М. Паслядовіча «У новыя далягалды», Ул. Шыціка «Адзначана дбайнасцю».

Змешчаны фотарэпартаж пра Віцебскі дыянавы камбінат. «У думках і сэрцах народаў» — пазытыўная падборка, прысвечаная XXV з'езду КПСС. У ёй надрукаваны вершы А. Пракоф'ева, а таксама творы аўтараў з Аргенціны, Манголіі і Перу. Яны славяць Леніна і партыю камуністаў.

Проза прадстаўлена апавяданнем М. Парахневіча «Крушына», урывкам з дакументальнай апавесці Р. Хацкевіча «Па заданню абкома», перакладам нямецкага пісьменніка Карла-Хайнца Якабса.

Змешчаны новыя вершы М. Стрыгалёва, М. Хведаровіча, К. Камейшы, нарыс М. Гроднева «Строгая дабрыйна».

Пра літаратурнае аб'яднанне пры газеце «Во славу Родины» і Мінскім акруговым Доме афіцэраў расказваецца ў карэспандэнцыі «Да шытка прыраўнялі пяро».

Надрукаваны рэцензіі М. Чарняўскага, Б. Зубкоўскага, М. Досіна, Н. Аранскага, А. Росіна на «Выратавальны круг» А. Вольскага, падручнік Р. Шкрабы «Беларуская савецкая літаратура» для 10 класа, на кнігу В. Несцяровіча «Аудыторыя — уся рэспубліка», калектыўныя зборнікі «Ад вежаў Ферары» і «Трубціц алень».

Ёсць у Рэглі, рабочым прыгардзе Гаваны, месца, дарагое сэрцу кожнага кубінца. Гэта «Узгорак Леніна» — крутое ўзвышша, якое атрымала імя правадыра сусветнага пралетарыяту ў жалобныя студзенскія дні 1924 года.

З «Узгоркам Леніна» звязана нямала слаўных і гераічных эпізодаў барацьбы працоўных Кубы за свае правы. У пачатку дваццатых гадоў, калі мэрам Рэглі быў вялікі сябар рабочых доктар Антоніо Бош, рабочыя праводзілі на гэтым узгорку мітынгі і сходы, прысвечаныя 1 Мая. Калі на Кубу прыйшла вестка аб смерці У. І. Леніна, Антоніо Бош наладзіў жалобны мітынг, пасля якога на ўзгорку было пасаджана аліўкавае дрэва, а сам узгорак атрымаў імя Уладзіміра Ільіча.

У 1930 годзе паліцыя дыктара Мачадо расстраляла першамайскую дэманстрацыю на «Узгорку Леніна» і знішчыла аліўкавае дрэва. Толькі пасля перамогі рэвалюцыі тут зашамцела зялёным лісцем новае аліўкавае дрэўца. Кожны год 21 студзеня тут збіраюцца ты-

сячы кубінскія рабочыя. Мітынгі гэтыя выліваюцца ў хвалючыя дэманстрацыі братняй дружбы народаў нашых краін. Цяпер на «Узгорку Леніна» ўстаноўлены бюст заснавальніка першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы.

Рэгла — не адзінае традыцыйнае ленінскае месца ў Гаване. Нягледзячы на ашалелы антысаветызм, які насаджаўся кубінскімі ўладамі і іх імперыялістычнымі гаспадарамі, працоўныя Кубы з гарачай зацікаўленасцю сачылі за падзеямі ў далёкай Савецкай Расіі. Праўда пра Краіну Саветаў даходзіла ўсё ж да далёкага вострава ў Карыбскім моры. Даносіў яе, у прыватнасці, Хуліо Антоніо Мелья — адзін са стваральнікаў першай на Кубе марксісцка-ленінскай арганізацыі, паўвекавы юбілей якой быў адзначаны ў жніўні мінулага года.

...На рубцы аднаго з невялікіх пасажырскіх кацераў, якія ходзяць паміж гаванскім портам і Рэглай, з любоўю выведзена імя — «Ленін».

— Кацёр атрымаў гэта імя па аднадушаму патрабаванню

рабочых Рэглы каля паўстагод-дзя назад, — расказвае Хосэ Кастэлья, адзін з суднабудаўнікоў, які з нямногіх застаўся ў жыццях і чыміі рукамі было пабудавана і спушчана на ваду гэтае судна. — Улады, даведаўшыся пра намер рабочых, спрабавалі прымусіць іх перайменаваць судна, але сустрэлі гнеўны адпор. З таго часу кацёр заўсёды ў плаванні. Толькі чапырэдадні стагоддзя з дня нараджэння У. І. Леніна ён быў пастаўлены на капітальны рамонт, і ў 1970 годзе, пасля ўрачыстага мітынгу, зноў выйшаў на прасторы гаванскай бухты.

Ганаровае права стаяць ля штурвалу «Леніна» давяраюць не кожнаму. Цяпер гэтага права ўдастоены 25-гадовы член Саюза маладых камуністаў Кубы Хосэ Каралес. Гісторыю свайго кацера ён ведае на памяць ад старых рабочых і маракоў. Беражліва і любоўна кіруе Хосэ гэтым суднам, якое носіць імя вялікага правадыра міжнароднага пралетарыяту.

Г. ПЯТРОУ,
карэспандэнт ТАСС,
Гавана.

Надаўна польскаму ансамблю «Мазоўшэ» споўнілася дваццаць пяць гадоў. За гэты час ансамбль даў наля трох тысяч канцэртаў для працоўных ПНР і іншых краін свету. На здымку: выступаюць удзельнікі ансамбля. Фота часопіса «Польское обозрение».

ПОЛЬША:

КУЛЬТУРНАЯ ХРОНІКА

ЮБІЛЕЙ ЛОДЗІНСКАЙ СТУДЫІ

Студыя мастацкіх фільмаў у Лодзі адзначыла днямі сваё трыццацігоддзе. У першыя ж месяцы пасля вызвалення Польшчы ад гітлераўскай акупацыі Краёва Рада Народова прыняла дэкрэт аб стварэнні дзяржаўнага прадпрыемства «Фільм польскі». І вось у пачатку снежня 1945 года група энтузіястаў на чале з рэжысёрам Леанардам Бучкоўскім прыступіла ў Лодзі да здымкаў першага пасляваеннага мастацкага фільма «Забароненыя песенькі», які раскаваў пра барацьбу польскіх патрыётаў з гітлераўскімі захопнікамі. Гэты фільм, дарэчы, і зараз лічыцца адным з лепшых твораў вайскавага кінематографіі.

За 30 гадоў польская кінематографія прайшла вялікі і слаўны шлях развіцця. Яе творы карыстаюцца значным поспехам у краіне і заваявалі прызнанне замежнага гледача. Лодзінская студыя мастацкіх фільмаў за гды свайго існавання выпусціла на экран 272 мастацкіх і 375 тэлевізійных фільмаў.

ГОД БІБЛІЯТЭК І ЧЫТАЛЬНЯУ

Паводле рашэння міністра культуры і мастацтваў ПНР 1976 год аб'яўлены ў краіне «Годам бібліятэк і чытальняў». Менавіта сёлета пачынаецца рэалізацыя распрацаванай да 1990 года доўгатэрміновай праграмы развіцця бібліятэчнай справы. Асноўны кірунак у гэтай праграме зроблены на пашырэнне бібліятэчнага будаўніцтва, мадэрнізацыю абсталявання гэтых культурных ачагоў, павелічэнне кіжніага фонду бібліятэк і чытальняў. У прыватнасці, прадугледжваецца будаўніцтва ў Варшаве новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі. Год бібліятэк і чытальняў будзе праводзіцца пры шырокім удзеле калектываў прадпрыемстваў і ўстаноў краіны.

ПАПУЛЯРЫЗАЦЫЯ ДАСЯГНЕННЯУ КРАІНЫ САВЕТАУ

Багатую і разнастайную праграму мерапрыемстваў на бягучы год распрацавала праўленне Таварыства польска-савецкай дружбы, адно з самых масавых грамадска-палітычных арганізацый у краіне, якое на-

лічвае звыш трох мільянаў членаў. У сувязі з маючым адбыцца XXV з'ездам КПСС Таварыства польска-савецкай дружбы ва ўсіх гарадах і ў сельскай мясцовасці арганізуе выстаўкі і лекцыі аб дасягненнях Савецкага Саюза ў камуністычным будаўніцтве, у развіцці эканомікі і культуры. Асабліва ўвага надаецца папулярызацыі міралюбівай знешняй палітыкі СССР, рэалізацыі распрацаванай XXIV з'ездам КПСС Праграмы міру.

Сёлета з Польшчы ў Савецкі Саюз будзе накіравана 60 «паздоў дружбы». Іх пасажырамі будуць перадавыя вытворчасці, дзеячы навукі і культуры братняй краіны.

ЗАМАК ПАУСТАУ З РУІН

Споўнілася пяць гадоў з дня прыняцця рашэння аб аднаўленні помніка польскай нацыянальнай культуры — Каралеўскага замка ў Варшаве, вар-

варскі разбуранага гітлераўскімі акупантамі. На крутым беразе Віслы, дзе ўсяго толькі некалькі гадоў назад чарнела паўразбураная сцяна, зрашчанае артылерыйскімі снарадамі, вырас прыгожы пяцікрыльны будынак адноўленага Каралеўскага замка. Па знешняму выглядзе ён нічым не адрозніваецца ад ранейшага. Цяпер ва ўнутраных памяшканнях замка поўным ходам ідуць аддзелачныя работы. У іх удзельнічае 80 рамесніцкіх і мастацкіх майстэрняў краіны.

Аднаўленне Каралеўскага замка стала справай усяго польскага народа. З добраахвотных ахвяраванняў створана спецыяльны фонд аднаўлення замка, у які, паводле апошніх звестак, унесена 502.400.000 злотых і 594 тысячы долараў, пераведзеных палякамі, якія жывуць у ЗША, Канадзе і іншых краінах.

ТАСС.

ЧАКАННЕ ПОСПЕХУ

Адной з выдатнасцей Лондана, якія прыцягваюць увагу замежных турыстаў, сталі выстаўкі карцін пад адкрытым небам.

Кожную нядзелю ў любы час года і ў любое надвор'е сонні мастакоў ператвараюць цэнтральныя вуліцы — Бейзуотэрроуд і Пикадзілі-стрыт у сапраўдную карцінную галерэю. Вядома, на ёй можна сустрэць шмат безгустоўных і няўмелых вырабаў, пераймаючых у вялікіх мастакоў. Аднак ёсць і творы, адзначаныя талентам.

«Гэта для мяне адзіная крыніца існавання, — гаворыць мастак Джым Баргфільд. — Лічу ўдачай, калі ў мяне купляюць дзве карціны ў месяц». Са сваімі работамі ў звартаўся ў галерэі. Але ўсюды сустракаў адмову выставіць іх. Прычына адна — карціны не могуць забяспечыць уладарам галерэй дастатковых прыбыткаў». Гэтыя словы Джыма Бар-

гфільда яшчэ раз пацвярджаюць тую ісціну, што, калі ў свеце мастацтва гаспадарыць дэяльцы, якія кланюцца толькі аб сваіх барышах, стаць вядомым мастаком вельмі цяжка. Ад уладальнікаў галерэй залежыць усё: слава і папулярнасць. Сутыкаючыся з неперасадольнай сцяною, якая ўзводзіцца сьвітам бізнесу, малады мастакі спрабуюць разам арганізоўваць свае ўласныя выстаўкі, але адсутнасць сродкаў не дазваляе ім ажыццяўляць гэтую ідэю. За апошнія пяць гадоў, пісаў часопіс «Эканаміст», дзесці такіх выставак былі закрытыя. Колькасць жа дзяржаўных карцінных галерэй вельмі малая. Выдзяленых субсідый часам не хапае, таму мастаку без імя практычна немагчыма дабіцца таго, каб яго карціны былі выстаўлены ў дзяржаўнай галерэі. У гэтых умовах у маладых мастакоў застаецца два выхадзі: або пачаць асабіста патрабаваннем дэяльцоў і рабіць усё, што яны хочуць, або ўдзельнічаць у выстаўках пад адкрытым небам і чакаць, калі пашанцуе.

І. МАКУРЫН,
карэспандэнт ТАСС,
Лондан.

ГЭТА ШКАВА

НАДЗЕІ «ПАДВОДНАГА АДЫСЕЯ»

Жак Іў Кусто, якога часта называюць «падводным Адысея», адпраўляецца ў новую экспедыцыю. На гэты раз у раён грэчаскага вострава Сантарын, на пошукі легендарнай Атлантыды.

Раён вострава Сантарын, які знаходзіцца ў Эгейскім моры ў 225 кіламетрах на паўднёвы ўсход ад Афін, з раскіданымі вакол яго астравамі і астраўкамі вулканічнага паходжання, пастаянна прыцягваў увагу археолагаў. Мяркуюцца, што гэты астраваў з'явіліся ў выніку грандыёзнага землетрасення, якое адбылося тут прыкладна чатыры тысячы гадоў назад і паклала канец росквіту мінойскай цывілізацыі. Асабліва ўзрадаваўся да архіпелага пасля таго, як грэчаскі археолаг Спірос Марынатас, які праводзіў раскопкі на Сантарыне, знайшоў аб адкрыцці ім Атлантыды.

— Што датычыць мяне, — гаворыць Кусто, — то я пакуль не выстаўляю ніякай новай тэорыі адносна існавання ваеннага, рэлігійнага і гандлёвага цэнтра старанітнай цывілізацыі і маю намер працаваць, аблапіраючыся на наяўныя нешматлікія звесткі і меркаванні.

Славетны акіянолаг спадзяецца ў бліжэйшы час пачаць даследаванні дна мора вакол Сантарына, а таксама кратэра вулкана, які знаходзіцца пад вадою, дзе, як мяркуюць, знаходзілася сама Атлантыда. Пакуль жа вучоныя маюць толькі зробленыя ў 1963 годзе фотаздымкі кратэра, на якіх выразна праглядваюцца крысталічныя складкі схілаў.

У экспедыцыі да астравоў Эгейскага мора прымае ўдзел увесь персанал Акіянаграфічнага інстытута Манака, дырэктарам якога з'яўляецца Кусто, а таксама ўвесь яго флот мініяцюрных падводных лодак і батывасфер, аснашчаных самым даснавым электронным абсталяваннем. Работа навуковай экспедыцыі будзе завяшчана кінаплёнку, з фрагментаў якой мяркуюцца зманціраваць кінафільмы «У пошуках Атлантыды» і «Снарбы Міжземнага мора». Буйнейшыя тэлекампаніі свету ўжо цяпер працуюць цікавасць да набыцця гэтых фільмаў.

Разведаныя работы экспедыцыі працягнуцца да ліпеня наступнага года. «Марсісія і геалагічныя даследаванні дапамогуць нам, — гаворыць Жак Іў Кусто, — зрабіць радыкальны высновы аб маштабах працітаўшай у гэтым раёне старажытнай цывілізацыі і яе адносіны да Атлантыды. І мы, безумоўна, атрымаем звесткі, якія вядуць да лепшага яе разумення».

В. ВАЛІАДАУ,
(ТАСС).

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ВЫСТАўКА НА КОЛАХ
РАЯЦЦА МУЗЫКАНТЫ
КАНЦЭРТ ДРУЖБЫ
ВЯЛІКАЕ СЯБРОўСТВА

Прысвечаны Джэку Лондану

У Гомелі ў кінатэатры імя Аляксандра Ісачані адбыўся вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння вядомага амерыканскага пісьменніка Джэка Лондана. Арганізавалі яго рабочыя і служачыя вытворчага аб'яднання «Праца» і фабрыкі імя 8-га Сакавіка. Гэтыя прадпрыемствы аднымі з першых сталі калектыўнымі членамі добраахвотнага таварыства аматараў кіно.

Вечар адкрыла старшыня Гомельскага гарадскога аддзялен-

ня таварыства, кандыдат філалагічных навук А. Няроўская. Пра жыццё і творчасць пісьменніка расказаў старшы выкладчык Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта М. Рыбакоў.

Некаторым прадпрыемствам і арганізацыям былі ўручаны дыпламы калектыўных членаў таварыства аматараў кіно.

Прысутныя паглядзелі фільм «Белы клын» паводле аднайменнага твора Дж. Лондана.

М. ВАСІЛЕВІЦІ.

АГІТПОЕЗД У ДАРОЗЕ

Нядаўна ад перона Гомельскага чыгуначнага вакзала адправіўся ў чарговы раіс агітпоезд.

У саставе яго знаходзіцца і вагон з дакументальнай фотавыстаўкай Гомельскага абласнога ірэнэаграфічнага музея: «Дарогаю творцаў». Больш чым 300 дакументаў яе расказваюць аб дасягненнях працоўных Гомельшчыны за гады 9-й пяцігодкі, пра іх працоўныя здабыткі да XXV з'езда КПСС і XXVIII з'езда Камуністычнай партыі Беларусі.

Выстаўка маляўніча аформлена мастакамі В. Панаташкіным і Я. Афанасьевым па матэрыялах і распрацоўках навуковых супрацоўнікаў музея П. Шыловіч, Л. Радзіёнавай і С. Красніцкай.

Кваліфікаваныя лентары, удзельнікі мастацкай самадзейнасці на 45 чыгуначных станцыях і ў навакольных населеных пунктах правядуць тэматычныя вечары, выступяць з канцэртамі.

М. АГЕЕУ.

ДОМБРА ўТОРЫЦЬ ЦЫМБАЛАМ

Самаробныя дудачкі і звычайныя драўляныя лыжкі ў руках умелых музыкантаў могуць прыкметна ўзбагаціць гукавую палітру аркестра. У гэтым пераконваецца, слухаючы нацыянальныя мелодыі ў выкананні аркестра народных інструментаў Чэрвеньскага раённага Дома культуры. Не выпадкова ён разам з падобнымі калектывамі Слацімскага, Асіповіцкага і некаторых іншых раённых дамоў культуры быў запрошан выступаць на Усеаюзнай канферэнцыі па народных інструментах, якая адбылася ў Мінску.

— Выкладчыкі вышэйшых і

сярэдніх музычных навучальных устаноў краіны абмяркоўвалі розныя праблемы падрыхтоўкі выканаўцаў на народных інструментах, — гаворыць загадчык кафедры Беларускай ляржаўнай кансерваторыі, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР М. Р. Салапаў.

Методыка навучання ігры на цымбалах, баяне, балалайцы, домбры і іншых нацыянальных інструментах, улічваючы народнай музыкі на сумежныя віды мастацтва, яе роля ва ўздыме агульнай культуры працоўных, асабліва моладзі — была галоўным пытаннем дыскусій.

БЕЛТА.

ДЛЯ ЛІТОўСКІХ СЯБРОў

Цікава прайшоў вечар сустрэчы беларускіх майстроў мастацтва з рабочымі і служачымі Вільнюскага завода «Жалгірыс», які перадаваў 26 студзеня на Беларускаму тэлебачанню.

Адкрыў канцэрт вядомы ансамбль «Купалінка». Пад бурныя апладысменты літоўскіх сяброў ён выканаў беларускія народныя песні «Ой, рана на Івана» і «На гары камары...».

Прыхільна было сустрэта выступленне заслужанай артысткі БССР Тамары Раеўскай. Асаб-

лівы поспех выпаў на жартоўную песню «Што за людзі» (музыка Э. Зарыцкага, словы Н. Тулупавай).

Заслужаны артыст рэспублікі Юрый Смірноў натхнёна прагчыў беларускую народную песню «Чобаты», а заслужаны артыст БССР Валерый Кучынскі выканаў песню літоўскага кампазітара В. Гарбульскага «Беражыце мігценне зорак».

У канцэрце прынялі ўдзел лаўрэаты ўсеаюзных конкурсаў Тацяна Чанцова і Ганна Радзько.

Зыгмунт Нагродскі — сябар Ф. Багушэвіча

27 сакавіка 1937 года Максім Танк у вядомым сваім дзённіку «Лісткі календара» зрабіў наступны запіс: «Раніцай даведаўся аб смерці З. Нагродскага. Памёр надзвычай цікавы чалавек, адзін з апошніх прадстаўнікоў таго пакалення, пра якое сёння мы знаём толькі з літаратуры».

Чым жа цікавы для нас гэты чалавек?

Перш за ўсё (пра гэта мы даведаемся таксама з дзённікавага запісу М. Танка), З. Нагродскі быў сябрам Ф. Багушэвіча. Пазнаёміліся яны дзесяці гадоў 1893 ці 1894 года ў Вільні, на адной з літаратурна-музычных дыскусійных вечарын, якія сістэматычна ладзіла дэмакратычная віленская інтэлігенцыя. Аднаго разу на гэтай вечарыне быў і Ф. Багушэвіч. Ён чытаў свае «Хмаркі». Вось тады яны і пазнаёміліся.

З. Нагродскі быў значна маладзейшы за Ф. Багушэвіча, гадоў гэткіх на дваццаць ці нават болей. Што ж зблізіла іх?

Як сведчыць М. Танк, З. Нагродскі з маладых гадоў нібыта сам пісаў вершы. Прычым пісаў па-беларуску. Пэўна, гэта і падштурхнула яго на знаёмства, якое перарасло ў вялікую дружбу. Пра гэта З. Нагродскі расказаў маладому М. Танку.

«Я зараз не магу сабе дараваць, што адразу, прыйшоўшы дадому, не запісаў яго гутаркі, — напіша пазней у «Лістках календара» М. Танк. — Мне тады здавалася, што ён не так цяжка хворы, што мне яшчэ ўдасца яго пабачыць, пачуць працяг яго цікавых успамінаў, якія раптам абарваліся. Няўжо ніхто з беларусаў ніколі не пацікавіўся яго пераліскай, альбомамі, рукапісамі? Прыёмна, што пацікавіліся. І нават запісалі».

Зрабілі гэта члены навуковага таварыства ў Вільні ў 1935 годзе, і апублікавалі ў сваіх

«Запісах» 1938 года. Сустрэкаліся З. Нагродскі і Ф. Багушэвіч, як сведчаць «Запісы», раз на тыдзень, у нядзелю, калі З. Нагродскі быў вольны ад гандлёвых спраў. Заходзіў Багушэвіч да яго ў краму. У краме Нагродскага разам з сельскагаспадарчымі прыладамі: плугамі, сячарнямі, арфамі — прадавалася і «Дудка беларуская». Калі тыраж першага выдання быў распрададзены, З. Нагродскі перавыдаў кніжку за свой кошт.

Потым хворы Ф. Багушэвіч паінуў Вільню і назаўсёды пераехаў у Кушляны, і сябар неаднойчы прыязджаў яго правядаць. Пэўна часта дасылаў яму свае вершы, скардзіўся на адзіноту, хваробу. Менавіта праз Нагродскага — яго архівы, вусныя, па памяці, пераказы — да нас дайшлі весткі пра многія раней невядомыя творы Ф. Багушэвіча. Прынамсі, «Праўдзівая гісторыя аб замучаным дукце», «Дагарае рэшта вецця!», «Песня» і іншыя. Ад яго мы даведаліся падрабязнасці падарожжа на лодках у ліпені 1897 года ў Коўна, пра гісторыю песні, якая пачынаецца словамі: «Прэч бутэльні, люліны, карты!» Як сведчыць З. Нагродскі, Ф. Багушэвіч напісаў яе спецыяльна да аб'юленага конкурсу песні віленскай дэмакратычнай моладзі, у якім заняў першае месца.

Падпісаўся аўтар псеўданімам «Ф. Бур» і датаваў: 20.VII.1897 года. Песня гэтая, паводле слоў З. Нагродскага, «усім падабалася. Яна была нібы нашым сцягам, і мы найчасцей і найхвотней спявалі яе. Эрэсты, спявалася яна не толькі сярод нас і не толькі ў Вільні. Яна была аднолькава папулярная сярод польскай моладзі ў Коўне».

У архіве З. Нагродскага (ён памёр у 1937 годзе) захоўвала-

ся шмат неапублікаваных вершаў паэта, лісты Ф. Багушэвіча, радкія фотаздымкі, якія ў свой час бачыў М. Танк.

Пра вялікую сяброўскую прыязнь З. Нагродскага да Ф. Багушэвіча сведчыць і ўцаледае ў хатнім архіве П. Глебкі фота, на якім слібы зняты ля ганка Багушэвічавай хаты.

Ф. Багушэвіч для З. Нагродскага быў ідэалам грамадзяніна: «Як чалавек — гэта ўсакабленне прыроднага высакародства, нязмернай маральнай вартасці, страшэнна ўражлівы на усякае зло. Да глыбіні душы яго абурала кожная несправядлівасць, на якую іншы нават не звярнуў бы ўвагі».

Добра ведаў З. Нагродскага і вядомы польскі паэт Ежы Пуцрамонт. Гэта ён, паводле слоў М. Танка, і завёў яго ў той сакавічнік вечар 1937 года да хворага З. Нагродскага. Натуральна, нас зацікавіла, ці не захоўвае часам Ежы Пуцрамонт што-небудзь з успамінаў З. Нагродскага пра іх дружбу з Ф. Багушэвічам.

На жаль, аднаго быў адмоўны. І усё ж Е. Пуцрамонт даў нам некаторыя весткі пра З. Нагродскага: аназаецца, яны былі нават сябрамі: «Зыгмунта Нагродскага ведаю па 1936 і 1937 гадах. Быў ён старэй і хворы. Ён быў бацькам маёй жонкі, і яна мне расказвала пра яго... Нагродскі адразу ж пасля першай сусветнай вайны заснаваў гандлёвую фірму сельскагаспадарчай тэхнікі. Быў у яго пад Вільняй і маёнтак. Але, калі я яго убачыў, ён быў зруйнаваны».

Гэта быў мілы, спакойны, разумны стары, — паведаміў у сваім лісце нам Е. Пуцрамонт.

Гэты ліст — яшчэ адно сведчанне незвычайнага пераплячэння чалавечых лёсаў.

Уладзімір СОДАЛЬ.

Гледачы і госці беларускай сталіцы цёпла сустрэлі выступленні артыстаў з Калмыніі. На сцэне Акруговага Дома афіцэраў спевані і танцы з ансамбля песні і танца горада Элісты выканалі творы кампазітараў сваёй рэспублікі, РСФСР, Украіны, Малдавіі і Беларусі.

На здымку — народны калмыцкі танец у выкананні харэаграфічнай трупы ансамбля.

Фота Ул. КРУКА.

«У нас у гэтых...» — так называецца адна з традыцыйных рубрык альманаха «Поэзія», які выпускае выдавецтва «Молодая гвардыя». На гэты раз аўтарамі яе сталі беларускія паэты. У чатырнацятым выпуску змешчаны вершы П. Броўкі, М. Танка, П. Панчанкі, А. Русецкага, А. Влжыгіна, А. Вольскага, С. Гаўпруд-

У «ПОЭЗІІ» — БЕЛАРУСКІЯ ПАЭТЫ

ва, Р. Барадуліна, В. Зуенка, Г. Бураўкіна, А. Грачанікава, І. Скурко, Ул. Скарыніна, В. Коўтун. На рускую мову іх пераклалі І. Бурсаў, М. Старшыняў, В. Элькін.

Творы гэтыя прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне. У прадмовы І. Бурсаў, у прыватнасці, піша: «Новыя песні гучаць

сёння над шчодрымі палямі і маладымі пасевішчамі Беларусі, якая паўстала з прысаку. У гэтых песнях знайшло адлюстраванне тое велічае і радаснае, што вызначае наша сённяшняе жыццё. Але гераічнае мінулае і цяпер займае дастойнае месца ў гэтых песнях, у беларускай паэзіі».

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісатэлей БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24 61, на месніна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага саіратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-96-53, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЉОБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.